

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

MESLEKLER SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN AVUKATLAR VE
AVUKATLIK MESLEĞİ
ELAZIĞ BAROSU AVUKATLARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK
BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

102027

DANIŞMAN

Doç. Dr. Y.C.ÇOPUROĞLU

HAZIRLAYAN

Hasan UZUN

102027

ELAZIĞ / 2000

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTELEME MERKEZİ

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**MESLEKLER SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN AVUKATLAR
VE AVUKATLIK MESLEĞİ
ELAZIĞ BAROSU AVUKATLARI ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 04 / Eylül / 2000 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Y.Cemalettin ÇOPUROĞLU

Üye

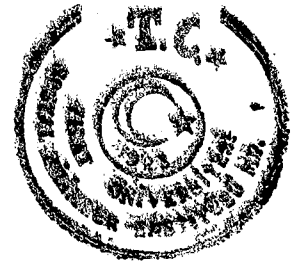
Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Çetin SEMERCİ

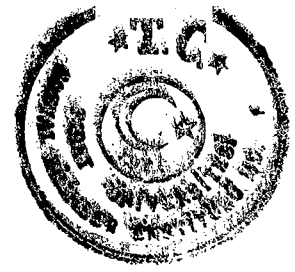
Yukarıdaki Jüri üyelerinin İmzaları tasdik olunur.

Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

Unutmayalım ki; Yargının İşlemediği Yerde,
Çağdaş Demokrasi Olmaz,
Çağdaş Ekonomi Olmaz,
Daha Doğrusu Çağdaş Ve
Meşru Devlet Olmaz

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi
Meslekler Sosyolojisi Açısından Avukatlar Ve Avukatlık Mesleği
Elazığ Barosu Avukatları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Hasan UZUN
Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
2000; Sayfa: 163 +XII

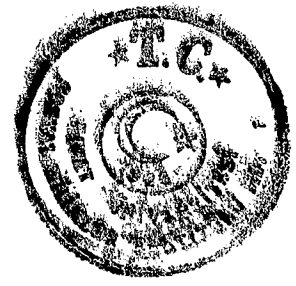
Bu çalışmanın konusu; 'Meslekler Sosyolojisi Açısından Avukatlar Ve Avukatlık Mesleği; Elazığ Barosu Avukatları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırmayı' teşkil etmektedir.

Bu araştırma, bazı varsayımların test edilmesi ve mevcut durumun tespitine yöneliktir. Araştırmanın amacı Elazığ Barosuna kayıtlı ve fiilen avukatlık yapan avukatların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik durumlarının yansıtılmasını ve toplumsal değişimdeki rolünü ortaya koymaktır.

Yapılan çalışma bizi şu sonuçlara ulaştırmaktadır; Avukatların birçoğunun geç olması ve gençlerin avukatlık sistemine daha eleştirel yaklaşımları geçlerin olgulara daha duyarlı yaklaştıklarını göstermektedir. Avukatların büyük bir çoğunluğunun Elazığlı olması bu meslekteki çevre faktörünün önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu mesleğin dikey hareketliliğe olan yatkınlığı, kişilerin bu mesleği sınıf atlama aracı olarak kullanmalarına imkan vermektedir. Avukatların siyasete olan yatkınlı ekonomik olmadığı, prestij amaçlı olduğu görülmüştür.

Sistem bakımından iyi bir durumda olmayan avukatlar, ancak devletin reformcu girişimlerinin bu alanda da kendisini hissettireceği beklentisi içindeler

ANAHTAR KELİMELER: Hukuk, Avukat, Meslek, Profesyonellik, Toplumsal Değişim, Rol, Statü, Tabakalaşma, Meslekler Sosyolojisi, Mesleki Tabakalaşma.

SUMMARY
Master Thesis

**LAWYERS AND THE OCCUPATION OF LAWYERNESS ACCORDING TO
OCCUPATIONAL SOCIOLOGY**
A Sociologic Research on The Lawyers of The Bar of Elazığ

Hasan UZUN
Firat University
Institution For Social Sciences
Sociology Main Science Branch
2000, Page 160+XIII

This is an area research called “Lawyers And The Occupation Of Lawyeress According To Occupational Sociology: Sociologic Research On The Lawyers Of The Bar Of Elazığ”

This research is determining the present situation rather than testing some hypothesis. The aim of the research is to reflect the socio-cultural and economic properties and to explain the roles, on the social changes, of the lawyers who are registered in The Bar of Elazığ and activates.

The data that were obtained by our research has made us to get those results: Lawyers are mostly young and they approach more critically. So it can be said that the young people approach the facts sensitively. Being from Elazığ of the most of the lawyers produce the importance of the environmental factors on this occupation. At the same time, the suitability of this occupation in the vertical movement of the society, it makes possible the people to use this as changing the social status. The inclination of lawyers for the politics has an aim of prestige, not an aim of economic.

The lawyers who are not good according to the system (regime), are in hope for the reforms of the government in that section.

KEY WORDS: Law, Lawyer, Occupation, Profession, Social Change, Stratification, Role, Status, Occupational Sociology, Occupational Stratification.

ÖNSÖZ

Hukukçular ve mühendisler gibi profesyonel meslek sahipleri, çok uzun zamandır. Batı sosyolojisinin gündeminde yer almaktadır. Özellikle, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, profesyonel meslekler üzerine yapılan araştırmaları son yıllarda hızla artmıştır.

Ülkemizde ise, profesyonel meslekler, kapsamlı bir araştırmanın konusu olmamıştır. Geleceği şekillendirecek olan profesyonel mesleklerin göz ardı edilmesi toplumsal gelecek için tehlike oluşturacaktır. Amacımız Türkiye'nin sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasi yapılanmasında bu derece önemli olan Türk Hukuk mesleğinin genel özelliklerini sergilemek ve ortaya sunmaktır. Batı ülkelerine özgü olmadığı, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde de benzer oluşumların yaşandığıdır. Dolayısıyla, sanayileşme ve gelişme sürecinde bilgisine ihtiyaç duyduğumuz profesyonel mesleklerin gelişmekte olan ülkelerde de tam manasıyla olmasa da belli noktalarda profesyonelliği yakaladığını ortaya koymak istedik.

Ülkemizde hukuki problemlerin yine söz konusu profesyonellerce çözüldüğü söylenebilir. Diyebiliriz ki, gelişmiş Batı toplumlarında profesyonel mesleklerin toplum üzerindeki etkilerinden daha fazlası ülkemizde görülmektedir.

Böyle bir durumda, yani değişimin hızı karşısında tutunamayan, değişimin benimsenmesini sağlayacak olan profesyonel meslekler değişime ayak uydurulmasını sağlayacaktır. Toplumda değişime karşı yeni denge mekanizmaların ortaya koyacak yeni sistem ortaya sunacak olanlar profesyonellerdir. Bugün farklı mesleklerin ortaya çıkması insanların farklı nitelikte eğilimler göstermesine neden olacaktır. Bu değişimin çeşitli nitelikteki eğilimlerini açığa çıkarabilecek sosyolojik çalışmaların yapılması toplumsal değişimin zemin bulmasını kolaylaştıracaktır. Bu, her sosyal araştırmacının yerine getirmesi gereken zorunlu bir görevdir.

Yapılan çalışmada bu hassasiyetle hareket edilmiştir. Bir bütün olarak çalışmanın amacı 'profesyonel bir meslek olan avukatlık mesleği ve Elazığ'da avukatlık

mesleğini icra eden kişilerin sosyolojik bir analizi ve ne derece profesyonelliği yakalamışlardır? Sorusunu yanıtlamaya çalışmaktadır.

Yapılan çalışmaya son şeklini verinceye kadar araştırmacı pek çok yardım almıştır. Aksi takdirde, çalışmanın bitirilmesi asla mümkün olmazdı. Bu, bağlamda, çalıştığım iş yerindeki arkadaşlarımın bana göstermiş oldukları teşvik edici desteklerinden dolayı ve beni bu duruma gelmemde büyük payları olan UZUN ailesine, sahada kullanılacak anketlerin hazırlanması, bir dizayna sokulması, sorulan soruların eleştirel bir süzgeçten geçirilmesi sırasında yardımcı olan değerli arkadaşım Recep AYTAÇ' a, ve her konuda yardımlarını esirgemeyen Sosyoloji Bölümü hocalarıma, çalışmamın istatistiği işlemlerimin gerçekleştirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Bahadır KÖKSALAN'a, birikimlerini severek paylaşan ve daha bir şevkle çalışmama sarılmamı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ömer AYTAÇ'a, çalışmamın uygulamalı kısmının gerçekleştirilebilmesi için, yapılan çalışmanın her aşamasıyla yakından ilgilenen ve bu uğurda yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım ve hocam Doç.Dr.Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU'a, teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamın uygulamalı kısmında yardımlarını esirgemeyen Selcuk Cirit beye ve anketlerime samimi bir şekilde cevaplayan avukatlara teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

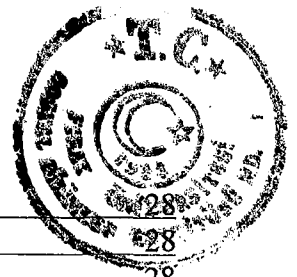

ONAY	
ÖZET	I
SUMMARY	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	X
GRAFİKLER LİSTESİ	XII
ÇAPRAZ TABLolar LİSTESİ	XII
GİRİŞ	I

I. BÖLÜM

1. MESLEKLER SOSYOLOJİSİ :
KAVRAMSAL BİR GİRİŞ

1.1. Meslekler Sosyolojisi	4
1.1.1. Meslek	5
1.1.2. Statü	8
1.1.3. Rol	9
1.2. Meslek Bilinci	11
1.2.1. Toplumsal Bilinç	14
1.2.2. Bireysel Bilinç	14
1.3. Meslek Ahlakı	14
1.4. Mesleklerin Tarihi Gelişimi	21
1.4.1. İş Bölümü	21
1.4.2. Basit Ve İlkel İş Bölümü	23
1.4.3. Modern İş Bölümü	23
1.5. Meslek Seçim Teorileri	25
1.5.1. Klasik Meslek Teorisi	25
1.5.2. Rasyonel Meslek Seçim Teorisi	25
1.5.3. Psikolojik Meslek Seçim Teorisi	26
1.6. Meslek Seçimi Ve Belirleyici Faktörler	26
1.6.1. Bireysel Özellikler	26
1.6.1.1. Zeka	26
1.6.1.2. Yetenek	27
1.6.1.3. Başarı	27
1.6.1.4. İlgı	28

1.6.1.5. Tutum	28
1.6.2. Sosyal Belirleyiciler	28
1.6.2.1. İtibar	28
1.6.2.2. Hayat Stili (Yaşama Biçimi)	29
1.6.3. Ekonomik Belirleyiciler	29
1.6.3.1. Servet	30
1.6.3.2. Gelir Düzeyi	30
1.6.3.3. Ekonomik Çıkarlar	30
1.7. Profesyonel Meslekler	30
1.8. Profesyonel Mesleklerle İlgili Yaklaşımlar	33
1.8.1. Durkheim	34
1.8.2. Marks	35
1.8.3. Weber	36
1.8.4. Talcott Parsons	36
1.8.5. Daniel Bell	36
1.8.6. Charles Wright Mills	37
1.8.7. Openheimer	37
1.8.8. Derber	38
1.8.9. Ehrenreich	38
1.8.10. Klasik Marksizm'ciler: Montagna-Baer-McKinlay-Navarro ve Stoeckle	39
1.9. Profesyonel Bir Meslek Olarak Avukatlık	39
2. MESLEK OLGUSUNA SOSYOLOJİK BİR YAKLAŞIM	42
3. SOSYAL DEĞİŞİM SÜRECİNDE TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE MESLEKLER	45
3.1. Sosyal Değişim	45
3.1.1. Meslekler Ve Toplumsal Tabakalaşma	47
3.1.2. Profesyonel Meslekler Ve Toplumsal Değişim	51
3.2. Tarihimizde Meslek Örgütleri	54
3.2.1. Fütüvveçliğin Gelişimi	55
3.2.2. Ahilik	55
3.2.3. Loncalar	57
3.2.4. Gedikler Ve Gedik Türleri	57
4. AVUKATLIK VE AVUKATLIK MESLEĞİ	58
4.1. Avukatlık Bilinci	58
4.2. Avukatlık Meslek Ahlakı	59
4.3. Toplumsal Olgular Olarak Avukatlık Mesleği	61
4.4. Avukatların Toplumsal Değişimdeki Rolü	61
4.5. Türkiye'de Avukatlık Mesleğinin Gelişimi	64
4.5.1. Osmanlı Devletinde	64
4.5.2. Cumhuriyet Devrinde	65
4.6. Türkiye'de Avukatlık Mesleğinin Sosyal Yapısı	67
5. SİYASİ BİR BASKI GRUBU OLARAK BAROLAR	70
6. AVUKATLIK MESLEĞİNİN SOSYOLOJİK TAHLİLİ	73

II. BÖLÜM
MESLEKLER SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN, AVUKATLIK MESLEĞİ
(Elazığ Barosu Avukatları)

1. ELAZIĞ BAROSUNUN TANITIMI	80
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	80
3. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI	82
4. TEMEL PROBLEMLER	83
4.1. Temel Problem	83
4.2. Alt Problem	83
5. TEMEL VARSAYIM VE ALT VARSAYIMLAR	83
5.1. Temel Varsayım	83
5.2. Alt Varsayım	83
6. YÖNTEM	83
6.1. Araştırma Modeli	83
6.2. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Teknikler	84
6.3. Evren	84
6.4. Örneklem	84
7. BULGULAR VE YORUMLAR	86
7.1.1. Araştırmaya Katılan Deneklerin Tanımlayıcı Değişkenlere Ait Frekans Tabloları	86
7.1.1. Örneklem Grubuna İlişkin Genel Bilgiler	86
7.1.1.1. Cinsiyet Durumu	86
7.1.1.2. Yaş Durumu	87
7.1.1.3. Doğum Yeri	87
7.1.1.4. Medeni Durum	88
7.1.1.5. Eşlerin Eğitim Durumu	88
7.1.1.6. Eşlerin Bitirdiği Okullar	89
7.1.1.7. Çocuklarına Vermek İstedikleri Eğitim Türü	90
7.1.1.8. Ailedeki Hukuk Mezunu	91
7.1.2. Örneklem Grubunun Eğitimsel Geçmişleri Ve Meslek Seçimleri	92
7.1.2.9. Mezun Olunan Lise Türü	92
7.1.2.10. Mezun Olunan Üniversite	92
7.1.2.11. Mesleği Seçme Nedenleri	93
7.1.2.12. Mesleki Eğitim Düzeyi (Y.Lisans, Doktora)	94
7.1.2.13. Mesleki Uzmanlık	95
7.1.3. Örneklem Grubunun Toplumsal Kökenleri Açısından Mevcut Durum	95
7.1.3.14. Baba Mesleği	95
7.1.3.15. Babaların Eğitim Durumu	96
7.1.4. Örneklem Grubunun Mesleki Bilinci	97
7.1.4.16. Mesleki Yakınlık Duyulan Meslek Grupları	97
7.1.4.17. Avukatlara Göre Profesyonel Meslekler	97
7.1.5. Örneklem Grubunun Meslek Ahlakı	98
7.1.5.18. Meslek Ahlakına Bağlılık	98
7.1.5.19. Meslek Ahlakını Çiğneme Şekilleri	99

7.1.5.20. Avukatların Kararları İle Toplum Arasındaki İlişki	101
7.1.5.21. Avukatlık Mesleğini Tekrar Tercih Durumu	101
7.1.6. Örneklem Grubunun Çalışma Koşulları	102
7.1.6.22. Meslekte Çalışma Süresi	102
7.1.6.23. Mesleki Tatminlik	103
7.1.6.24. Tatmin Edici Bulmama NedenleriA	103
7.1.6.25. Kazanç Durumları	104
7.1.6.26. Ek Uğraş Durumları	105
7.1.6.27. Başka Bir İşte Çalışma İsteği	106
7.1.6.28. Avukatların Mesleki Problemleri	107
7.1.6.29. Birlikte Çalışılan İşçi Sayısı	108
7.1.6.30. Çalışma Saatindeki Meşguliyet Durumu	109
7.1.6.31. Avukatlık Sistemine Bakışları	110
7.1.7. Örneklem Grubunun Siyasal Katılımı Ve Hukuk Mesleği	111
7.1.7.32. Siyasi Katılım Durumu	111
7.1.7.33. Siyasi Katılım İle Mesleki İlerleme Arasındaki İlişki	112
7.1.7.34. Hukuk Fakültesi Ve Siyaset İlişkisi	112
7.1.7.35. Hukuk Fakültesinin Siyasi Avantaj Durumu	113
7.1.7.36. İlk Siyasi Faaliyet	114
7.1.7.37. Avukatların Siyasetle Olan İlişkiler	115
7.1.8. Hukukçuların Türkiye'nin Toplumsal, Ekonomik, Siyasal Ve Kültürel Kalkınması Arasındaki İlişki	116
7.1.8.38. Toplumsal Kalkınmada Avukatların Rolü	116
7.1.8.39. Avukatların Toplum Kalkındırmadaki Şekilsel Rollerini	116
7.1.8.40. Avukatların Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Hakkındaki Düşünceleri	118
7.1.9. Avukatlık Mesleğinin Devletle Olan İlişkisi	118
7.1.9.41. Türkiye'nin Devlet Anlayışına Bakış Açılımları	118
7.1.9.42. Türkiye'deki Ekonomik Politikaya Bakış Açılımları	119
7.1.9.43. Devletin Yeniden Yapılanması Durumu	120
7.1.9.44. Din Ve Hukuk İlişkisi	120
7.1.10. Meslek Örgütleri Olarak Barolar	121
7.1.10.45. Baro Toplantılarına Katılma Durumu	121
7.1.10.46. Baroda Aktif Olarak Çalışma Durumu	122
7.1.10.47. Baronun Çalışma Durumu	122
7.1.10.48. Baroların Çalışmama Nedenleri	123
7.1.10.49. Barolar Ve Siyasi Partilerle Olan İlişkisi	123
7.1.10.50. Baroların Topluma Bakış Açılımları	124
7.1.10.51. Barolarda Demokratik Seçim	125
7.1.10.52. Baroların Sosyal Faaliyetleri	126
7.1.10.53. Meslek Odalarının Varlığı	126
7.1.10.54. Meslek Odaları Ve Bireysel Özgürlük	127
7.1.10.55. Odalar Ve Toplumsal Demokrasi	127
7.1.11. Örneklem Grubunun Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri	128
7.1.11.56. En Fazla İzlenen TV Kanalları	128
7.1.11.57. Avukatların Yerel TV İzleme Durumu	129

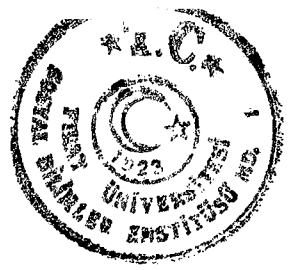

7.1.11.58. Avukatların Sosyal Faaliyetleri	
7.12. Araştırmaya Katılan Deneklerin Tanımlayıcı Değişkenlere Ait Grafikler	131
7.12.1. Cinsiyete Göre Dağılımı	131
7.12.2. Doğum Yerine Göre Dağılımı	131
7.12.3. Deneklerin Mesleki Durumlarına Göre Dağılımı	132
7.12.4. Deneklerin Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımı	132
7.12.5. Avukatların Siyasetle Faal Olarak Uğraşmalarının Nedenlerine Göre Dağılımı	133
7.12.6. Hukuk Kurallarının Oluşumunda Dinin Rolüne Göre Dağılımı	133
7.12.7. Örneklem Grubunun Başka Bir İşte Çalışma İsteğine Göre Dağılımı	134
7.12.8. Örneklem Grubuna Göre Siyasi Katılımın Mesleki İlerlemedeki Önemine Göre Dağılımı	134
7.12.9. Örneklem Grubunun Ailesindeki Hukuk Fakültesi Mezunlarına Göre Dağılımı	135
7.12.10. Örneklem Grubunun Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı	135
7.12.11. Örneklem Grubunun Baba Mesleğine Göre Dağılımı	136
7.12.12. Örneklem Grubunun Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	136
7.12.13. Örneklem Grubunun Boş Zamanlarını Geçirme Şekillerine Göre Dağılımı	137
7.13. Araştırmaya Sonucunda Elde Edilen Değişkenlere Ait Çapraz Tablolar	138
7.13.1. Avukatların Yaşları İle Baba Mesleği Arasındaki İlişki	138
7.13.2. Avukatların Çalışma Süreleri İle Aylık Kazanç Arasındaki İlişki	139
7.13.3. Avukatların Yaşları İle Bürolarında Çalıştırdıkları Kişi Sayısı Arasındaki İlişki	140
7.13.4. Meslek Ahlakı İle Meslek Tatminsizliği Arasındaki İlişki	141
7.13.5. Avukatların Yaşları İle İlk Siyasi Faaliyetleri Arasındaki İlişki	142
7.13.6. Avukatların Çalışma Süreleri İle Mesleki Tatminlik Arasındaki İlişki	143
7.13.7. Avukatların Yaşları İle Hukuk Sistemine Yaklaşımları Arasındaki İlişki	144
7.13.8. Meslek Ahlakı İle Avukatların Çalışma Süreleri Arasındaki İlişki	145
7.13.9. Cinsiyetle İlk Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki	146
7.13.10. Cinsiyetle Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki	147

III. BÖLÜM

1. SONUÇLAR	148
2. ÖNERİLER	152

KAYNAKLAR	153
ANKET FORMU	157
ÖZGEÇMİŞ	163

TABLolar LİSTESİ

1. Cinsiyet Durumu	86
2. Yaşlara Göre Dağılım	86
3. Doğum Yeri Göre Dağılım	87
4. Medeni Duruma Göre Dağılım	88
5. Eşlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılım	88
6. Eşlerin Mezun Oldukları Okullara Göre Dağılım	89
7. Çocuklarına Vermek İstedikleri Eğitim Türüne Göre Dağılım	90
8. Örneklem Grubunun Ailesindeki Hukuk Fakültesi Dağılım	91
9. Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Liselerin Türüne Göre Dağılım	92
10. Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Üniversitelere Göre Dağılım	93
11. Meslek Seçimindeki En Önemli Faktöre Göre Dağılım	94
12. Örneklem Grubunun Lisans Sonrası Eğitimlerine Göre Dağılım	94
13. Örneklem Grubunun Uzmanlıklarına Göre Dağılım	95
14. Örneklem Grubunun Baba Mesleklerine Göre Dağılım	95
15. Avukatların Babalarını Eğitim Durumlarına Göre Dağılım	96
16. Kendilerini Yakın Gördükleri Meslek Gruplarına Göre Dağılım	97
17. Avukatlara Göre Profesyonel Mesleklerin Dağılımı	97
18. Avukatların Meslek Ahlak Kurallarına Uyup-Uymadıklarına Göre Dağılım	98
19. Avukatların Ahlak Kurallarını Çiğneme Şekillerine Göre Dağılım	99
20. Avukatların Kararları İle Toplum Arasındaki İlişki	100
21. Avukatların Tekrar Avukatlık Mesleğini Seçip-Seçmemelerine Göre Dağılım	101
22. Avukatların Çalışma Sürelerine Göre Dağılım	102
23. Örneklem Grubunun İş Tatminliğine Göre Dağılımı	103
24. Örneklem Grubunun Tatminsizlik Nedenlerine Göre Dağılım	103
25. Örneklem Grubunun Aylık Ortalama Net Kazançlarına Göre Dağılım	104
26. Örneklem Grubunun Ek Uğraşının Olup-Olmamasına Göre Dağılım	105
27. Örneklem Grubunun Meslek Değişimine Bakış Açılarına Göre Dağılım	106
28. Örneklem Grubunun Mesleki Sorunlarına Göre Dağılımı	107
29. Örneklem Grubunun Bürolarında Çalıştırdıkları Kişi Sayısına Göre Dağılım	108
30. Örneklem Grubunun Çalışma Saatlerinde En Fazla Zamanlarını Alan Konulara Göre Dağılımı	109
31. Avukatların Avukatlık Sistemine Bakış Açılarına Göre Dağılımı	110
32. Örneklem Grubunun Siyasi Faaliyetlere Katılmalarına Göre Dağılım	111
33. Örneklem Grubunun Mesleki Çıkar Açısından Siyasete Bakışları	112
34. Hukuk Fakültesine Girmekle Siyaset Arasındaki İlişkiye Göre	

Dağılım	
35. Hukuk Fakültesinin Siyasi Avantaj Sağlayıp-Sağlamadığına Göre Dağılım	113
36. Örneklem Grubunun İlk Siyasi Faaliyet Zamanlarına Göre Dağılım	114
37. Avukatların Siyasi Faaliyetlere Katılmalarının Nedenlerine Göre Dağılım	115
38. Örneklem, 'Avukatların Türkiye'nin Ekonomik, Toplumsal Ve Siyasal Gelişimine Katkıda Buldukları' Düşüncesine Katılmalarına Göre Dağılım	116
39. Avukatların Türkiye'yi Kalkındırma Şekillerine Göre Dağılım	116
40. Türkiye'nin Yakın Gelecekte Ekonomik Ve Toplumsal Sorunlarını Çözerek Gelişmiş Bir Ülke Düzeyine Ulaşacağı Konusunda ki, Avukatların Beklentilerine Göre Dağılım	118
41. Örneklem Grubunun Türkiye'nin Sosyo-Kültürel Yapısını Gözönünde Bulundurarak Yaptıkları Devlet Tariflerine Göre Dağılımlar	118
42. Örneklem Grubuna Göre Türkiye'de Devletin Ekonomideki Yerine Göre Dağılım	119
43. Örneklem Grubunun Devletin Yeniden Yapılanmasına Bakışları	120
44. Hukuku Kuralları İle Din Kuralları Arasındaki İlişki	120
45. Avukatların Baro Toplantılarına Katılma Düzeylerine Göre Dağılım	121
46. Avukatların Barodaki Görevlerine Göre Dağılım	122
47. Örneklem Grubunun Baro Çalışmalarını Olumu-Olumsuz Bulmalarına Göre Dağılım	122
48. Baroların İyi Çalışmama Nedenlerine Göre Dağılım	123
49. Siyasi Partilerin Barolar Üzerindeki Etkileri	123
50. Avukatlar, 'Barolar Sadece Üyelerini Değil, Ülkedeki Değişik Kesimlerin Demokratik Hak Ve Taleplerinin Korunup Gelişmesinde Aktif Olarak Yer Almış Ve Böylelikle Ülkemizin Demokratikleşme Sürecinde Öncü Rol Oynamıştır' Görüşüne Bakış Açıklarına Göre Dağılım	124
51. Avukatların, 'Barolar Yönetim Kadrolarını Demokratik Seçimler Yoluyla Belirlemiş Ve Bu Seçimlere Üyelerinin Eşit Şansta Katılabileceği Ortamlar Hazırlamıştır' Görüşüne Bakış Açıklarına Göre Dağılım	125
52. Avukatların, 'Baroların Gerçekleştirdiği Eğitim, Danışmanlık, Bilimsel Yayın, Toplantı, Kongre vb. Etkinlikleri Toplumsal Değişimi Hızlandırmaktadır' Görüşüne Bakış Açıklarına Göre Dağılım	126
53. Örneklem Grubunun Meslek Odalarının Varlığına Bakış Açıkları	126
54. Meslek Odalarının Alanlarındaki Yetkileri Ve Bireysel Özgürlük	127
55. Avukatlara Göre Meslek Odalarının Kendi Alanlarında Mesleki İcraatlarda Tek Söz Sahibi Olması Hukukun Gelişimini Etkileme Açısından Dağılım	127
56. Örneklem Grubunun İzlediği TV Kanallarına Göre Dağılım	128
57. Örneklem Grubunun Yerel TV Kanallarını İzlemelerine Göre Dağılım	129
58. Örneklem grubunun Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerine Göre Dağılım	130

GRAFİKLER LİSTESİ

1. Cinsiyete Göre Dağılımı	131
2. Doğum Yerine Göre Dağılımı	131
3. Deneklerin Mesleki Durumlarına Göre Dağılımı	132
4. Deneklerin Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımı	132
5. Avukatların Siyasetle Faal Olarak Uğraşmalarının Nedenlerine Göre Dağılımı	133
6. Hukuk Kurallarının Oluşumunda Dinin Rolüne Göre Dağılımı	133
7. Örneklem Grubunun Başka Bir İşte Çalışma İsteğine Göre Dağılımı	134
8. Örneklem Grubuna Göre Siyasi Katılımın Mesleki İlerlemedeki Önemine Göre Dağılımı	134
9. Örneklem Grubunun Ailesindeki Hukuk Fakültesi Mezunlarına Göre Dağılımı	135
10. Örneklem Grubunun Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı	135
11. Örneklem Grubunun Baba Mesleğine Göre Dağılımı	136
12. Örneklem Grubunun Babalarının Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	136
13. Örneklem Grubunun Boş Zamanlarını Geçirme Şekillerine Göre Dağılımı	137

ÇAPRAZ TABLOLAR LİSTESİ

1. Avukatların Yaşları İle Baba Mesleği Arasındaki İlişki	138
2. Avukatların Çalışma Süreleri İle Aylık Kazanç Arasındaki İlişki	139
3. Avukatların Yaşları İle Bürolarında Çalıştırdıkları Kişi Sayısı Arasındaki İlişki	140
4. Meslek Ahlakı İle Meslek Tatminsizliği Arasındaki İlişki	141
5. Avukatların Yaşları İle İlk Siyasi Faaliyetleri Arasındaki İlişki	142
6. Avukatların Çalışma Süreleri İle Mesleki Tatminlik Arasındaki İlişki	143
7. Avukatların Yaşları İle Hukuk Sistemine Yaklaşımları Arasındaki İlişki	144
8. Meslek Ahlakı İle Avukatların Çalışma Süreleri Arasındaki İlişki	145
9. Cinsiyetle İlk Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki	146
10. Cinsiyetle Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki	146

GİRİŞ

Geçmişten günümüze istisnasız olarak istese de istemese de bir yönetme-yönetilme ilişkisi içersinde bulunan insanoğlu, hayatiyetini belli bir çerçevede sürdürebilmek için çok sayıda teori pekiştirmek ve bu teorilere göre de mesleklerin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini sergilemek durumunda kalmışlardır. Meslek olgusu, günlük hayattaki pek çok bilgi birikimi gerektiren mesleklerin insanları toplumda belirli bir şekilde tavrı almaya sevkettiğinden, üstünde ısrarla durulması gereken bir realitedir. Çünkü, insanların toplumda sergilemiş oldukları mesleki rolleri ve mesleki fenomenleri her geçen gün yenilenmekte ve süreklilik kazanmaktadır. Bu ise, toplumun yapısına ve onun işleyiş mekanizmasına hem yön vermekte, hem de yeniden şekillendirmektedir.

Hiç kuşkusuz, insanların toplumda eyleme döktükleri meslekleri aynı ölçüde ilgi gördükleri söylenemese de, kimi mesleklerin toplumda diğer mesleklere oranla daha fazla bilgi ister ve daha fazla ilgi görür diyebiliriz. Buna göre bazı, meslek üyeleri siyasi iktidarı etkilemeyi, siyasi iktidarda bulunmayı, bazı meslekler ise pasif kalmayı yeğlemektedirler. Bu yüzden, insanların sergilemiş oldukları yaşam tarzları ve siyasi eğilimleri toplumdan topluma bir fark gösterebileceği gibi, aynı toplumun çeşitli katmanları arasında da farklı değişkenler tarafından etkilenebilmektedir. Bu bağlamda, bireyin mesleği, onun toplumdaki yerini, yaşam tarzını ve içinde bulunduğu toplumun şekillendirilmesinde çevresindeki çeşitli etkenlerinde rolü vardır. Meslekler, belirli bir yer ve zamanda veya hiyerarşik bir düzen içerisinde bütüne göre de bir şekil alabilmektedir.

Yapılan çalışmada, avukatlık mesleğinin irdelenmeye çalışılmasının sosyolojik açıdan özel bir anlamı bulunmaktadır. Bu özel anlam, kimi kuramcıların (Abbott,1990), yüzyılımızın profesyonel mesleklerce yönlendireceğini etmeleriyle ifade edilmiştir. Kimileri ise, çağımızın temel özelliklerinden birinin de bilgiye verilen önemin artması olduğunu ifade etmişlerdir. Sanayi devriminden sonra, toplumsal değişme sürecinin bilgi ile belirlendiği yeni bir döneme girildiği gerçeğidir. İşte bu noktada, ana araştırma evrenimizi oluşturması bakımından, profesyonel bir meslek olan avukatların mesleği de, toplumun değişimindeki rolü ve bilgi tekeli ile karşımıza çıkmaktadır. Bugün, avukatlık mesleği toplumsal gücünü içeriğinden, hitap ettiği çevreden ve toplum düzeninin özel

koşullarına bağlı olarak katlanarak arttığı gözlenmektedir. Bu durum, avukatların toplumsal değişimdeki rolünün gücünü ifade etmektedir. Bu mentaliteden hareketle, hayatın son evresi olan mesleki faaliyetlerin, kişinin toplumsal değişimden, toplumdaki yerini, rolünü ve siyasi kimliğini belirleyen önemli bir süreç olduğunu söyleyebiliriz.

Denilebilir ki, avukatlık mesleği sadece yargılayıcı boyutuyla değil, aynı zamanda bilim ve ideoloji alanını da birer erdem durumuna getirmiştir. Birçok ülkede toplumsal değişimin bir ayağını oluşturan toplumsal hareketlere hukuk öğrencilerinin öncü oldukları bilinmektedir. Avukatların topluma yakınlığı ile çağdaşlaşma çabalarında ve yeni bir toplum yaratmada önemli ve etkin rolleri oynamıştır. Bu yüzden avukatların toplumda seçkin bir sosyal grubu ifade ettiği söylenebilir. Dolayısıyla seçkin bir sosyal grubu oluşturan avukatların gelecekte alacağı görevlerle ülkenin üst yönetimini ve üst sosyal tabakasını meydana getireceği düşüncesinden hareketle bu seçkin grubu toplumsal boyutları ile sosyolojik bir incelemeye tabi tutmamız büyük bir önem taşımaktadır.

Ülkemizde, profesyonel meslekler, kapsamlı bir araştırmanın konusu olmamıştır. Profesyonelleşme ile sanayileşme arasında bir paralellik kurmayı amaçlayan batı kuramcıları toplumları açıklarken mesleklerden faydalanma yoluna gitmişlerdir. Sanayileşmeye, bağlı olarak, zayıflayan ideolojiler kişilerin toplumsal konumlarını belirlemekten uzaklaşmışlardır. Çağdaş toplumlarda, konumları artık ideolojiler değil, sahip oldukları bilgiler belirlemektedir. Bilgiyi tekelleştirenlerin ekonomik ve siyasi gücü elinde bir güç oluşturacaklardır. Bu kişilerde profesyonel meslek sahipleridir. Dolayısıyla, bu tür mesleklerin incelenmesi hem çağımızı hem de ülkemizi daha iyi tanımamıza yardımcı olacaktır.

Yapılan çalışma teori ve uygulamalı olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Teorik bölüm, genel çizgileriyle altı başlık altında ele alınmaktadır ve bunlarda kendi içinde alt kategorilere ayrılmaktadırlar.

Teorik bölümün birinci ana başlığı altında genel çizgileri ile meslek, statü, rol, meslek bilinci, meslek ahlakı, mesleklerin tarihi gelişimi, meslek seçim teorileri, meslek seçimini belirleyici faktörler, sosyal belirleyiciler, ekonomik belirleyiciler, profesyonel

meslekler, profesyonel mesleklerle ilgili yaklaşımlar ve profesyonel bir meslek olarak avukatlık mesleği konularına yer verilmektedir.

Teorik bölümün ikinci ana başlığı altında meslek olgusuna sosyolojik bir yaklaşım konusuna yer verilmektedir. Üçüncü başlık altında sosyal değişim, tarihimizde meslek örgütleri, barolar konularına yer verilmiştir. Dördüncü başlık altında avukatlık bilinci, avukatlıkta meslek ahlakı, toplumsal olgu olarak avukatlık mesleği, avukatların toplumsal değişimdeki rolü ve Türkiye’de avukatlık mesleğinin sosyal yapısı konu edinmiştir. Beşinci başlık altında siyasi bir baskı grubu olarak baro konusuna yer verilirken, altıncı başlık altında ise avukatlık mesleğinin sosyolojik tahlili yapılmıştır.

Uygulamalı bölümde ise, ilk başta araştırma alanlarının tanımı yapılmakta ve bu araştırmanın amacı ve önemi, araştırma evreni, örneklem grubu, araştırmada kullanılan ölçme aracı, veri kaynakları ve araştırma modelinin tanıtımının yapılması izlenmektedir. Bunlar yapıldıktan sonra SPSS programındaki istatistiği sonuçlar tablo ve tabloların yorumu şeklinde değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Kronolojik sıra frekans tablolarının verilmesiyle başlamaktadır. Bunu gruplar arası anlamlı ilişkilerin olduğunu gösteren ki kare (X²) tabloları ve yorumları izlenmektedir.

1. MESLEKLER SOSYOLOJİSİ KAVRAMSAL BİR GİRİŞ

1.1. Meslekler Sosyolojisi

Modern bir bilim olan sosyoloji, toplumların tarihi değişimlerini, günümüz toplumlarının sosyal yapılarını ve gelecekteki toplumların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapılarını öngörme iddiasıyla, ortaya çıkan oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan bir bilim dalıdır. Sanayileşmenin, paralelinde oluşan karmaşık toplum yapıları (20.yy) sosyoloji oldukça farklı alt dallara ayrılmıştır; aile sosyolojisi, din sosyolojisi, hukuk sosyolojisi, sapma sosyolojisi, sanayi sosyolojisi, kent sosyolojisi, kent sosyolojisi, çevre sosyolojisi, medikal sosyolojisi gibi birde meslekler sosyolojisi ortaya çıkmıştır' (Kızılcılık, 1996:1).

Profesyonelleşmeyle birlikte ortaya çıkan sorunları sosyolojinin bir alt dalı olan meslekler sosyolojisi konu edinmiştir. Toplumsal değişim süreci içerisinde , profesyonellerin rollerini geniş bir şekilde ilk defa Durkheim (1933) incelemiş olsa bile, araştırmacıların ilgisi asıl son otuz yıl içerisinde ivme kazanmaya başlamıştır. Özellikle son otuz yıl içinde İngiltere ve A.B.D.' de yapılan araştırmalar bu konunun kendi başına bir alt disiplin olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur (Cirinlioğlu,1996:8-9). Ancak gelişmekte olan ülkelerde durumun incelenmesi Batı Ülkelerinde yaşayan araştırmacıların ilgisini pek çekmemiştir. Çünkü , profesyonelleşme sanayi devrimiyle alakalı bir olgudur.

'Bugün kaydedilen ilerlemeler geleceğin toplumsal düzenini belirleyecektir. 'Acaba gelecek yüzyılın toplumları tamamen profesyonel toplumlar mı olacak ?' yoksa 'profesyoneller gelecekte bugünkü güçlerini yitirecek, yerini başka tür oluşumlara mı bırakacak ?'Daha köktenci bir ifade ile 'gerçekten, profesyonel gruplar görüldükleri kadar güçlü gruplar mı?', 'Her ülkede benzer bir şekilde mi geliştiler ?'ya da 'bu tür gruplaşmalar sadece sanayileşmiş ülkelere özgü müdür?' Bütün bu

sorular elbette başta sosyoloji olmak üzere sosyal bilimcilerin dikkatini sorulardır' (Cirhinlioğlu,1996:7).

Meslek bir toplumdaki işbölümünün düzeyiyle de ilişkilidir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde , bilgi çağına girildiği çok sıklıkla vurgulanmasına rağmen sosyal bilimciler , bilgiyi elinde tutan toplumsal gruplara fazla ilgi duymamışlardır (Kemerlioğlu,1996:66-67). Bu şunu gösteriyor ki , sosyal bilimler , yerel sorunlardan kaynaklanmakta ve sosyal bilimciler de her şeyden önce kendi ülkelerinin sorunlarıyla ilgilenmektedir. Türkiye'de meslekler sosyolojisi alanında yapılan çalışmaların azlığını, sanayileşmesini henüz tamamlayamamış olmasına bağlayabiliriz.

Bell'nin görüşleri meslekler sosyolojisinde yeniden bir canlanmaya yol açmıştır. 'Mademki her toplumda 'bilgi' artık baskı gücü simgelemeye başlamıştır , o halde 'bilgiyi' elinde tutanlara yönelik sosyolojik incelemelerde bu süreci anlamamıza yardımcı olacaktır.' Özellikle hukukçular, mühendisler, öğretmenler, kütüphaneciler ve hepsinden önemlisi, bilginin asıl yaratıcıları üniversite hocalarıdır. Bu yaklaşım meslekler sosyolojisinin kendi başına bir disiplin olarak çok sayıda taraftar toplamasına neden olduğu görülmüştür (Cerit.1994:70-71).

1.1.1. Meslekler

Meslek, Arapça bir kavramdır. 'Sulük' kelimesinden türetilmiştir. Köküne bağlı olarak, 'yol, gidiş, usul, tarz, tertip' gibi anlamlara gelmektedir (Büyük Türk Ansiklopedisi,1990:847). Cerit ise mesleği, insanın kendisi ve diğer insanlar için değer ve hizmet üretmesi, enerji harcaması, bir faaliyette bulunması (Cerit,1994:8) şeklinde tanımlanmıştır. Bir başka ifade ile meslek, belirli düzeyde beceri, teorik bilgi, eğitim ve diploma gerektiren, niteliği toplumdan topluma değişmekle beraber yüksek statü, prestiji ve gelir kazandıran iş olarak da tanımlanmaktadır (Demir-Acar, 1992:187).

Illich ise, kavramı çıkarına hizmet ettiği seçkin bir kesimin rızasına dayanarak gerçekleştirilen davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Cerit,1994:17).

Ekonomik anlamda ele alındığı zaman meslek, insanoğlunun varlığını sürdürmek için gerekli olan araçları elde ettiği, ekonomik bir malı üretmek amacıyla harcadığı bir güçtür (Yeni Resimli Bilgi Ans., 1986:1734). Ertekin'e göre ekonomik açıdan meslek, 'bir kişinin hayatını kazanmak ve geçimini sağlamak için sürekli olarak üzerinde çalıştığı iş veya fikir alanı' olarak tanımlanırken, sosyolojik anlamda 'belirli faaliyet alanları etrafında yoğunlaşmış ve biçimlenmiş insani ilişkiler bütünü' (Ertekin, 1988: 35) olarak tanımlanmıştır. Sosyolojik anlamda meslek her şeyden önce sosyal bir davranıştır. Cerit ise kavramı 'çıkarlarına hizmet ettiği seçkin bir kesimin rızasına dayanarak gerçekleştirilen davranış bütünü' (Cerit, 1994 :17) olarak tanımlamaktadır. Kemerlioğlu ise 'sosyal - kültürel ekonomik ve teknik özellikler sahip belirli bir alandaki spesifik işler ve faaliyetler bütünü' (Kemerlioğlu , 1973:28 -33 ; Ertekin ,1988:36)' olarak tanımlanmıştır.

Meslek, temelde kişinin hayatını sürdürmek ve geçimini sağlamak maksadıyla sosyal değeri olan belli fonksiyonları yerine getirmesini ifade eder (Braude, 1975:12 - 15;Aytaç, 1996: 34). Ayrıca meslek toplumda kişinin temel rollerinin başında gelir ve kişinin saygınlığı şahsiyeti geliri becerisi vb. birçok özelliği ile bireyin kişiliği ve sosyal hayatı yaşama tarzına da kaynaklık eder.

Meslek toplumdaki sanayileşme sonucu ortaya çıkan işbölümü ve uzmanlaşma düzeyile de ilişkilidir. Meslek olgusunun gerçekte biri teknik diğeri de sosyal olmak üzere iki boyutundan söz edebiliriz. Teknik boyut sanayileşmeye bağlı uzmanlaşma gerektiren bilgiyi kapsar. Bu noktada her mesleğin bir altyapı ya ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmaktadır. Meslek bir bakıma formel ve informel eğitimle kazanılan edimlerin bir bütünüdür. Mesleğin sosyal boyutu ise toplum içinde kabul görme düzeyi ve diğer mesleklerle olan fonksiyonel ilişkidir. Tüm meslekler toplumdaki kıymetleri oranında da farklı prestij derecelerine sahiptir.

Her mesleğin toplumsal fonksiyonu farklıdır. Toplumun farklı bütününde farklı mesleklerin birbirleriyle olan etkileşimi yatmaktadır. Mesleklerin toplumdaki farklılıklarına bağlı olarak kıymetleri oranında da farklılıklar görülmektedir. Buna

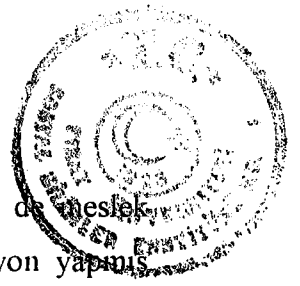
bağlı olarak meslekler arasında da prestije dayalı hiyerarşik / sınıfsal bir oluşum gözlenmektedir. Bununla birlikte mesleklerin sahip olduğu etkisel düzen o mesleğe ilişkin moral kaygı ve duyarlıkların gözetilmesini olanaklı kılar. Örneğin dürüstlük doğruluk hak ve adaleti gözetme mesleki sır ve incelikleri dışarıya yansıtma gibi mesleğin ahlaki çerçevesini oluşturan değerlere sadakat ve bağlılık genel bir ilke olarak içselleştirilmiştir.

Ertekin'e göre, herhangi bir işin meslek olarak nitelene bilmesi için bir takım öğelere sahip olması gerekmektedir. Bunlar :

- 1) İşin sosyal bir değeri ifade etmesi.
- 2) Tarihsel bir sürekliliği içermesi
- 3) Kuramsal bir boyutun olması
- 4) Belirli teknikle yapılması
- 5) Piyasalaşması olması ; ücret karşılığı yapılmış olması
- 6) Mesleğin diğer insanlarla olan ilişkileri etkilemesi ; toplumsal tabakalaşmaya belirli davranış ve yaşama tarzlarına kaynaklık etmesi
- 7) Toplumdaki kişiye bir mensubiyet şuuru kazandır (Ertekin,1988:36).

Eğitim gerektiren bir faaliyet ve profesyonel bir uğraş alanı olan meslek, belirli amaçları olan toplumsal bir kurumdur (Soyer, 1966:104). Meslek bazı kimselerin, bazı faaliyetleri diğerlerinden farklı olarak para, mal, hizmet karşılığında yapabilmeleri hususunda saklı veya açık bir izin, ruhsat niteliği taşır. Genel olarak bir mesleği icra eden kimseler arasında dayanışma, özdeşlik duygusu olursa, bunlar aynı zamanda yalnız kendileri için değil, başkaları içinde mesleklerine ilişkin konularda, uygun sayılacak hareketlerin tanımlanmasını sağlayacak bir yeti isterler; aynı zamanda birey olarak her biri ve kendilerinin meşguliyet alanında buldukları inandıkları geniş hayat alanına kıyasla sosyal ve siyasi kuruluşları için bir düşünme ve inanç tarzını da meydana getirirler.

Böylece meslekleri etrafında bir düşünce, tavır, hareket ve hayat stili oluşur. Meşguliyetler arasında özellikle meslek daha geniş hukuk, ahlak ve fikir yetkileri isterler. Genel olarak mesleklerin, belirli konularda topluma doğru ve yanlış olanın neden ibaret

bulduğunu açıkladıkları kabul edilir. Böyle bir yetki meşru kabul edilince de meslek oluşumu; bir bakıma meslekler adeta moral işbölümü içinde, moral fonksiyon yapmış olurlar (Sabah Gazetesi, 19 Mayıs Cuma, 2000:5).

Günümüz toplumlarında siyasi rejimleri ne olursa olsun insanlar geniş çapta örgütlenmiş mesleki faaliyetleri içinde yer almaktadır. Ayrı bir hukuk dalı da sözü geçen faaliyetler içinde yer alan kişinin hukuki durumunu düzenlemektedir. Günümüz toplumlarının en başta gelen sorunlarından biride çeşitli sebeplerden ötürü herhangi bir mesleğe veya işi olmayan kişilere uygun meslekler sağlamaktır. Çünkü günümüzde kişinin sosyal itibarının ve geçimini sağlayan şey iş veya meslektir.

1.1.2. Statü

Sosyal statü bireyin sosyal yapıda işgal ettiği yerdir.

Statü, bir kimsenin toplum içerisinde öğrenci, öğretmen, memur, mühendis, zenci, beyaz, fakir, zengin gibi kim olduğunu belirtir. Sosyal statü, kişiye bir takım sorumluluklar yükler (Meydan Okul Kültür Ansiklopedisi,1994:255). Herkes sosyal statüye sahiptir. Sosyal statü terimi ne sadece yüksek saygınlık ve mevkiye ne de bireyin kendi hakkındaki öznel görünüşe uygunluk gösterir. Sosyal statü kişinin çevresindekilerin toplum içinde ona nesnel olarak uygun gördükleri mevki veya pozisyonudur (Fichter, 1990:28;Kızılçelik, Erjem , 1996:324).

Meslekler belirli bir ihtiyaçtan doğarlar. Her mesleğin kendine has geliştirmiş olduğu değerler sistemi, toplum içerisinde belirli bir statüsü vardır. Bir insanın toplum içindeki statüsüne başka değişkenler yanında yaptığı işte etkide bulunmaktadır.

Birey toplum içinde bir takım statülere sahiptir. Örneğin bir kişi avukat olabilir, aynı zamanda evinde çocuklarının babası olabilir. Bu birey aynı zamanda evinde ve toplumun karşısında bir eş durumunda kalabilir. Bu birey aynı zamanda bir yurttaş olabilir. O halde söz konusu bireyin statüleri şunlardır; avukatlık, babalık, kocalık, yurttaşlık, vb. statülerdir. Sosyal statülerin bir özelliği de şudur; Her statü mutlaka bir başka statü ile hatta başka statülerle ilişkili olmak zorundadır.

Örneğin avukatlık statüsü mutlaka müvekkillik statüsünün varlığına gereksinim duyar.

Sosyal statüleri ikiye ayırabiliriz; Atfedilen statüler ve sonradan kazanılan statüler. Atfedilen statü toplumun bireye uyguladığı değerlendirme ölçütlerin varlığına işaret eder. Bunun en açık örnekleri soy, yaş, cinsiyet ev göz renkleridir (Tezcan, 1993:57). Kazanılmış statü ise bireyin sosyal açıdan değerlendirilen çabaların sonucuna işaret eder. Örneğin meslek statülerini ekonomik statüleri ve hatta uyruk değiştirme yoluyla sonradan kazanılan yurttaşlık statülerini gösterebiliriz (Kızılcelik, Erjem ,1996:526). Basit sanayileşmemiş toplumlarda atfedilen statüleri ağırlık verilirken çağdaş sanayi toplumlarında sonradan kazanılmış statüleri öncelik tanınmaktadır.

Değişik kültürlerde statü yüksekliği ölçüsü birbirinden farklı olabilmektedir. Örneğin, ilkel toplumlarda kişiler yüksek mevkilerini vücutlarına yapmış oldukları deformasyonla belirtmişlerdir. Maddi uygarlık ilerledikçe ekonomik alandaki başarıları gösteren görüntüleri kullanmışlardır (Soyer, 1996:35).

Gerçekte meslek bireyin toplumsal hiyerarşideki yerini de tanımlandığından kişi hayatını yaşarken söz konusu verilen statüye uygun hareket etmeye çalışır. Statü, bireyin rolünü tutum ve tavırlarını belirli bir kalıp çerçevesinde standardize ettiğinden , kişi farkında olmadan ya da bilinçli olmaksızın da mesleki tutum ve tavırları sergilemesi mümkün olur (Aytaç,1996:38).

2.1.3. Rol

Birbirleriyle ilişkili bir takım davranış kalıpları, bir toplumsal işlev etrafında toplandığında, bu birleşime, toplumsal rol denir (Tezcan,1993:75). Diğer bir ifade ile, sosyal rol, sosyal duruma uyum sağlamak için gösterilen etken, çaba ve takip edilen yoldur.

Rol, toplumun belli bir statüdeki bireyden ne yolda hareket etmesini beklediğini anlatır. Belli bir meslekle ilgili roller toplumun o meslek erbabının görev ve davranışı konusundaki bekleyişinden doğar.

‘Bir aile üyesinden bazı tutum, davranış, görev ve ayrıcalık beklenir. O üye, bu beklenen davranış kalıplarına uyduğu takdirde, onları gerçekleştirdiğinde rolünü yerine getirmiş sayılır. Başka bir deyişle toplumsal bir rol ayırt edici, belirli bir toplumsal konum etrafında toplanmış davranış kalıplarıdır. Esasen kişiye toplumsallığını veren de onun oynadığı rollerdir’ (Tezcan, 1993:75).

Bir tiyatro ya da sinema oyuncusunun bir oyunda veya filmde oynadığı rolün anlamını çoğu insan bilir. Oyuncu, kurgusal veya tarihsel bir karakterin kişilik ve davranışlarını geçici olarak üstlenir ve canlandığı kişiymişcesine oyundaki ya da rolünü oynar. Sosyal rol teriminden buna benzer, aralarındaki temel fark, sosyal rolde bireyin kendisi onamasıdır (Özkalp, 1990:15). Sosyolojik açıdan toplumsal kişilik, bireyin oynadığı bütün rollerin toplamıdır. Sosyal rol, sosyal statünün normlarına ve toplumdaki bireylerin beklentilerine yanıt verme halidir. Bu bağlamda sosyal rol bize bireyin ne yaptığını anlatır.

Gelişen teknolojinin işgücü yapısına; bir anlamda endüstri ilişkileri sistemine etkisi, özellikle ‘statü’ (mesleki mevki) dağılışında da belirginleşmektedir. İşgücü, statü itibariyle genellikle dört grupta toplanmaktadır. Bağımlılık, işverenler, bağımsız çalışanlar ve ücretsiz aile yardımcıları (Soyer, 1996:112) şeklinde.

Sosyolojide en çok karıştırılan terimlerin başında rol ve statü gelmektedir. Her sosyal statüye mutlak bir sosyal rol uygunluk gösterir. Statü sadece bir haklar ve yükümlülükler toplamıdır. Ralph Linton’a göre, ‘rol, statünün dinamik yanısıdır.’ Yani sosyal rol, bir sosyal statünün normlarını yerine getirmek için gerekli olan davranış biçimidir (Kızılcelik, 1992:71-72). Aynı zamanda, bir kişinin ne yaptığını gösteren işlevsel bir kavramdır. Statü ise bu rolün önemine verilen değerdir.

Statü-rol paketi aktörün sosyal sistem içinde diğer aktörlere göre pozisyonunu belirler. Aktörün içinde bulunduğu pozisyon statüsüne göre belirlenir. Aktör-durum sisteminde yapı olarak dikkate alınan statüdür, statü pozisyon kısmına girer. İşlem kısmında ise 'rol' bulunur. Statü - rol paketi aktörün veya karşılıklı statüleri işgal eden aktörlerin davranışlarının örgütlenmiş alt sistemi olarak ve karşılıklı etkileşimleri yönünden aktörlerin birbirlerine karşı hareket etmeleri şeklinde tanımlanabilir (Canoğlu, 1989:16).

Ülkenin yönetsel düzenlemesine bağlı olarak avukatlara çeşitli yetkiler verilmiştir. Avukatların mekanizma içerisinde görevlerini, ne şekilde yapacakları yazılı belge ve tüzüklerle belirlenmiştir. Avukatların mesleki statülerine bağlı rollerinin açıkça tüzük ve yazılı belgelerle şekillendirilmesiyle örgütün işlevselliği ve aktörün görevini tam ve layıkıyla yapması sağlanmıştır.

Mesleki faaliyetler belirli kurallar çerçevesinde ve belli bir düzene göre cereyan eder. Mesleki çabalar rasgele değil, belli bir 'değerler sisteminin mantığına' uygun şekilde yerine getirilir. Bu süreç içerisinde işgören, mesleğin nesnel, kişisel ve toplumsal algısına da sahip olur. Birey, mesleğinin nesnel detayları hakkında bilgi sahibi oldukça, kendisini konumlandığı evrendeki yerini de daha sağlıklı olarak saptama imkanı bulur. Bu durum, kişiyi sahip olduğu statüye uygun rol içerisinde hareket etmeye yöneltir (Aytaç,1996:37).

Çağdaş toplumlarda hemen hemen her yetişkin kişinin bir meslek sahibi olması beklenmektedir. Meslek kendi başına bir değer sayılmakta, çalışmadan yiyecek insan tipine toplum olumsuz bir değer atfetmektedir.

1.2. Meslek Bilinci

Bilinç kavramı canlı organizmanın çevresindeki olay nesne ve durumları algılaması ve algılanan şeylerin niteliklerinin ayırt edilmesi yoluyla çevresinden haberdar olmasını sağlayan; daha üst bir aşamada ise bu aşama yalnızca insana özgüdür-soyutlama

yalıyla, insanın çevresinden haberdar olduğundan haberdar olması, kendinin farkında olmasını sağlayan bir yetkidir (Demir-Acar, 1992:57).

Büyük Lorraine'de bilinç kavramı; '1. Kişinin kendi varlığına ya da dış dünyaya ilişkin doğrudan edindiği sezgisel ve düşünsel bilgi; şuur. 2. Bir şeyin varlığına, gerçekliğine ilişkin zihinde açık seçik beliren temel düşünce. 3. Bir şeyin bilincinde olmak, o şeyin varlığına ya da gerçekliğine ilişkin tam ve açık bir bilgi edinmiş olmak' (Büyük Lorraine, cilt 4:16-43-16-44).

Sosyolojide bilinç, kişinin aynı zamanda topluluk içinde yaşıyor olmasından kaynaklanan sosyal boyutunu ifade etmektedir (Göka, 1990:205-207; Aytaç, 1996:34) şeklinde tanımlanmıştır. Endüstriyel toplumlarda büyük ölçüde bütünsel bilinç ayrımlaşarak farklı bilinç alanlarının çıkmasına ve bu toplumlarda toplum düzeni özellikle işbölümü ve uzmanlaşmaya bağlı olarak kendisini göstermektedir. Toplumsal yapının çoğulcu bir yapı arz etmesi kendi içinde değişik algılamaların doğmasına yol açmıştır. Mesleki bilinç toplumsal bilinç gibi sonradan meslek içi ilişkiye bağlı olarak ortaya çıkar ve meslek üyelerinin ortak düşünme, davranma ve bakış açılarını yansıtır.

İşgörenlerin mesleki davranışlarının kalıplaşması beraberinde kurum içi ilişkilere karşı bir duyarlılığı getirdiği gibi mesleğe özgü bir bilinç formunun oluşmasına da yol açmıştır. Mesleğin bütünlüğü bilgisine sahip olan birey, aynı zamanda mesleki bilince de sahiptir. Meslek bilinci, mesleğe ilişkin tutum, kanaat, davranış, iş disiplini, sorumluluk duygusu, iş kurallarına uyma, dakiklik vb. nesnel kurallara dayandığı kadar mesleğin bireysel ve toplumsal düzlemdeki konumlanması ile meslekte geçirilen sürece de bağlıdır (Aytaç, 1996:37).

İnsanlar zamanlarının büyük bir kısmında içinde buldukları iş koşullarıyla yapısal çerçevelere kendilerini uydurmaya çalışarak meşguldürler. Bir çok davranış kuralları ve biçimleriyle tavırlar, yetişkinlik sosyalizasyonu devresindeki iş hayatında ya kuvvetlenir, ya da bütünü terk edilirler. Dolayısıyla meslek adamlarının davranışları iş

ve mesleklerini çevreleyen koşullarla baskılar dikkate alınmaksızın anlaşılıp tanımlanmaz (Tan,1972;153).

Mucchiellis'e göre; 'uzun süre bir mesleği sürdürmüş olmak insana belli bir zihniyet ve dünya görüşü kazandırır. Meslek faaliyetlerinin kendine özgü bir mantığı vardır ve bu uzun süre insan davranışının şekillenmesinde etkilidir' (Mucchielli,1991:53;Aytaç,1996:37).

'Uzmanlaşma ve işbölümü farklı meslek formlarının doğmasına ve paralelinde farklı meslek bilimcilerinin kodlarıyla hareket eden bir toplumsal süreci beraberinde getirmiştir. Çünkü, her mesleki bilinç, o mesleğin toplumdaki statüsüne bağlı bir algılama ve dünya görüşünü içerir. Bu ise, meslek mensubu kişiyi mesleğiyle uyumlu kişilik ve hayat tasarımlarına yöneltir. Bu bağlamda avukatlar, doktorlar ve mühendisler gibi profesyonel meslek sahiplerinin az ya da çok meslekleriyle eş düşen tutum, davranış, dünya görüşü ve yaşam tasarımı içinde olduklarını günlük hayatta kolayca gözlemleyebiliriz' (Aytaç,1996:37-38). Aynı zamanda mesleki doyum ve bireyin beklentisine cevap vermesi bireyin mesleki bütünleşmesini sağlar.

Mesleki faaliyetler belirli kurallar çerçevesinde ve belli bir düzene göre cereyan eder. Mesleki çabalar rasgele değil, belli bir 'kurallar mantığına' uygun şekilde yerine getirilmektedir. Buda kişiyi mesleğinin gereklerini öğrenmesine ve benimsemesine yardımcı olmaktadır. Bu durum kişinin evrendeki yerini bilmesine ve sahip olduğu statüye uygun hareket etmesine yöneltir.

Meslek bilincinin oluşmasında yalnızca nesnel ya da rasyonel kural ve ilkeler etkili olmamakta bunun dışında psikolojik, toplumsal ve siyasal öğelerde oldukça önemlidir. Kişinin meslek bilincine sahip olması demek gerçekte mesleğin bütünlüğü anlamını içselleştirmesi anlamı taşımaktadır (Aytaç,1996:40).

Meslek bilinci meslek sahiplerinin meslekleriyle dolayısıyla statüleriyle uyumlu tutum, davranış, kanaat ve topyekün bir sosyal yaşam tasarımına sahip olma hali (Tan,1972:123) olarak tanımlayabiliriz.

1.2.1. Toplumsal Bilinç

'Her bilinç kendine özgü bir niyet geliştirir. Ve bu niyet, o bilincin neyi algıladığına nasıl anlamlandıracağını etkiler' Husseri, Alman filozof (Cüceloğlu,1999:27). Bir toplumu meydana getiren bireyler ortamda yaşayan bir takım kolektif duygular, inançlar vardır ki bunlar birer sistem meydana getirirler. Bu sisteme kolektif bilinç ya da kolektif vicdan denir (Köseihal,1971:62).

1.2.2. Bireysel Bilinç

'Kişinin davranışlarından ve düşüncelerinden haberi olması halidir. Bir davranışı bilerek yapma halidir. Öğreneme olayları bilinçle oluşur (Zaman Gazetesi, 24 Mart, 200). Herhangi bir anda öznel deneyimlerin farkında olma süreci ya da durumu olarak ifade edebiliriz. Bilinç bir kimsenin kendisinin farkında olmasını içerir. Eğer bu farkında olma işlemi bulunduğu sınıfı kapsıyorsa 'sınıf bilinci', etnik grubu kapsıyorsa 'etnik bilinci' ve bir topluluğu kapsıyorsa 'topluluk bilinci' denir (Köksalan,1999:45).

1.3. Meslek Ahlakı

'Meslek ahlakı' son yıllara kadar, bizde pek bilinen ve kullanılan bir sözcük değildi. Ama son yıllarda tüm dünyada yaşanan çevre sorunları ve tıp ettiği ile ilgili sorunlardan, ülkemizde is siyasette ve basın yayın kuruluşlarında yaşanan kimi etik sorunlardan sonra, bu sözcüğü daha sıkı duyar olduk. Siyaset adamlarının seçim dönemlerinde verdikleri sözleri tutmamaları, hatta verdikleri sözlerin tam aksi davranışlarda bulunmaları, siyasette etik sorunlardan daha çok söz edilmesine yol açtı. Aynı şekilde kimi özel televizyon kanallarında özel yaşamın gizliliği ilkesini açıkça ihlal eden yayınların yapılması, daha sık basın yayın ettiğinden söz edilmesine neden oldu. Tıpta, siyasette ve basın yayında olduğu gibi avukatlık mesleğinde de yaşanan benzer

sorunlar etik konusunun avukatlarca da konuşulur ve tartışılır olmasını zorunlu kılmıştır (TMMOB Elektrik Mühendisler Odası, 1999 :10) .

İnsanların toplum halinde bir arada bulunmaları bazı kurallara uymalarıyla olanaklıdır. Bu kurallar toplumun birliğini ve sürekliliğini sağlar. Bireyler birbirleriyle çatışmadan yaşayabilirler (Meydan Okul Kültür Ansiklopedisi,1994:125). Toplumda düzeni sağlayan bu kurallara toplumsal denetim denir. Bunlar aile, din, gelenek, görenek, ahlak, hukuk, eğitim kurumları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ahlak insanın yapmış olduğu davranışların iyi, kötü ve doğru olup olmadığını belirler.

Meslek ahlakı, başka meslek gruplarına mubah olduğu halde yalnız bir meslek erbabına, meslek icabı, yasak olan fiilleri gösterir. Mesela; bir ülkede kolera salgını varsa oradan herkes kaçabilir, yalnız doktorlarla, din görevlileri kaçamaz (Gökalp,1995:94). Buna meslek etiği denilmektedir. Her mesleğin kendine özgü kuralları bulunmaktadır.

Meslek mensuplarının uymak zorunda oldukları pek çok kural yasalar kapsamında belirtilerek, mesleğin icrası sırasındaki davranışlar kamu yararı için kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Bir de, yazılmış ya da yazılmamış olsa bile bağlayıcılığı yasalar düzeyinde olmayan kurallar vardır ki bunları 'meslek ahlak kuralları-meslek ilkeleri' olarak tanımlamak mümkündür.

Bu ilkelerin en eski ve belki de en ünlüsü, doktorların mesleklerine başlarken ettikleri 'Hipokrat Yemini'dir. İ.Ö. 460-377 yılları arasında yaşamış Yunanlı olan Hipokrates geleneksel tıbbın babası sayılır. Her ne kadar onun tarafından yazıldığı kesinlik kazanmamışsa da(Ana Britanica, Cilt 11:108) adıyla anılan Hipokrat yemini, hekimlik mesleğinde uyulması gereken ahlaki kuralları belirleyen ve çağlar boyunca hekimlere yol gösteren bir kurallar bütünüdür.

Çağdaş sosyolojinin babası sayılan Emille Durkheim, yaşamı boyunca özel bir önem verdiği 'ahlak' kavramını çeşitli yönleriyle ele alırken, 'meslek ahlakı' kavramına da

çalışmaları arasında yer vermiştir. Durkheim'in 1900 yılında ders notları olarak kaleme aldığı, 1937 yılında yayınlanan 'Meslek Ahlakı-Morale Professionnelle' temelde, ticaret ve sanayi alanında çalışanların faaliyetlerini düzenleyen meslek ahlakı kurallarının olmaması nedeniyle ortaya çıkan durumu inceler ve bu olumsuzluklardan kurtulmak için hukuk alanında olduğu gibi bu kesime yönelik meslek ahlakı kuralları olmasını önerir (Durkheim, 1949:6).

Durkheim'in bu çalışmasında-özellikle birinci bölümünde koyduğu düşünceler, genel çizgilerle avukatlıkta etik kodlar, meslek ilkeleri ve ahlak kurallarının nitelikleri, işlevleri ve bu kuralların uygulanması sırasında karşılaşılan sorunların incelenmesi açısından yararlıdır. Bu nedenle, E.Durkheim'in 'Meslek Ahlakı' kavramı üzerine düşüncelerini özetle gözden geçirelim.

Durkheim'e göre, toplumsal yaşamı düzenleyen ahlak ve hukuk kurallarının ortak bir noktası vardır: Müeyyide. Müeyyide (yaptırım) hangi türde olursa olsun ahlakın temel unsurudur. Kavramı, 1. Ahlakın öteki alanlarına göre meslek ahlakının genel özelliği nedir?,2. Her meslek ahlakının kurulması ve normal olarak işlemesi için zaruri olan şartlar nelerdir? Soruları ile inceleyen Durkheim, meslek ahlakının temel ayırt edici özelliğinin, 'kamu vicdanının ona karşı gösterdiği ilgisizliktir' olduğunu belirtir. Ona göre, meslek ahlakı cemiyetin bütün uzuvları arasında ortak olmadığı için bu kurallara uyulması genel tepki doğurmuştur (Abdulrezzak,1994:18).

Meslek etikleri denilen etikler, tıp etiği, gazetecilik etiği, avukatlık etiği, siyaset etiği, mühendislik etiği v.b. etikler, ne 'doğru eylemin ne olduğu' sorusuna yanıt ararlar, ne de 'belirli bir tek durumda kişinin ne yapmasının doğru olduğu' sorusuna. Meslek etiklerinin yanıt aldığı sorular, 'insanların belirli bir mesleği yaparken genel olarak ne yapıp ne yapmamaları gerektiğine' ilişkin sorulardır; yani belirli bir tek durumda yapılması gerekeni soran sorulardır (TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası,1999:13). Kısacası, meslek etikleri bazı normları ortaya koyarak, o meslek mensuplarının bu normlara uygun davranmalarını sağlayarak etik sorunlarının ortadan kaldırılmasını ya da en aza indirgemesi amaçlanmaktadır.

Toplumun bütününün meslek ahlak kurallarının ihlaline ilgisizliği sonucu ortaya çıkacak olumsuzlukların önüne geçebilmek için Durkheim, bu kuralların işleyişine nezaret edecek özel bir takım gruplara ihtiyaç olduğunu söyler. Aynı meslekten bireylerin veya meslek gruplarının birleşmesiyle kurulmuş grupların meslek ahlak kurallarının uygulanmasında önemli rolü olduğunu savunan Durkheim, söz konusu grup ne kadar güçlü bağlarla kurulmuş ise, meslek ahlakı açısından vicdanlar üzerindeki otoritesinin de o denli fazla olacağını vurgulamıştır. Ona göre, 'meslek grupları ne kadar sağlam ve teşkilatlı olursa meslek ahlakı da o kadar gelişir ve sayılır' (Abdulrezzak,1994:17).

Her meslek sahibinin uymak zorunda olduğu mesleki kurallar bütünü mevcuttur. Aynı zamanda da toplumun meslek sahiplerinden birtakım beklentileri vardır. Ahlaki açıdan bakıldığında meslek sahiplerinin mesleki kurallara uyup uymadığına bakarak kişinin meslek ahlakı ortaya konulabilir.

Larson'a göre; 'her profesyonel meslek, gelişimini sağlamak için meslek içerisinde bir disiplin oluşturmalıdır. Üyeler arasında rekabeti önemli, her üyenin mesleksi etkinliklerini izlemelidir' (Cirhinloğlu,1997:18-19). Meslek sahiplerinin mesleki imkanlarını kullanarak meslek ahlakını çiğnemesi söz konusudur.

Siyasi gruplar kendi başına, bağımsız ve kendine yeterli topluluklardır. Ailevi gruplarla mesleki gruplar ise, siyasi grupların parçaları, kısımları mahiyetindedir (Parla,1993:117-118). Bu yönüyle meslek grupları siyasal gruplara bağlı olarak da değişiklik gösterebilmektedir

Meslek ahlakın temelini 'genel'in çıkarını koruma ülküsü oluşturur. Yardım talebinde bulunan halktan bir kimse , sorununu kendi başına çözemeyeceğinin bilincin içerisinde, profesyoneli görmeye gelmektedir. Ama, profesyonel meslek üyesinin kendisini kandırmayacağından , bilgisi ölçüsünde elinden geleni yapacağından eğer bilerek hileye başvurursa diğer meslek üyelerinin bu kişiyi cezalandıracağından emin olmak ister. Buda oto - kontrolün profesyonel mesleklerde , meslek ahlakının korunmasında temel faktör olduğu gerçeğini göstermektedir. İşlevselci kuramlardan kaynaklanan yaklaşımlar, en azından

Batı ülkelerinde, tıp ve hukuk gibi yerleşik mesleklerde müşterileri ile profesyoneller arasında kurulduğunu, müşterilerin şikayetlerinin sadece istisnai durumlarda söz konusu olduğunu belirtiyorlar (Cirhinlioğlu,1996:10-11).

Meslek ahlakının sağlanması hukukçu Montaigne'ye göre vicdanın sağlamlığı ile alakalıdır. Montaigne yazdığı yazıda vicdan üzerine şu ifadeleri kullanmaktadır; 'vicdanın çabalayıp durması öylesine yüce, öylesine yetkindir ki ! Bizi ele verir, suçlar, kendimizle savaştırır. Olayı bilen başka tanıklar bulunmadığı zaman, bizi kendimizle karşı karşıya getirir: 'vicdan, bir cellat ruhuyla, bizi görünmeyen bir kamçı ile kırbaçlar durur' (Türkiye Günlüğü, 1996:32). Montaigne'nin vurguladığı vicdan duygusu kişinin kendi içinde otokontrolünü sağlayan oldukça etkili bir silahtır. Kişilerin vicdanlarında oluşturulacak herhangi bir yıkım onun hayatında bir çok noktada kendisini dışa vuracağı bir gerçektir.

Profesyonel meslek sahipleri her fırsatta mesleklerinin, halkın yaşamsal çıkarları için var olduğunu ifade ederler.

Profesyonel meslek grupları kendi içinde birbirlerine o kadar çok bağlanırlar ki, neredeyse toplum içerisinde kendilerine özgü yeni bir toplum oluştururlar. Hughes (1963), mesleksi ahlaka bağlı oluşan bu dayanışmanın kendiliğinden oluştuğunu ve kurallarla resimleştirildiğini söylemiştir. Hatta halkın huzurunda herhangi bir üyenin lehine diğer bir üyenin ifade vermesinin neredeyse imkansızlığına değinmiştir (Cirhinlioğlu,1996:11-12).

Profesyonel mesleklerde meslek içinde sorunlara yine meslek içerisinde çözüm aranması, halka yansıtılmaması bir ilke halini almıştır. Meslek ahlakına aykırı davranan üyelere ceza normal adli yollardan ziyade meslek içerisinde oluşturulan yazılı-yazısız kuralların ışığında verilmesiyle, halkın gözünde meslek itibarının korunacağına inanılıyordu. Gelenekleri çiğneyen üyelere en büyük cezanın meslekte ihraç cezası olduğu genel kabul görmüştür.

Meslekler sosyolojisinin kuramsal çerçevesini çizen işlevci düşünürler , profesyonel mesleklerin devamını istiyorlarsa, kesinlikle koydukları kuralların kamu yararına uygun olması ve meslek üyelerince sıkı bir şekilde izlenmesi gerektiği bir gerçektir. Dolayısıyla profesyonel meslekleri diğer mesleklerden ayıran en büyük özelliği meslek ahlakına olan bağlılıklarıdır.

Meslek seçiminde güdülenecek ahlaki gaye, insanlara o yolda daha faydalı olmaktır. Bu gayeye ulaşabilmek üzere ... her meslek dalı kendi içinde bir ahlak düzeni kurmaya çalışır ki, biz buna 'meslek ahlakı' diyoruz (Güngör,1997:204).Unutulmamalı ki meslek ahlakının korunmasında da en büyük görev , meslek örgütlerine ve meslektaşların mesleksi ilişkilerine bağlıdır. Meslek ahlakı, aktörlerin kişisel, mesleki ve toplumsal tatmin düzeyleriyle de yakından ilgilidir. Kişinin meslek ahlakı mesleğiyle bütünleşmesini , mesleki tavırlarını ve kendisini mesleki kimliğiyle ifade etmesini olumlu yönde etkiler.

Herkesin görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Mesleki kurallar işgörelere, belirli bir takım değer, etik, kural ve ilkeleri benimsetmek suretiyle onların, kurumun onadığı bir meslek ahlakına sahip olmalarını şart koşar. Çünkü , her mesleğin kendine özgü bir 'işleyiş sistemi' vardır ve her mesleği ileri götüren standart kurallar, prensipler , davranış ve kültürel sistemler bulunmaktadır (Aytaç,1996:39).

Mesleğinde gerçek bir başarı kazanmak ve bu başarıyı genişletmek isteyen herkes her şeyden önce şunu bilmelidir ki, bir meslek yalnız bilgiye ve tekniğe dayanan bir iş değildir. Aynı zamanda ruhi ve ahlaki bir iştir. Çünkü her mesleğin gerektirdiği ahlaki vazifeler ve sorumluluklar vardır (Foerster,1955:73) diyen Foerster, meslek ile meslek ahlakı kavramlarının ayırt edilmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Meslek tekniğe ve meslek ahlakını ayırt eden şu örneği vermektedir; Kahire'de bir üniversitenin kapısında şu sözler yazılıdır: 'kimya önemlidir. Allah daha önemlidir'.

Meslek ahlakının oluşmasında yalnızca nesnel ya da rasyonel kural ve ilkeler etkili olmamakta bunun dışında psikolojik , toplumsal ve siyasal öğelerde oldukça önemlidir (Aytaç,1996:39-40).

Birey ahlaki gelişimini sosyalleşme süreci içerisinde yerine getirir. Mesleki ahlakın gelişimi ise sosyalleşme sürecinin yanı sıra aldığı eğitimle tamamlar. Ahlak eğitiminin bir kısmı mesleksi yasaların öğretilmesi biçiminde kapalı olarak, bir kısmı sadece var olan bilginin öğrenilmesine açık olarak, diğer bir kısmı ise öğretim elemanlarının davranışlarında kapalı olarak iletilir. Üniversiteler mesleklerin ahlaksal değerlerini koruyan bekçiler gibidir (Barber,1963;Çirhinlioğlu,1996:50).Mesleki kuralların bireyler üzerinde kurduğu denetim ve eşgüdümsel mekanizma , doğal olarak kişiyi meslek kurallarını benimsemeye ve o yönde davranış geliştirmeye zorlar.

Kısacası, meslek ahlakı; tam manasıyla dürüst olmaya dayanır. Eşyanın yapılışı, dağılışı, hizmetin sunulduğu da güven vermelidir. Geçici bir zaman için dalavereci rakiplerle mücadelede bazı güçlükler doğarsa da, dürüstlük ekonomik bakımdan da, ticari bakımdan da en iyi politikadır (Foerster,1955:75;Köksalan, 1999:95).

Meslek mensuplarını meslek ilkelerine mümkün olduğunca uymaya teşvik ederek ya da zorlayarak, mesleğinin onuruna zarar vermemesini bir dereceye kadar önleyebiliriz, ama mesleğin onuru mesleği amacına uygun olarak icra eden, bunu yaparken her tek durumda, insanın onuruna ya da değerine zarar vermeden nasıl eylemde bulunacağına kendisi karar verebilen kişilerle korunabilir.

‘Meslek davranış kurallarının -eğer kabul edilirse- meslek yaşamımızda hepimizi yakından etkileyecek kurallar haline geleceği ve meslek yaşamımızın ayrılmaz bir parçasını oluşturacağı açıkça görülmektedir’. Dolayısıyla bu konu üzerine yapılacak tartışmalar ne kadar yaygın olursa o kadar yerinde ve uygulanma yeteneğine sahip kurallar oluşturabileceğimiz de açıktır (TMMOB Elektrik Mühendisler Odası, 1999:10).

1.4. Mesleklerin Tarihi Gelişimi

İş bölümü ve ihtisaslaşma fenomeni çok eskilerden beri sosyo-ekonomik ve kültürel konulara eğilmiş olanların dikkatini çekmiştir. Ancak bu fenomenin sistematik olarak ele alınması 18.yy.'nın sonlarına rastlar. Platon, Aristoteles, Comenius, W. Petty, A. Ferguson, A. Smith, Sain Simon, P.J.Proudhon, K. Marx, S.B. Buy, H. Spencer, S.J. Mill, H.C. Carey, Ferdinand Tönnies, George Simmel, E. Durkheim iş bölümüne bağlı oluşan fenomenleri çeşitli yönleriyle ele alan düşünürlerden önde gelenlerdendir (Kemerlioğlu,1973:64; Köksalan, 1999:55).

1768'de James Watt'ın buhar makinasını bulmasıyla başlayan, daha sonra bir dizi teknolojik değişmeyi, hızlı kentleşme sürecini, ekonomik , siyasal, kültürel kurumlaşmaları ve değişimi gerçekleştiren döneme endüstriyel devrim süreci denilmektedir (Soyer,1996:85). 'Endüstri devrimi sürecinde gelişen üretim biçiminin temelinde, ticari alışverişin yaygınlaşması ve artması ile, var olan üretim dallarının gelişip yenilerinin oluşması ve daha farklılaşmış bir işbölümü anlayışı yatmaktadır' (Pars,1882:83).

İnsan topluluklarının en ilkel modellerinden günümüzdeki farklı nitelikler içinde varlığını sürdüren işbölümü temelde basit ve ilkel işbölümü ve modern iş bölümü olmak üzere iki kısımda incelenebilir (Eröz,1973:159).

1.4.1. İş Bölümü

'XVIII, yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere'de oluşan ekonomik gelişme, düşünürlerin önüne endüstriyel üretim ve iş örgütlenmesiyle ilişkili bir takım yeni sorunları getirmiştir. Bir yandan, ticari alış-verişin yaygınlaşması ve artması, var olan üretim dallarını geliştirip yenilerini oluştururken, daha karmaşık ve daha farklılaşmış bir iş bölümünü doğurmuştur; öte yandan, iş bölümü ve buna bağlı olarak ardından gelen teknik değişimler, giderek aralarında bütünleşen ekonomik etkinliklerin daha hızlı bir tempoda oluşmasını sağlamıştır' (Pars,1982:13). Bu süreç toplumsal hayatta iş bölümüne gidilmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Zamanla toplumların gelişmesi sonucunda tek başına bir insan kendi ihtiyaçlarını sağlayamaz olmuştur. Günümüz toplumlarında ise iş bölümü daha

da gelişmiştir. Doktorun terziye, marangoza, satıcıya, ayakkabıcıya ihtiyacı vardır. Onlarında sağlıklı bir yaşam için onlara ihtiyacı vardır (Türkiye Gazetesi, 11 Ocak Çarşamba:2000).

İş bölümü toplumların yapısı ve ilişkisi düzeni ile yakından alakalı bir sosyal olgudur. İş bölümü, hemen hemen her çağda kendini göstermiştir. Ancak sistematik olarak incelenmesi XVIII. yy. sonlarına rastlar. Bu konuda ilk ciddi çalışmalar yapan Adam Smith'tir. Ona göre 'tarımsal ekonomik faaliyet iş bölümünün doğmasına imkan vermiştir. İş bölümü ancak sanayi toplumlarının ekonomik faaliyetleri içinde doğup gelişmesi daha kolaydır. Mesleklerin birbirinden farklı birer faaliyet alanı olarak ortaya çıkmaları ve farklı mesleklerde bulunan kişilerin farklı özelliklerinin olması iş bölümünün sebebi değil sonucudur (Kemerlioğlu,1973:64).

Durkheim'e göre, iş bölümünün doğup gelişmesinin ana sebebi toplumun nüfus yoğunluğunun artmasıdır. İş bölümünün çoğalması aynı zamanda toplumsal karmaşıklığı, sosyal hareketliliği ve iş bölümünde ihtisaslaşmayı arttırmıştır. İş bölümünün artması ve mesleki çeşitlenme paralelinde Pareto'nun ifadesiyle sosyal hareketliliği (elitler dolaşımını) daha kolaylaştırmıştır (Abdulrezzak,1994:41).

Mesleki farklılaşmanın yararları daha çok sosyo-ekonomik ve kültürel yönden gerçekleştiği gibi teknolojik ilerlemeyi hızlandırma açısından da oldukça faydalıdır. Günümüzde öğrencilerin daha iyi bir eğitim ve öğretim görmeleri için her dersin branş öğretmenleri tarafından verilmesi zorunluluğu doğmuştur. Toplumdaki bireylerin yeteneklerine uygun meslek seçme imkanlarının artması, yapılan işlerin nitelik ve nicelik olarak iyileşmesi, zaman ve emekten kazanılmasını sağlamıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak mesleki alanda teknolojik gelişmede beraberinde gelmektedir (Kemerlioğlu.1973:67). Toplumda iş bölümü olduğu gibi bir fabrikada üretilen araçların her bir parçasının ayrı ayrı işçiler tarafından yapılması seri üretimi sağlar.

'İş bölümünü iki ana dala ayırabiliriz:

a) Mesleki iş bölümü: Toplumlarda türlü mesleklerin ve zanaatların doğması ve bunların ikinci derecede meslek ve zanaatlara ayrılması, üretimin bölünmesi ihtisasın doğması mesleki iş bölümü olarak adlandırılabilir.

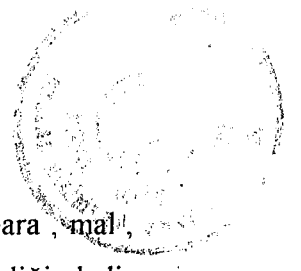
b) Teknik iş bölümü: İş bölümünün bu kısmı daha ziyade emeğin bölünmesi ve teşkilatlanması ile ilgilidir. Bir üretim kolunda kurulan bir işletmede belli bir mal ve hizmetin üretimi için yapılması gerekli işlerin bölünmesidir' (Meydan Okul Kültür Ansiklopedisi, 1994:734).

1.4.2. Basit Ve İlkel İş Bölümü

İlkel toplumlarda iş bölümü yok denecek kadar az olduğundan soya çekiminin rolünün önem kazanması toplumsal gelişmeye bağlı olarak meydana gelen iş bölümü, her bireyin toplumdaki statüsünü, rolünü soya çekiminin belirlediği görülmektedir. Hindistan'daki kast sistemini buna örnek olarak göstermemiz mümkündür (Köseihal,1971:72). Bu tür işbölümü dayanışmanın mekanik olduğu ve toplumların varlığını özelliklerinin bir arada tutulması ile sürdürdükleri ve 'biz bilinci' ne dayanan bir model içinde karşımıza çıkmaktadır. Basit ve ilkel işbölümü genellikle dört ögeye ayrılır: Cinsiyete ve yaşa göre işbölümü , yetenek ve ustalığa göre işbölümü , dini ve mistik esaslara göre işbölümü ve çeşitli ayrıcalıklara göre işbölümü; Günümüzde hala bazı zümrelerde (kast) görüldüğü gibi , gelenek ve örfler gereği toplumun tabakalaşması sürüp gitmektedir (Eröz,1973:160-161).

1.4.3. Modern İşbölümü

Modern işbölümünün temel özelliği yeni iş alanlarının ve mesleklerinin doğuşudur. Günümüz toplumlarında kanunen işler ve meslekler belirli özelliklere sahip olan herkese açıktır. Geleneksel işbölümü biçimlerinin aksine, modern toplumlarda meslekler sosyal statü simgesidir. İnsanlar itibarlarından, ayrıcalıklarından ötürü iş ve meslek sahibi olmazlar; yetenek, vasıf, çeşitli özelliklerle ve çalışmalarından ötürü belli meslekleri elde ederler ve meslekleri onların mevki ve statülerini belirler.

Bazı kimselerin bazı faaliyetleri , diğerlerinden farklı olarak para , mal , hizmet karşılığında yapılabilmeleri için saklı ve açık bir izin , ruhsat niteliğindedir (Dönmez, 1982:348). Gelenek olarak bu grupta yer alanlar arasında dayanışma, özdeşlik duygusu olursa, bunlar, içinde buldukları kuruluşlar için bir inanç tarzi , bir (ideoloji) yaratırlar. Bu durum belli bir yaşam görüşü ve tarzı da oluşturur.

Modern (çağdaş) Toplumlarda Mesleklerin Özellikleri Şöyle Sıralanabilir:

- Yüksek düzeyde uzmanlaşma vardır.
- Hizmetler kural olarak sözleşme düzeni içinde yapılmaktadır.
- Çalışan birey çoğunlukla kendisine alt olmayan gereçlerle görev yapmaktadır.
- Çağdaş toplumlarda uğraş, konuları yüksek derecede rekabete dayanmaktadır.
- Küçük ailenin yeni meslek ve rolleri başarma açısından daha esnek yapılanması gerekmiştir.
- Çeşitli meslekler için gerekli elemanları yetiştiren eğitim kurumlarının da kendilerini bu gelişmelere uydurma zorunda oldukları görülür.
- Siyasi yapı , meslek yapısındaki değişmelerle ortaya çıkan çıkar ve baskı gruplarından etkilenmektedir (Soyer, 1996:51-51).

Fabrikalaşma ile oluşan bu yeni koşullar içinde kitle üretiminin başlamasıyla, ekonomik yaşam şanslarını kaybeden küçük zanaat hayatının usta ve kalfaları, fabrikaların vasıflı ve yarı vasıflı işçileri haline getirirken, eski meslek prestijlerini ve iş doyumlarını da yitirmişler, bir emek birimi olarak belirli ve rutin bir işi yapar hale gelmişlerdir (Tabas,1967:8;Soyer,1996:65).

Yeni meslek ve yeni sosyal roller, sosyal alan da değişime yol açmıştır. Yeni mesleklerle yeni sosyal grupların doğması, giderek politik alana da yansımış, böylece toplumun maddi-teknolojik-ekonomik temelinde başlayan değişim süreci, zaman içinde sosyal ve politik alana da sıçramıştır. Aynı değişimin kültürel alana yansımaları ise en son

gerçekleşmektedir (Erkan, 1994:209-210). Değişimin en son kültürel alanda görülmesi maddi kültür ve manevi kültür arasındaki değişimin hızının farklılığıyla açıklanabilir.

1.5. Meslek Seçim Teorileri

1.5.1. Klasik Meslek Seçim Teorisi

Bu teori, klasik meslek kavramına ağırlık verir ve meslek seçiminin durgun, değişmez bir iç eğilim olduğunu kabul eder. Bir mesleğin icrasındaki başarı, ancak belirli bir iktidara sahip olmakla mümkündür. Bu görüş ilk çağda Platon'dan beri, günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Yapılan bir iş, istidat ve kabiliyetle ilişki içine sokularak açıklamaya çalışır. İyi bir hukukçu ancak alanında istidatlı ve kabiliyetli ise, başarılı olabilir. Kısacası seçilecek meslek istidat ve kabiliyetlere uygun olmalıdır (Özcan, 1985:16).

Zira bu yaklaşıma göre, insan birtakım gizil güçlerle dünyaya gelir ve her insan kendine özgü (durgun) bir varlıktır. Ancak bu kuramda kişiliği meydana getiren faktörler sırf yetenek ve istidat değildir; ilgi, değer ve tutumda işe karışmaktadır (Kuzgun, 1988:92).

1.5.2. Rasyonel Meslek Seçimi Teorisi

Bu teori, uzun vadede rasyonel bir süreç olarak meslek seçiminin dinamik yönüne ağırlık verir. Meslek seçimi, bireye en faydalı olanın seçilmesi, bunun yanı sıra eğitim harcamalarının en az seviyede olması anlamına gelir. Yani seçim, birey için en ekonomik bir seçim olmalıdır. Bu görüşe göre, fayda ön plandadır. Bu yaklaşımın hakim olduğu dönemde, meslek gelişimi ve seçimi sorununa ekonomistler, sosyologlar çeşitli açıklamalar getirmiştir. Ekonomist ve sosyologlar, meslek seçimini, kişinin dışında bazı sistemlerin işleyişine bakmakla psikologlardan farklılaşmışlardır. Smith ve Clark gibi ekonomistler, meslek seçimini ekonomideki arz talep ve net fayda ilkeleri ile açıklarken, Lipsett gibi sosyologlar, kültür, aile yapısı, okul ve arkadaşlık ilişkileri gibi toplumsal kurumların meslek seçimi üzerinde oldukça etkin olduğunu savunmuştur (Özcan, 1995:17-18).

1.5.3. Psikolojik Ağırlıklı Meslek Seçimi Teorileri

Bordin (1963), 'Meslek kişiliğin bir yansımasıdır' der. Ekonomik ve sosyolojik görüşlerin aksine, psikolojik yaklaşımlar meslek seçimini açıklarken, daha çok bilinçli veya bilinçdışı gereksinimler, gördüler ya da benlik tasarımı gibi psikolojik faktörlere ağırlık vermişlerdir (Kuzgun, 1988:93).

Meslek seçimi, çocuk ve aile içinde edinilen deneyimlere dayandırılır. Çocukluktaki ruhi gelişim devrelerindeki yaşantılar, saplantılar, ileride meslek seçiminde bilinçsiz bir şekilde ortaya çıkar. Bu kuramcılara göre, birey toplumca uygun görülen bazı etkilere katılarak libidosunu, toplumca kabul edilecek bir biçimde ifade eder.

Psikoanalitik kuramcılardan Brill (1949)'e göre ise, normal insanın meslek seçme konusunda rehberliğe ihtiyacı yoktur. Çünkü kişinin bilinçdışı dürtüleri, en iyi yönlendiricilerdir (Kuzgun, 1988:93-94).

1.6. Meslek Seçimi Ve Belirleyici Faktörler

1.6.1. Bireysel Özellikler

Bireysel özellikler deyince şüphesiz akla ilk gelen kavramlar; zeka, yetenek, başarı, ilgi, tutum ve eğitim düzeyi gelmektedir. 'Psikoloji alanında yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı önemli gerçeklerden biriside insanlar arasında farklılık ve benzerliklerin olması noktasındadır' (Köksalan, 1999:73) .

İnsanların birbirlerine benzer yanları olduğu gibi, birbirlerinden farklı yanları da vardır. Doğmaları, büyümeleri, çoğalmaları, ölmeleri, fizyolojik ve anatomik benzerlikleri insanların birbirlerine olan benzerliklerini ifade etmektedir. İnsanların, farklı dış görünüşleri, büyüme tempolarındaki farklılıklar, arzu ve isteklerindeki farklılıklarda kişisel farklılıkları ortaya koymaktadır.

1.6.1.1. Zeka

İnsanın en mühim farklılığı zeka sahibi olmasıdır. Zeka , bilginin bir felsefi problemi olarak ortaya atıldığı zamandan beri, hemen her türlü bilgiyi izah için şöyle veya böyle başvurulan bir bilgi ve ifade kaynağı olarak görülmüştür (Taylan,1989:72). Spearman ise, zihinsel güç, bir genel yetenek ile birçok özel yeteneklerden meydana gelmiştir diyerek, zekanın genel yeteneklerden oluştuğunu ifade eder (Ünlü,1993:144-145).

Kant'a göre, insan tarafından daha iyi bir hayatın kurulmasında ve aydınlanmaya atfedilen özerklik ve sorumluluğa varabilmedir der (Çiğdem,1997:22). Yörükoğlu'na göre ise zeka, insan beyninin karmaşık bir yeteneğidir. Daha doğrusu, zihnin bir çok yeteneğinin uyumlu çalışması sonucu oluşan bir özelliktir (Yörükoğlu,1994:105). Davis ise, zekayı, 'edinilen bilgilerden yararlanarak problem çözme yeteneği' olarak tanımlamaktadır. Stern ise 'yeni karşılaşılan durumların gereklerini düşünme yeteneğinden yararlanarak karşılaya bilme yani hayata uyum gücü' olarak tanımlamaktadır (Baymur,1978:232).

1.6.1.2. Yetenek

Öğrenme gücü, belli bir eğitimden yararlanma gücü olarak tanımlanır. Kalıtımla getirilen gizli gücün eğitim ve çevre etkisiyle geliştirilmiş kısmını ifade eder (Kuzgun,1983:44-49). Şu gerçeği unutmamalıyız ki, her insanın farklı alanlarda farklı becerileri vardır. Her insan sanatçı veya bilim adamı olamaz, olsa dahi başarılı bir sanatçı ya da bilim adamı olamaz. Her insandan da aynı yeteneği beklememiz mümkün değildir.

1.6.1.3. Başarı

Mesleki başarıyı tanımlamak için biraz daha karmaşık görülen bir değerlendirme yapmak gerekir. Bu nedenden dolayı mesleki başarıyı tanımlamak daha zordur. Bir ölçüde, belli bir zamanda belli bir miktarda iş üretme miktarı kişinin mesleki başarısını bir nebze de olsa ortaya koyabilir. Bunun gibi, bir çok nedenler kişinin mesleki performansını ortaya koyması açısından ve bireye kazandırdığı statü açısından önemli bir veri oluşturmaktadır.

1.6.1.4. İlgî

İlgî bir kimsenin, bir kişiye, nesneye, olay ya da olguya karşı gösterdiği hoşlanma, hoşlanmama, kayıtsız kalma, tepki göstermeme gibi takındığı tavırları olarak tanımlanabilir. Strong'a göre; ilgî davranışın yönünü belirleyen bir iç uyarıcıdır (Kuzgun,1983:66).

1.6.1.5. Tutum

Tutum bir kimse, nesneye ya da durumla ilgili oldukça organize ve sürekli olan inanç ve duygulara denir. Tutumun insan üzerindeki etkisi zaman içerisinde sosyologların ilgisini çekmiş ve tutum konusunda sayısız denebilecek araştırmalar yapmışlardır (Kızılçelik,1996:562). Çünkü tutumun kaynağı, davranışa etkisi ve zaman içerisinde değişebilmesi tutumun kişi üzerindeki önemini bir daha göz önüne sermektedir. Tutum toplumsal bir nitelikten olayı sosyal psikolojik bir kavramdır. Bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1988:84).

1.6.2. Sosyal Belirleyiciler

Meslekleri belirleyen bazı kriterler mevcuttur. Bu kriterlerden bir tanesi de şüphesiz ki sosyal belirleyicilerdir. Sosyal belirleyiciler denince şüphesiz akla ilk gelen kavramlar itibar (prestij) ve hayat sitili (yaşam biçimi) gelmektedir.

1.6.2.1. İtibar

Toplumda statüleri temsil eden bireyler arasında bir hiyerarşi söz konusudur. Bu da seçilen mesleğe ve toplumun bu mesleğe yüklediği anlama ve fonksiyonel öneme bağlıdır. Mesleki yapılanmaya bağlı olarak oluşan sosyal statünün prestiji zamana bağlı olarak değişim yaşamaktadır (Kızılçelik,1992:341). Örneğin Rönesanstan önce hatta Rönesansın ilk dönemlerinde ressamalara sanatkar gözü ile bakılmazdı. Onların yaptıkları işe önem verilmedi. Fakat XV. Yüzyılda sanatkar ve sanat anlayışı değişti. Bu dönemdeki değişim sanatçının değerini arttırmış, böylece sanatkarlar yaptıkları resimlerin köselerine

imzalarını atmaya başlamışlardır. O halde, bir toplumda önem verilen bir fonksiyona göre sosyal statü değeri kazanır (Köksalan, 1999:66).

1.6.2.2. Hayat Sitali

Aile geliri bireye, belirli bir yaşama düzeyi, bir hayat sitali sağlar. Aynı yaşama düzeyinde olanlar arasında onları sembolik yönden başkalarından ayıran ortak nesnel belirtiler ortaya çıkar (Sencer,1974:355). Aynı ekonomik şartlara sahip olan iki ailenin farklı hayat sitali olabileceği gerçeğini de unutmamak gerek.

1.6.3. Ekonomik Belirleyiciler

Ekonomik olayların toplumsal yapılanmadan kesin çizgilerle ayrı tutulamayacağı, ikisi arasında kuvvetli bir etkileşimin olduğu ileri sürmekte, dolayısıyla da ekonomik faaliyetlerin izahlarında toplumsal boyutların da göz önünde tutulması kaçınılmaz bir gerçektir (Sezal,1991:52-53).

Üretim niteliği ve şartları ekonomik belirleyicileri oluşturmaktadır. Bunlar da diğer sosyal olguları belirler. Üretim şartlarındaki değişme, servet ve mülkiyet dağılımını etkiler. Ekonominin sosyal hayat üzerindeki belirleyiciliği özellikle sanayileşmeye bağlı olarak değişen toplumsal yapıda daha fazla ağırlığını hissettirmektedir (Baykal, 1981:29).

Sigmund Freud'a göre insanlar kendilerini iki tür faaliyette ortaya koyar. Sevgi (lov) ve iş. Sevgi, aile kurumu olarak adlandırılırsa, iş de ekonomik kurum olarak adlandırılabilir. Aileden sonra yaşamımızı en çok etkileyen kurum ekonomidir. Hemen hemen yaşamın çoğunu giyinmek, beslenmek... gibi nesnelere üretmek, dağıtmak ve eğitim, sağlık... gibi hizmetleri yerine getirmeye harcarlar (Köksalan,1999:55). Ayrıca insanların yerine getirdikleri ekonomik uğraşlar (yaptıkları işler) onların yaşam biçimlerini, zengin, rahat ya da yoksul olmalarının bir ölçütü durumundadır.

Ekonomik olaylar birçok başka nitelikteki sosyal olayların nedenleridir. Sosyal yaşamın ekonomik olmayan yönleri de ekonomik olmayan yönleri de ekonomik olayları etkiler.

1.6.3.1. Servet

Bireyin emek sarf etmeden (miras) veya emek sarfederek çalışarak elde ettikleri kazançlar servet olarak ifade edilir. Kişinin ekonomik gücü elde edeceği olanak ve imkanları artırma yönünde artı-değer kazandırmaktır.

1.6.3.2. Gelir Düzeyi

Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı göz önünde bulundurulduğunda, gençlerin meslek seçiminde iki faktörle hareket ettiğini görmekteyiz. Milli gelirin eşit olmayan dağılımı ve ekonomik bozukluklar gençleri sevdikleri, yapmak istedikleri mesleklere değil, daha fazla kazanç getirisi olan mesleklere eğilim göstermelerine neden olmaktadır.

Türkiye'de öğrencilerin genele yakını mesleklerini tesadüfe bağlı veya yüksek ekonomik kazanç sağlayan mesleklere yönelik gerçekleştirmektedir.

1.6.3.3. Ekonomik Çıkarlar

Meslek seçiminde en önemli etkenlerden biride yapılan işin meslek sahibine sağlayacağı ekonomik faydadır. Kar, biliyoruz ki ekonomide ve hayat şartlarında vazgeçilmez bir olgudur. Ekonomik çıkar aynı zamanda gizli fonksiyonel yönüyle sosyal güvencenin temel taşı oluşturmaktadır.

1.7. Profesyonel Meslekler

19. yüzyılın sonlarında Taylorizmin ortaya çıkışı bir tesadüf değildir. Taylorizmle birlikte, emek süreci işçilerin hüner, bilgi ve becerilerinden olabildiğince bağımsızlaştırılır; tasarım ile uygulama birbirinden ayrılır ve üretim sürecinin bilgisi merkezileştirilerek emek sürecinin her aşaması merkezi olarak denetlenir (Narman,1995).

Kapitalist üretim, ayırt edici niteliklerine, makinelerin ortaya çıkması ve asıl önemlisi makine üreten makinelerin yapılması ve büyük sanayinin doğması ile birlikte kavuşur. Büyük sanayinin ortaya çıkmasıyla birlikte üretim sürecindeki işbölümü daha da derinleşir. Artık emek sürecinin çok daha ayrıntılı bir parçalanmaya tabi tutulması ve her

parçanın çok daha az hüner ve eğitim gerektirmesi mümkün hale gelir. Bu noktadan sonra, emek sürecinin bilimsel yöntemlerle örgütlenmesi bir zorunluluk halini alır.

Bu yeni örgütlenme biçimi içinde kol emekçiler üretim sürecinin bilgisinden tümüyle yoksun kalırken profesyonel meslek sahipleri bu sürecin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelir. Üretim sürecinden giderek kopan sermaye sahiplerini temsil etmeye başlarlar.

Profesyonel mesleklerin tanımlanmasında henüz tam bir netlik sağlanmamıştır. Ancak bu mesleklerin birtakım özellikleri, göz önüne alınarak profesyonel mesleklerin tanımlanması mümkündür. Bunlar; yüksek derecede genel ve sistematik bir bilgi, bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarlara yönelme, işteki toplumsallaşma süreci içerisinde ve uzmanların kendilerinin gönüllü olarak kurdukları ve işlettikleri dernekler aracılığıyla oluşturdukları etkin kanunlar sayesinde yüksek derecede kendi kendine davranışları kontrol etme eğilimi (Barber, 1963; Cihnişlioğlu, 1996:46) ve bilginin tekelleştirilmesi vardır.

Bazı rollerdeki profesyonelleşme yeteneği bir çok farklı kimselerin aynı statü konumunu doldurmalarını mümkün kılar. Bundan dolayı ferdin birçok statüsünden birisine daha çok önem vermesine 'profesyonelleşme' diyoruz. Örneğin bir avukatın toplumdaki rol takımlarından biri birisinde uzmanlaşması (Tezcan, 1993:78) şeklinde. Bir avukatın birçok rolü olmasına rağmen (baba,koca,baro üyesi vb.) profesyonellik unvanını sadece avukatlık rolünde elde etmiştir. Çünkü profesyonel meslekler bir altyapıya sahiptir bireylere örgütlere hükümetlere; bütün bir sınıfa , gruplara ya da toplumun hepsine ya özel bir hizmet- öğüt ya bir eylem ya da her ikisini birden sunar.

Profesyoneller, iş gücünün daha geniş bir organını oluştururlar ve uzman oldukları konularda diğerlerinden daha fazla bilgiye sahiptirler. Bu özel bilgileri sayesinde çeşitli önerilerde bulunurlar. Bu kişilerin, profesyonel oldukları konularla ilgili olarak objektif olmaları ve sorgulayıcı bir şekilde düşünmeleri beklenir. Dört önemli özellik profesyonel davranışı karakterize etmektedir:

- 1- Genelleştirilmiş ve sistematik bilgiye geniş bir oranda sahip olma.
- 2- Bireysel çıkarlardan çok toplum çıkarlarına doğru öncelikli bir yönelim.
- 3- Profesyoneller tarafından organize edilen ve işletilen kurumlar sayesinde ve mevcut olan iş ahlakı kurallarının uygulanması sayesinde bireyin kendi davranışını kontrol etmesi.
- 4- İş başarısının sembolleri olan ödüller sistemi (parasal ve onursal) (Harrison,1978:154-155).

Profesyoneller, özel bir eğitim sonucu sahip oldukları bilgi ve tecrübeleri doğrultusunda, daha önce de belirttiğimiz gibi, işletmelerde kendi alanına giren konularda önerilerde bulunurlar. Daimi yeni ve faydalı fikirler verirler. Dolayısıyla profesyoneller, kurmay yetkiye sahip olan kişilerdir.

Alvin Tofler'e göre sanayi toplumunun üretim yapısına egemen olan belli başlı ilkelerinden biri de işbölümü ve uzmanlaşmaya paralel olarak yapılan işe özgü bilgilerin belli bir uzman grubun tekeline toplanmasından doğan profesyonelleşmedir. Ona göre sanayi toplumlarında uzmanlaşmanın yanında bir de 'meslekleşme' olgusu görülür (Tofler, 1981:80).

Mesleksel uzmanlaşmada bir üretim sürecinde herkesin belirli bir işlevi yerine getirmesi söz konusudur. Modern sanayinin temeli bu tür bir iş bölümüne dayanır (Kızılcılık, Erjem, 1996:574). Sanayileşmeye bağlı olarak geçmiş yıllara göre profesyonel meslekler şimdi çok daha çeşitlilik göstermektedir. Mevcut bilgi birikimindeki artış mesleklerin çeşitlenmesine ve tek bir konu üzerine yoğunlaşmayı gerekli kılmıştır.

Birçok araştırmacı her hangi bir mesleğin profesyonel meslek özelliği kazanabilmesi için öncelikle özel bir bilgiye sahip olma, ikinci ise meslek üyelerinin bir örgütlenme göstermesi, üçüncüsü ise bu örgütlere devlet tarafından özerk imkanların verilmesi kriterleri üzerinde durulmaktadır.

Profesyoneller konuları olduğu gibi dile getiren kişilerdir. Profesyoneller bireylerin vücutlarını ve ruhlarını yaptıklarıyla etkileme gücüne sahiptirler. ‘Müşterilerini rahatsız eden konuları diğer kişilerden daha iyi bildiklerini iddia ederler’ (Cerit, 1994:35).

Profesyonel meslek sahiplerinden meslekten olmayanları duygusallığa ve sertliğe itebilecek durumlarda objektif ve yargılayıcı olmaları beklenir. Dahası profesyonel olma özelliğine sahip birisi herhangi bir sorundan kişisel olarak etkilense bile objektif düşünmesi veya objektifliğini davranışlarına yansıtması beklenir (Zirhinlioğlu, 1996:26 - 27).

Gerçek profesyoneller hizmetlerinin para karşılığı kiralanmasına izin vermezler. Bir profesyonel hizmetlerine muhtaç olanlar tarafından sahiplenir ve tutulurlar. Ancak bunları temsil edebilir ya da tavsiyelerde bulunabilirler (Zirhinlioğlu ,1996:36). Profesyoneller müşterilerine sunduğu hizmetlerin hemen hemen tamamını kontrol altında tutarak kendi mesleklerine ait bilgileri tekellerine alırlar. Kendilerine ait özel bilgilerin ulaşımını zorlaştırmak suretiyle kendi piyasalarını arttırmaktadır. Çünkü; avukatlar kişilerin problemlerine çözüm getirmenin yanı sıra en iyi problem çözücünün yine kendileri olduğunu bireylere empoze etmektedir. Aynı zamanda bir profesyonelin hatasını yine bir profesyonel söyleyebilir.

1.8. Profesyonel Mesleklerle İlgili Yaklaşımlar

Profesyonel meslekler çağımızı belirler duruma gelmişlerdir. Özellikle sanayileşmiş ülkelerde, hukukçular, mühendisler ve öğretmenler mesleksel örgütlenmelerini tamamlamışlardır. Bu tür gruplar, siyasal, ekonomik ve kültürel etkinliklere, geçtiğimiz yüzyıla göre çok daha aktif biçimde katılmaktadır (Cerit.1994:15-16). Toplumsal yaşam içinde , sağlık sorunları doktorlarca , hukuk sorunları hukukçularca , eğitim sorunları da eğitimcilerce çözülmekte; halk bu sorunların çözümünde bilimin dışındaki kaynaklara çok nadiren baş vurmaktadır.

Bu alandaki bilgiler o kadar ayrıntılara inmiştir ki sıradan halkın genel kültürü içerisinde yer alamamaktadır.

İletişim yollarının inanılmaz bir şekilde çeşitlendiği, teknolojinin görülmemiş bir hızla eskidiği bir çağda, uzmanlaşmanın çok daha hızla artacağı (Soyer,1996:52) profesyonellerin çok daha etkin olacağı şimdiden bellidir. Profesyonel örgütlenme biçimlerinin gelişmekte olduğu ve etkin bir güç olacakları geçtiğimiz yüzyılda da vurgulanmıştır.

1960'larda, işlevci kuramın ve Batı Avrupa'da popüler olması ile beraber profesyonel örgütlerin toplumsal uyum sürecindeki rolleri yeniden gündeme gelmiştir. 1960'larda üretilen görüşler, genel olarak profesyonel mesleklerin yirminci yüzyıla özgü çıkar grupları oldukları şeklindedir.

Genel anlamda düşünürlerin toplumsal değişim süreci içinde profesyonellerin rollerini geniş bir şekilde ilk defa Durkheim incelemiştir.

1.8.1. Durkheim

Sanayileşme sonrası Fransa'da yaşanan sosyo-ekonomik bunalımın ve ahlak yozlaşmasının ancak yeni yeni ortaya çıkan yüksek düzeyde eğitim almış kişilerce yavaşlatılıp, yok edilebileceğini (Cirhinlioğlu,1997:9) ifade etmiştir. Profesyonel grupları, karşılıklı güven temeli üzerine kurulu, evrensel ahlak kurallarının geçerli olduğu bir ortamda yaşayan bir tür aile üyelerine benzetir (Cirhinlioğlu,1996:8).

Durkheim'in niçin özellikle profesyonel mesleklerle ilgilendiği asıl bu noktada daha iyi anlaşılabilir. Ona göre toplumsal kuralsızlığın üstesinden sadece profesyonel kişiler gelebilir. Profesyoneller mesleksel bir ahlakı geliştirebildikleri, kendi kendilerini yönetebildikleri ve kendi kurallarını kendileri oluşturabildiklerinden, sanayileşmenin neden olduğu sorunları çözebilecek kişilerdir. Bu yüzden, Durkheim'in profesyonel gruplara toplumsal bunalımları aşmada önemli görevler düştüğüne inandığı söylenebilir. Durkheim kuramında, bu gruplar modern bir aile

gibidir. Kendi içlerinde çekişmeler olsa bile, meslek ahlakının gösterdiği yoldan çıkmazlar' (Cirhinlioğlu,1997:10-11-12).

Durheim'in kuramı , genel olarak varolan toplumsal düzenin nasıl korunacağı ve toplumsal ya da bireysel bunalımların hangi yollarla aşılabileceğiyle ilgilidir. Ona göre , iş bölümünün genişlemesi , mesleksel farklılaşmanın artması ve büyük şirketlerin ortaya çıkması, toplumsal bütünlüğü bozmuştur (Kızılcelik,1992:107-108). 'Bu toplumlarda , Durkheim 'mekanik dayanışmanın' hüküm sürdüğünü belirtmiştir. Toplum bu süreç içerisinde geçerken, yeni bir dayanışma ruhu gelişir. Bağımsızlık ve farklılaşma kavramları bu dönemin temel kavramlarıdır. Bir başka deyişle, bu tür dayanışma 'organik dayanışma' diye adlandırılır. Ancak , bu iki dönem arasında bir de geçiş dönemi vardır ki Durkheim, asıl toplumsal sorunların bu dönemde ortaya çıktığını iddia ediyor. Toplumsal , geçiş dönemlerinde, kuralsızlıklar içerisine itilmiştir. Yani anomi durumu topluma hakim olur. İnsanlar kendilerini tanımlayacak hiçbir toplumsal , ekonomik ve ahlaksal değer bulamazlar.

1.8.2. Marks

Marks ve izleyicileri üretim ilişkilerini , tarihin itici gücü olarak tanımladılar. Toplumsal çatışma kavramını üretim biçimleri içerisinde açıklamışlardır. Profesyonel gruplar Marksist yazarların hangi bağlamda incelediklerini anlamak için Klasik Marksizm'in temel birkaç sayılısını bilmek gerekmektedir. Marks için emek - değer yaratan bir öz'dür ve üç farklı değer vardır; bunlardan ilki değişim, ikincisi kullanım, sonuncusu ise, çok bilinen artı - değerdir. Profesyonellerin ürettiği mallar artı -değer üretirken , sermaye birikimine katkıda bulunmazlar. Kısacası , profesyoneller, kapitalist sınıfın sömürsünden kaçabilirler. Fakat, aynı zamanda, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmadıklarından kendileri de kapitalist değillerdir. Bundan dolayı, 'kimi Marksiz eğilimli , yazar , profesyonelleri kapitalist ile işçi ya da burjuvazi ile proterya arasında sıkışmış sistem dışı (anomaly) gruplar olarak gördüler' (Cirhinlioğlu,1997:12-13).

Marksiz anlayışa göre avukatlar mülkiyetin kaynaklarını ve insanların ve bunların aracılığıyla mülkiyet kavramının, mülk sahibinin haklarının kontrolünü ellerinde tutmakla, mülkiyet doktrinini biçimlendirmektedirler ve sonuç itibarıyla statükonun korunmasına hizmet ettiklerini, sosyal değişimin önündeki en büyük engellerden biri olduğunu iddia etmektedirler.

1.8.3. Weber (1968)

Üretim araçlarının mülkiyeti konusunda çok, malların nasıl dağıldığı sorunu ile ilgilenmiştir. Weber temel olarak, kapitalist düzenin, toplumsal ilişkileri rasyonelleştirdiğini iddia etti. Bu tür toplumlarda, bilginin ve teknolojinin çok hızlı gelişimi çalışma alanında yönetici ile yönetilen arasındaki uzaklığı artırmıştır. Weber'e göre; bir iş yerinde yönetici olanlar sorunların çözümünde en etkili rasyonel yolları bulmak zorundadır.' Bunun için, özellikle, kabiliyetlere ve beceriye sahip olmaları gerekir. Weber, kuramında, profesyonelleşme, kıt kaynakların (bilgi ve becerilerin) toplumsal ve ekonomik ödüllere dönüştürülmesidir (Cırhinlioğlu,1997:11).

1.8.4. Talcott Parsons

T.Parsons, bilimsel uygulamaların ilkin profesyonel ortamlarda söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Bilimin izlediği yoldan giden profesyonel kişisel çıkar için değil, müşterilerine hizmet için vardır. 'Parsons, açıkça işlevselci nitelikteki yazılarında, eylem sistemlerini, 'baba', 'işadami', 'profesyonel', vb. gibi belirli bir statüyü gösteren istikrarlı davranış kalıplarıyla, bu rollerle tanımlamaktadır' (Swingewood,1991:303).

Durkheim gibi Parsons'da profesyonel grupların toplumsal istikrarın kurulup devam ettirilebilmesinde önemli rolleri olması gerektiğini vurgulamıştır.

1.8.5. Daniel Bell

'Bell, eğitim insanların bu toplumdaki işlevlerinin ne olabileceği sorusunu sordu. Çünkü, sanayi sonrası toplumlarda, Bell'e göre, artık mülkiyet

ilişkilerinin toplumsal gelişmelerdeki rolü çok kısıtlanacaktır. Eğer, Marksizm'in iddiası , yani toplumsal tarihin , mülk,yetin sınıflar arasında el değiştirmesi biçiminde anlaşılması , sanayileşme süreci açısından doğru kabul edilirse , 'bilgi' sel ilişkilerin ağır bastığı günümüz toplumlarda geçerliliğini yitirmesi gerekir.' Sanayileşme sürecinde toplumlar emeğe değer vermek zorundadırlar; çünkü, tüm ilişkiler emek ilişkilerinden doğuyordu. Fakat, artık, emek, gelişen kapitalist ilişkiler ve ileri teknoloji karşısında önemini giderek yitirmektedir (Cirhinlioğlu,1996:9-10).

Bell'in bu görüşleri aslında 'bilgi çağı' na geçişimizi önceden haber veriyordu. Ona göre , bilgi çağında toplumların ilerlemesi, Marks'ın iddia ettiği gibi 'üretim araçlarının mülkiyeti' ne değil 'bilgiyi' kimlerin elinde tuttuğuna bağlı olacaktır. Bilgiyi yönlendiren toplumlar aynı zamanda 'gücüde' elinde tutacak, tarihin gelişiminde belirleyecektir. Bilgiye hakim sınıflarda diğer sınıflar üzerinde hegemonya kurma olanağı eline geçirebilecekleridir (Cirhinlioğlu,1996:10-11). Gelenek olarak profesyonel mesleklerin toplumun iyiliği için çalışan, özerk gruplaşmalar olmadığını, tam aksine kendilerine has güçlerini kendileri için kullanılan gruplar olduğunu belirtmiştir.

1.8.6. Charles Wright Mills (1951)

Bürokratik uzmanlaşma , profesyonel iş alanlarını daraltmış, profesyonelleri sadece basit bir teknisyen durumuna düşmüştür. Bürokraside çalışan yöneticiler , profesyonellere nelerle uğraşmalarını ve ne yapmaları gerektiğini dikkat etmektedirler (Cirhinlioğlu,1997:14).Yani , profesyoneller meslekleri üzerindeki hegemonyalarını kaybetmeye başlamışlardır.

1.8.7. Openheimer

Ona göre sanayileşme sürecindeki önemli beş değişim profesyonelleşme sürecini etkilemiştir.

1) Bürokratikleşmenin profesyonel işlere bulaşması

2) Çok gelişmiş eğitim sistemlerinden geçmeyi gerekli kılan profesyonel uğraş artık can sıkıcı hale gelmeleri.

3) Pazar ilişkiler içerisinde, yüksek bir yaşam standartları, itibar ve anlamı bir iş yapmak gibi profesyonellerin sahip olduğu birkaç görece üstünlük yitirilmektedir.

4) Devlet dairelerinde çalışan profesyoneller her geçen gün artan siyasi ya da siyasi olmayan baskı altında kalmışlardır.

5) Kadın hareketleri gibi sosyal hareketleri ile profesyonel işyerinde ortaya çıkan bunalımlar arasında bir ilişki vardır.

Oppenheimer, bu toplumsal gelişme ve değişimler sonucunda profesyonellerin de işçi sendikalarına benzer örgütler etrafında toplandıkları iddia etmiştir (Cırhinlioğlu,1997:14-15). Genel itibari ile Oppenheimer profesyonellerin süreç içerisinde proleterleştiğini ifade etmiştir.

1.8.8. Derber (1982)

Teknolojik gelişme sermayeye bağımlılığını arttırdığında , bu tür meslekler etkili olabilmek için sermayeye bağımlı olmak zorundadır. Bu süreç sonunda , profesyoneller her türlü sömürüye açık hale gelecektir. Bir başka deyişle proleterya haline geleceklerini ifade etmiştir. Derber'e göre proleterleşmenin iki önemli görünüşü vardır. Birincisi tarihsel, ikincisi yapısal değişikliklerdir. Birincisinde profesyoneller kendi işleri üzerindeki kontrolleri kaybederler. İkincisi ise, büyük şirketlerin yöneticileri profesyonel işlerin kontrolünü ele geçirirler (Cırhinlioğlu,1997:15).

1.8.9. Ehrenreich

Bu modele göre , kapitalist sistem içerisinde profesyoneller çok özgün bir yere sahiptirler.

'Bilindiği gibi Marksist ekolde orta sınıf bir yere bırakılırsa-iki temel sınıfın varlığına işaret etmiştir. Yani 'sermaye' ya da 'emek' sınıf. Halbuki profesyonel

gruplar başlangıçta ne emekten yana ne de sermayeden yanadırlar. Sınıfsal tabakalaşma içerisinde sermaye ile emek arasında bir yerde bulunmaktadır. Bir anlamda hem yönetici hem de yönetilen konumundadırlar' (Cirhinlioğlu,1996:16).

1.8.10. Klasik Marksizm'ciler-Baer- Mc Kinlay-Navarro Ve Stoeckle

'Kapitalizmde üretim araçlarının az sayıda kişinin elinde toplanması tekelciliği kaçınılmaz hale getirmiştir. Kapitalizmin günümüzde eriştiği aşamada hem Batı Avrupa'da hem de Amerika'da dev boyutlu şirketler ortaya çıkmasına neden oldu. Profesyonellerin çoğu ise bu şirketlerde görev olarak geleneksel çalışma koşullarını yitirdiler. Örneğin, hukukçular dev hukuk bürolarında çalışmak zorundalar artık ya da dev kapitalist şirketler kendi hukuk bürolarını kurarak kendi hukukçularını kendileri istihdam etme yolunu seçtiler. Dev şirketlerin patronları ya da yöneticileri maaşlarını verdikleri memurlara emir verme yetkisini de ellerinde tutmakta- dırlar. Dolayısıyla profesyoneller bu şirketlerde bağımsız değil , birer emir kuludurlar' (Cirhinlioğlu,1996:16-17).

1.9. Profesyonel Bir Meslek Olarak Avukatlık

Avukatlık mesleği, kamu hizmeti veren, serbest bir meslektir. Aynı zamanda avukat, hukuki bilgilerini ve tecrübelerini adalete hizmet ve kişilerin yararına tahsis eden kişi ya da hak ve yasal işlerde yol göstermeyi, mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramaya, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği şartları taşıyan kimse (Türk Dil Kurumu, 1988:521)

Her türlü hukuki sorun ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanması hususunda yargı organları ve hakemlerle resmi ve özel kural ve kurumlara yardım etmek amacıyla hukuki bilgileri ve tecrübelerini adaletin hizmetine ve kişilerin yargılanmasına tahsil ederek kamu hizmeti gören serbest meslek mensubu kişidir (Gökalp,1997:15).

Cerit'e göre; 'hukuk bilgisine sahip, gerçekleri bir düzen dahilinde ve açıkça sunabilme hünéri ile donanmış, adaletin yerini bulmasına ve ihtiyaçların giderilebilmesine yardımcı olan'(Cerit,1994:96) sınıf üyeleridir. Avukatlık, bir servis mesleğidir (Cerit, 1994:104). Avukatların bilgisi bilimsel değildir. Doğal yasaları temelinde olayların açıklaması ve yordanması ile ilgili değildir; daha çok toplumsal normlarla bunların uygulanmasındaki kurallarla ilgilidir (Cirhinlioğlu,1996:85).

Bu bağlamda avukatlık mesleğinin, meslek kavramının tüm anlam öğelerine sahip olduğu söylenebilir. Aynı zamanda da avukatlar, meslek hiyerarşinin hangi kademesinde bulunurlarsa, bulunsunlar kendi içerisinde de bir hiyerarşi oluşturmaktadır.

Bir tekel oluşturmanın en kolay yolu, sokaktaki insanın anlamayacağı türden bir lisan ve mevzuat icat etmekten geçer. Dünyanın en eski ve en asil mesleklerinden biri olan avukatlık mesleğinde de benzeri yolların sıkça yol edildiğine şahit olmaktadır. Gücümüzü, sesimizi, soluğumuzu çıkarmadan avukatlara devretmemizin sebebi hukuka duyduğumuz engin saygıdandır (Cerit,1994:93). Bunun tek bir nedeni vardır; hukuk ile uğraşmayı kendine meslek edinmiş kimselerin eline hatırı sayılır bir gücün teslim edilmesi bu sonucu doğurmuştur.

Hukuk zorunlu olduğu inancı, beraberinde avukatların da zaruri olduğu inancını getirmiştir ve bu inanç son zamanlara kadar hiç sarsılmadan varlığını sürdürmüştür. Meslek, kişinin toplumsal bir değeri olan belli fonksiyonları yerine getirmek suretiyle hayatını kazanmasını sağladığına göre hukuk mesleğinin toplumsal fonksiyonu genel bir deyişle toplumsal kontrolün gerçekleştirilmesini, çatışmaların önlenmesini ve çözümlenmesini sağlamak şeklinde belirte biliriz (Tan,1972:62).

Bütün profesyoneller gibi avukatlarda dominanttılar, otoritedirler, tekelcidirler ve meşruyet kazanmışlardır. Avukatlar, bireyin yasal problemlerine çözüm getirmenin yanı sıra en iyi problem çözücülerin kendileri olduğunu bireye kabul ettirmektedirler. Avukatların zaruri olduğu düşüncesi sistem tarafından kişilere empoze edilmektedir. Her insan, ev alma gibi, evlenme veya boşanma gibi

vasiyetnamesini hazırlama gibi hayatına yön verecek her önemli olayda kendini bir avukatın ofisinde buluvermektedir (Cerit,1994:94)

Bir lonca, bir sendika veya bir çete kendi çıkarlarını ve haklarını başkalarının saygı duymasını sağlamak için grev şantajı veya şiddet gibi bir takım araçlara başvurur. Avukatlarda haklarına başkalarının saygı duymasını bilgiyi tekelleştirmeleriyle , bilgiyi yorumlamak ve insanın ve insanlığın hizmetinde buldukları ileri sürülmekte , meşruiyetlerinin bu konularından kaynaklandığını iddia etmektedir (Soyer,1996:245). Öyleyse mevcut hukuk sistemini en iyi bilen avukatların sosyal yapı üzerindeki gücü kaçınılmaz bir gerçektir.

Tüccarlar, stok ettikleri malları size satarlar. Lonca görevlileri kaliteyi garanti ederler. Zanaatkarlar ürünü isteklerinize uygun bir tarzda biçimlendirirler. Avukatlar ise, mevcut problemlerinizi için neye ihtiyacınız bulunduğunu size söylerler ve nizam koyar, yol gösterirler (Soyer,1996:49). Avukatların bu konulardaki hizmetlerini daha çok orta ve üst sınıftan olanlara sunduklarını görmekteyiz. Çünkü, hukuksal diye tasvir edilen sorunların orta ve üst sınıflarda daha fazla olduğu bilinmektedir.

Günümüzde ticari ve içtimai ve hatta çevre ile olan ilişkilerimizi tanzim eden yasaların ve yönetmeliklerin pek sık değişmesi ve kolayca anlaşılabilir bir dille kaleme alınması, sonucu itibariyle , hukuk sistemini içinden ancak erbabının çıkabileceği bir labirente dönüştürmesiyle avukatların toplumsal statüsünü arttırmaktadır (Cerit,1994:105).

Hukukun gerekli olduğu inancı , beraberinde avukatlarında zaruri olduğu inancını getirmiştir.

'Nerede bir toplum varsa, orada hukuk vardır' sözü bir gerçeği belirtir ve birçok sosyologun düşüncesine göre 'hukuksuz toplum düşünülemez. İlkel olsun , uygar olsun bütün toplumlarda hukuk vardır (Can,1993:3). Bu anlamda 'nerede bir

hukuk varsa , orada hukukçu vardır' sözüyle de hukukun zorunluluğu hukukçunun da varlığını zorunlu kılmıştır.

Avukatların, görevlerinin sınırları sağlıklı bir biçimde çizilmelidir. Avukatların faaliyet alanı giderek genişlemekte, hayatımızın giderek daha fazla parçasında kendisini hissettirmektedir. Avukatlar atfedilen bu değerler aslında avukatların hizmetlerinden nasıl yararlanabileceğinden habersiz kitlelerin çokluğundan ve avukatların ne yaptıklarını açıkça bilemediğimizden kaynaklanmaktadır.

2. MESLEK OLGUSUNA SOSYOLOJİK BİR YAKLAŞIM

'Taş devrinden günümüze kadar meslek sayısı ve iş alanlarında büyük değişimler ve artışların olduğu bir gerçektir. Toplumlarda sanayinin gelişmesiyle birlikte iş bölümü de artmış, tarım sektöründen, sanayi ve hizmet sektörüne kayma olmuştur. Bu arada pek çok adı sanı o zamana kadar duyulmamış yeni yeni meslekler ortaya çıkmıştır. Mesela, telefonun ortaya çıkışından sonra, yeni teşekkül eden meslekler, radyo ve televizyon, sinemanın ortaya çıkışından sonra rejisörden, sinemalarda yer gösterenlere kadar olan meslekleri düşündüğümüzde, gelişmenin nasıl olduğunu anlayabiliriz. Petrolün sanayide kullanılmaya başlamasından sonra, petrol kuyularında çalışan personelden, özel vasıta sahiplerine kadar binlerce yeni meslekle karşı karşıya bulunduğumuzu anlarız. Ancak toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyen, yeni teknik gelişmelere ayak uyduramayan meslekler tarihe karışmış, onların yıkıntıları üzerine yeni yeni meslekler daha güçlü bir şekilde yükselmiştir. Mesela, matbaadaki gelişmeler, elle kitap yazanların mesleklerini ortadan kaldırmıştır, motorlu araçlar hayvanlarla yapılan taşımacılık mesleklerini ortadan kaldırmıştır' (Özcan,1985:7-8).

Meslek, kişinin toplumsal bir değeri olan belli fonksiyonları yerine getirmek suretiyle hayatını kazanmasını sağlar. Herhangi bir mesleğe özgü fonksiyonların yerine getirilmesi o meslek mensubu kimseler hakkında zamanla toplumun belli bir değerlendirme yapmasına sebep olur. Bu değerlendirme olgulara değil de zaman zaman eski kuşaklardan devralınan ön yargılara veya yanlış anlamlara dayansa bile, mesleğin toplumdaki yerini belirleme açısından önemli bir unsur teşkil eder (Tan, 1972:49).

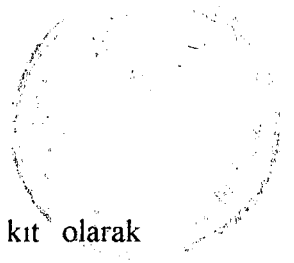

Belirli bir tarihsel dönem içerisinde, doğada, toplumda ve insanda gözlenen başkalaşmalar, farklılaşmalar 'aynı zamanda mesleki yapılanmalarda değişimi kaçınılmaz kılmaktadır'. Sosyolojik açıdan toplumun yapısında önemli bir yeri olan mesleklerin ve mesleki yapılanmaların toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen meslek gruplarının değişimi sosyal değişimi beraberinde getirmektedir. Bu değişim, birey ve grupların her türlü sosyal ilişkilerin yanı sıra toplumsal yapıyı da değiştirmektedir.

Meslek, insanın hayatı boyunca duyacağı sosyal tatmin ve tatminsizlik, toplumsal başarı-başarısızlık ve kendini gerçekleştirme ve sosyalleşmesinde rol oynayan en büyük etkenlerden biridir ve meslek, kişinin dünya görüşünü de etkiler. İnsan mesleğe girdiği andan itibaren, o meslek mensuplarının düşünce, davranış ve tutumlarıyla hayat görüşlerini de benimsemek zorunda kalır. Kendi önünde yepyeni bir dünya açılır. Ancak bu özellikler kişinin karşısına uymak zorunda olduğu bir sürü kurallar ve değerler sistemini karşısına çıkarır. Kişi, bu kurallara uyarak sosyalleşmesini tamamlar. Bu kurallara aykırı davrandığında, toplumun emir ve yasaklarıyla karşılaşır. Meslek sosyal yaşantının ayrılmaz bir parçasıdır. Mesleğe girişten itibaren, insanın yaşantısını, ilişkilerini renklendiren, ona yön veren, ilişkilerini etkileyen, ihtiyaçlarının karşılanmasının şeklini belirleyen meslektir; amaç, bireyin kişiliğini, sosyal ilişkilerini en iyi şekilde gerçekleştirmesini sağlamak ve meslekle onun özel hayatını ahenkli bir tarzda bütünleştirmektir (Özcan, 1985:5).

Farklı meslek gruplarının oluşturmuş olduğu armoninin Durkheim'in ifadesinde gelişmiş toplumlarda görülen organik dayanışmanın bir ifadesidir. Böylece farklı insanların farklı meslek grupları sayesinde etkileşime girmesi aynı zamanda toplumda ekonomik kalkınmasını sağlamaktadır. Buda meslek grubunun ekonomik yönünü oluşturmaktadır.

Mesleksel yapılanmada kültürel ve sosyal şartlar, ekonomik durum, aile ilişkileri gibi sosyal belirleyiciler önemli rol oynarlar. Meslek seçimi, sosyalleşme şartlarından biri olarak kabul edilir. Scharmann ve Daheim gibi sosyal psikologlar bu yaklaşımı benimserler.

Meslekteki kazanç durumu, ihtiyaçların daha rahat veya daha kıt olarak karşılanmasını etkileyecektir. Statüsünü ve rolünü belirlemektedir. Ailenin nerede yaşayacağını, çocukların hangi okula gideceklerini, bireyin arkadaşlarının seçimini, ideallerini, davranışını yani nasıl bir insan olacağını belirler. Mesleki ilişkilerin kendi içinde oluşturduğu düzen, zamanla bazı kuralları, yaşantıları, değerleri ve ahlaki yapıları ortaya çıkarmaktadır. Buda toplum üzerinde sosyo-kültürel özellikler şeklinde kendini gösterir.

Kişinin dış çevresini kuşattığı gibi, onun, iç dünyasındaki psikolojik atmosferide belirler. Zihinsel, sosyal ve duyu hayatı üzerinde de etkisini gösterir. Bu karşılıklı etkileşim, kişinin mutluluk ve mutsuzluğunun temel kaynağını teşkil eder. Koşullar elverişsiz olduğu ölçüde, kişinin dış ve iç dünyasında olumsuz birtakım gelişmeler gerçekleşir. Bu durum ruh sağlığı kadar sosyal ilişkilerini de olumsuz etkilemektedir. Toplumsal bir anomiyeye yol açması kaçınılmaz olur (Özcan,1985:6).

Sosyal hayatta olduğu gibi, iş hayatında da meslek-insan ilişkisi daima göz önünde tutulmalıdır. Meslekteki başarı ve başarısızlık, bu karşılıklı etkileşim içinde ele alınabilir. Bu etkileşimde, olumsuz özellikler ağır bastığında kişinin sosyal etkileşimi de dolayısıyla olumsuz etkilenecektir. Bu da onun meslekteki başarısının da düşmesine sebep olur.

Meslek, sanayileşmeye bağlı olarak gelişen en önemli, temel müesseseler içinde en önemlilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Mays,1957:4). Meslekler açısından önemli olan mesleklerin varlıklarını yenilenen ve sürekli bir değişim yaşayan toplum içerisinde kendilerini yenileyerek varlıklarını sürdürebilmeleridir. Buda toplumsal gelişmenin farklı bir ifadesidir. Çağın ihtiyaçları ve teknolojinin gelişmesi mesleklerin prestijini ve devamlılığını belirlemektedir.

3. SOSYAL DEĞİŞİM SÜRECİ İÇİNDE TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE MESLEKLER

3.1. Sosyal Değişim

Bir toplumun sosyal sistemi içerisindeki kurumların, sosyal rol örüntülerinin ve insanlar arasındaki ilişkiler ağının değişmesidir. Eröz'e göre sosyal değişme, 'sosyal yapılarda kısmen veya büyük çapta meydana gelen değişmelere 'sosyal değişme' denir. Bu süreç teknolojik veya biyolojik bir boyut taşıdığı gibi kültürel bir boyutta taşımaktadır (Eröz,1982:135). Eröz'ün ifadesine göre, değişimin bir boyutu da kültürel boyuttur. Toplumlardaki kültürel değişim, toplumdan topluma farklı bir hız ve karakter arz eder. Sosyal değişimi hızlandıran faktörler arasında bulunan profesyonel meslekler ise her dönem kendilerini açıkça ortaya koymuşlardır. Profesyonel meslekler, değişime daha yatkın ve değişimi topluma empoze edilmesinde tampon mesleklerdir.

Değişme her toplumun temel bir karakteristiğidir. Her toplum kültürünü gelecek nesillere aynen aktarmaz. Geleneksel toplumlarda değişme yavaş, endüstriyel toplumlarda ise daha hızlıdır. Toplumsal değişimde üç önemli öge bulunmaktadır bunlar;

- * Değişmenin miktarı
- * Değişmenin sıklığı
- * Değişmenin doğası

Toplumsal değişme konusundaki düşünürlerin ileri sürdükleri bazı sayıtlar bulunmaktadır. Bunlar:

- * Değişme doğaldır
- * Değişmenin önüne geçilmez
- * Değişme süreklilik gösterir
- * Değişme gereklidir
- * Değişme benzerlik gösterir

Toplumsal değişme kaynakları da iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır.

Dış kaynaklar:

- * Çevresel değişme

- * İstila
- * Kültürel temas
- * Yayılmadır

İç kaynaklar ise:

- * Keşifler ve icatlar
- * Nüfus hareketleri, olarak ikiye ayrılır (Özkalp,1994:283-284).

Kızılçelik'e göre ise, sosyal değişimin bir çok nedeni vardır. Bu nedenleri şu şekilde sıralaya biliriz; çevre faktörü, biyolojik faktörler, teknolojik faktörler ve kültürel faktörler. Sosyal değişimi planlı ve plansız olmak üzere iki grupta toplaya biliriz (Kızılçelik,1996,s.488). Planlı değişimde hükümetin rolü büyüktür. Plansız değişimde ise genellikle insan faktörünün ikinci plana itildiği doğal afetlerin etkisi büyüktür.

'Sorokin 'fiziyojide kan dolaşımı ne ise sosyolojide değişme odur' demek suretiyle klasik sosyologların toplumun değişme sürecine bakış açısını yansıtmaktadır. Comte , sosyolojiyi statik ve dinamik olarak ikiye ayırırken sosyal statikte tek tek toplumsal şekillerin yapılışı kanunlarını durgunluk halinde araştırırken; sosyal dinamikte toplumsal fikirlerin tarihine kadar uzanan insanlığın sosyal tarihini inceler' (Freyer,1957:.490:Köksalan,1999:15).

Sosyolog için küçük gruplarda meydana gelen değişmeler ve moda gibi geçici değişmeler önemli değildir; bunun yerine aile, ekonomi, hukuk... gibi kurumlardaki değişmeler, sosyal rollerdeki değişmeler ve sosyal ilişkilerde meydana gelen değişmeler önemlidir. Geleneksel olsun sanayileşmiş olsun tüm toplumlarda değişim kaçınılmazdır. Sadece nicelik, nitelik ve değişim sürecinde farklılıklar görülmektedir.

Sanayileşmesini tamamlamış olan toplumlara baktığımızda, geleneksel toplumlara oranla değişimi daha hızlı yaşadıklarını görmekteyiz. Buna neden olarak, sanayileşmiş toplumlarda profesyonelleşmenin fazlalığını gösterebiliriz.

'19. Yüzyılda birçok düşünür sosyal değişmeyi evrimsel bir gelişmeye bağlı olarak açıklamaktaydı. Agust Comte göre değişmeye yol açan bir toplumdaki sorunlardır.

Spencer’de toplumu Comte gibi orta boy düzeyde bir organizma olarak görür. Ancak iyiye güzele giden bir organizmadır. Bazı kuramcılar ise toplumsal değişme konusunda değer, fikir ve davranışlar üzerinde durmaktadırlar. Durkehim toplumsal değişimin temelinde işbölümü ve teknolojinin yattığına inanır. Marx ise değişimin nedenini sınıf çatışmasında arar (Özkalp,1994:284).

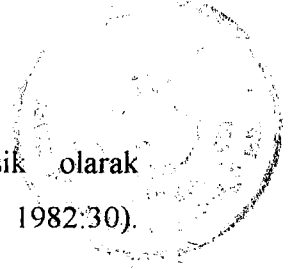
Türkiye’nin sosyal yapılanmasına baktığımızda, değişimlerin yukarıdan aşağı doğru olduğu görülmektedir. Yani sosyal değişimin Türkiye’de profesyonel meslek sahiplerince gerçekleştiği görülmektedir.

Unutulmamalı ki, bir insan topluluğunda sosyal değişimin ortaya çıkabilmesi, insan unsurunun fiziki çevreyi işleyebilmesi ve teknolojiyi kullanabilmesi, o insan topluluğunun sahip olduğu kültürün yaratıcılığına bağlıdır (Erkal,1984:86).

3.1.1 Meslekler Ve Toplumsal Tabakalaşma

Sosyal tabakalaşma konusu üzerinde çalışan bir çok sosyolog tabakalaşmanın toplum açısından işlevsel ve zorunlu olduğunu ileri sürerler. Tabakalaşmayı işlevsel bir yaklaşımla inceleyen Davis, Moore ve Sorokin, tabakalaşmanın zorunlu ve işlevsel olduğunu belirterek; tabakalaşmanın toplum tarafından meydana getirildiğini ifade etmişlerdir (Kemerlioğlu,1996:47).

‘Tabakalaşma en genel anlamı ile bireyler ve grubun belirli ve genelleştirilmiş karakteristiklere göre aşağı ve yukarı statüler, rollere sahip ve sınıflara mensup olarak anlaşılmaları, derecelendirilmeleri demektir’ (Dönmezer, 1994:292). Toplumsal tabakaların somut biçimlerini ayırıp belirlemede ve adlandırmada, öteden beri meslekler ve meslek grupları kullanılır. Bu durum en eski Platon’dan günümüz araştırmacıları Lipset ve Zanterberg’e kadar uzanmaktadır (Kemerlioğlu,1996:59).

Sorokin'e göre, toplumsal tabakalaşma 'belli bir nüfusun hiyerarşik olarak düzenlenmiş sınıflar şeklinde farklılaşması' olarak tanımlanmaktadır (Erkal, 1982:30). Buda göstermektedir ki en az iki sınıfın varlığı gerekmektedir.

Modern toplumların yapısına baktığımızda, uzmanlık konularının artışına paralel olarak toplumsal basamaklarında arttığı, çeşitlendiği görülmektedir.

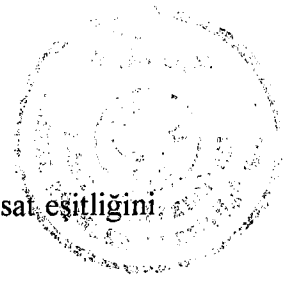
Sosyal tabakalaşma çeşitlerine baktığımızda görmekteyiz ki o dönemlerin sosyal yapısıyla alakalı bir çok izler bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla ilkel toplumlarda görülen yaygın köleliğin doğurduğu tabakalaşma, Ortaçağ Avrupa'sın da geniş toprak mülkiyetine dayanan feodal sistem, kast sistemi ve statü tabakalaşmasının doğurduğu sosyal sınıflardır (Erkal,1995:20).

Max Weber, tabakalaşmanın üç temel kriteri üzerinde durmaktadır. Bunlar;

- 1) Ekonomik kıymetlere ve fırsatlara sahiplik
- 2) Politik güç ve
- 3) Sosyal prestijin durumu. Bu görüşlere bakarak tabakalaşmanın toplum içinde ekonomik, sosyal ve politik düzen tarafından belirlendiğini söyleyebiliriz (Öksüz,1980:19).

Sosyal tabakalaşmada eğitim yoluyla kazanılmadan doğuştan veya daha sonra eğitimden faydalanmaksızın imtiyazlı bir şekilde elde edilen statü, sanayi öncesi cemiyetlerin sosyal yapılarına bir örnektir. Büyük şehirlerin ortaya çıkışını hazırlayan sanayileşme ve şehirleşme süreci sonunda modern işbölümünün doğuşu ve sağladığı fonksiyonel farklar, eğitim ihtiyacı ile birlikte gelişmiştir. İnsanların tabiat üzerindeki hakimiyetlerinin, araç gereç ve geri teknoloji ile zayıf olduğu dönemlerde, üretim yetersizliği ve mübadele imkansızlığı ile tüketici kitlelerin ortaya çıkmamış olması, fertlerin fonksiyonel bir ihtisaslaşmaya ve iş bölümüne götürecek şartları yaratmamıştı (Erkal,1982:97).

Ne zaman ki, modern sanayi ile kitle üretimine gidilerek teknik ihtisaslaşma artmış ve fertler eğitim ihtiyacını duymaya başlamıştır. Artık toplumun sosyal

tabakalaşması ile meslek tabakalaşması farklılaşmıştır. Bu gelişme eğitimde fırsat eşitliğini de beraberinde getirmiştir.

Sorokin, bitki toplumlarının da sömürme ve sömürülme, egemen olma ve bağımlı kalma, havadan, sudan, güneşten ve topraktan yararlanma bakımından bir tabakalaşmanın ve eşitsizliğin bulunduğunu belirtmiştir (Erkal, 1982:35).

Toplumsal tabakalaşmanın belirlenmesinde meslek çoğunlukla en önemli ve yeterli kıstastır. Sanayileşmeye bağlı olarak ortaya çıkan mesleki çeşitlilik paralelinde meslekler arası tabakalaşmayı da beraberinde getirmiştir.

Toplumları mesleklere ve meslek gruplarına göre tabakalara ayırma ve adlandırma geleneği ortaçağda da sürdürülmüştür. Örneğin, bir din adamı olan Peter Skarga'ya göre, 'insanlık üç standaya ayrılmıştır: Dua edenler, ülkeyi koruyup savunanlar ve çalışanlar-ruhban, askerler ve bedenen çalışanlar' (Bkz. Ossowski, Op-cit:58-59). Meslek kriteri üzerinde durularak yapılan tabakalaşma aslında meslek sahibinin işini yürütürken mesleğine has birtakım teknik bilgileri ve araçları kullanabilmesinden kaynaklanmaktadır.

Aristoteles toplumu yöneticiler, askerler, zanaatkarlar ve rençberlerden oluşan tabakalara ayırmıştır. A.Smith, Marx, L.V.Stein, G.Schmoller, K.Bücher, Simmel, Durkheim, M.Weber tabakalaşma biçimindeki toplumsal farklılaşmanın kökeninin işbölümü ve uzmanlaşma yoluyla mesleklerin ortaya çıkmasına bağladıkları gibi, geçerlikteki toplumsal düzeni çözümlerken de, tabakaları mesleklere göre ayırırlar (Kemerlioğlu,1996:61).

Günümüz sosyologları da sosyal tabakalaşmayı açıklarken veya araştırırken hemen hepsi en başta gelen determinant olarak meslek ve meslek gruplarını kullanmaktadırlar. Çünkü, meslek ve meslek grupları toplumsal tabakalaşma determinantlarıyla sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır (Kemerlioğlu,1973:179).

Barber'e göre; 'kişinin geliri, dini veya evinin gideri özel ve gizli sayılabilir, fakat onun mesleği toplumsal yaşamın 'kamuya' açık yönünü oluşturur' (Kemerlioğlu,1996:62). Kişinin bu belirgin yönü ancak kişiye toplumda

bir yer kazandırabilir. Buna bağlı olarak toplumun kişiye bakış açısı netleşir. Ünlü Türk sosyologu , Ziya GÖKALP' söz konusu eğilimi özlü bir biçimde dile getirmektedir, 'sınıf yok, meslekler vardır' (Kemerlioğlu,1996:65).

Çok eski dönemlerde Türk-İslam uygarlığı içinde de toplumların tabakaları mesleklere ve meslek birliklerine göre ayrıldığı görülmektedir. Örneğin Osman Nuri (Ergin) eski dönemlerden beri İslam ahalisi kılıç sahipleri, kalem sahipleri, hars ve ziraat sahipleri ve hırfet ve ticaret sahipleri olarak dört ana sınıfa ayırdıklarını belirtmektedir (Ergin, 1338, 1922:497).

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de toplumun meslekler ve meslek birliklerine göre devlet eliyle tabakalandığı görülmektedir. Geleneğe ve toplumsal yaşamın işlevsel gelişimine göre olan bu tabakalar, kılıç ehli, kalem ehli, esnaf ve zanaatkarlar ve çiftçi ve rençber sınıfı şeklindedir.(Akdağ,1971:20-21).

Feridson (1970) profesyonel mesleklerin , geçtiğimiz yüzyılda özel bir sınıf olarak ortaya çıkan emekçilerden ya da zanaatçılardan farklı olarak, kendi mesleklerinin geleceğini kendileri güvence altına alabilecek güce sahip olduklarını iddia etmiştir. Bir başka deyişle profesyonel meslek sahipleri meslek hakimiyetini kurmuş kimselerdir (Cirinlioğlu,1996:12). Profesyonel meslekler aslında özerk gruplaşmalardır , bir dereceye kadar , siyasal iktidarlardan bağımsız toplumsal bir güç oluşturmuşlardır. Profesyoneller genel olarak yaptıkları işin niteliği, diğer meslek sahiplerinin yaptıkları işlerinin kontrol altında tutulması , profesyonellerin kültürel inanç yaratmaları ve güçlerini kurumlaştırmaları özerkliklerini sağlamaktadır.

Ehrenreich'e göre; 'sınıfsal tabakalaşma içinde sermaye ile emek arasında bir yerde bulunmaktadır.'

Sanayileşmeye doğru geçildikçe ve üretim tekniği, ileri ve fonksiyonel bölünmeyi zorunlu hale getirmesi ile, eğitim yoluyla teknik ihtisaslaşmanın desteklenmesi şart olmuştur. Eğitim, artık mesleki tabakalaşmayı tayin eden bir faktör halini almıştır. İşbölümünde, mesleki tabakalaşmayı sosyal tabakalaşma piramidinde fertlerin sahip

olduğu statü tayin etmekte iken, modern işbölümünün bulunduğu sanayi cemriyetlerinde eğitim, mesleki tabakalaşmanın temel faktörü olmaktadır (Erkal,1982:97-98).

Aynı dili konuşan, aynı coğrafya da faaliyette bulunan, aynı işi yapan, aynı yetki ve sorumluluğu paylaşan insanlar dahi kendi aralarında farklı prestijle karşı karşıya kalabilmektedirler. Kişinin kişilik özelliklerinin, kişisel becerilerinin ve mesleki bilgisinin mesleki prestije ne derece etki yaptığının göstergesidir.

Hangi meslek olursa olsun kişinin bedensel yapısı, duygusu ve düşünceleri, değerleri ve davranış biçimleri üzerinde de etkili olması, eğitimini olduğu kadar gelir düzeyini de yansıtması gibi nedenlerle, kişilerin ve onlara bağlı olanların toplumsal tabakalarının belirlenmesinde meslek çoğunlukla en önemli ve yeterli kıstas olarak kullanılmaktadır (Kemerlioğlu,1996:65).

Topluluk içinde ve topluluklar arasında iş bölümü ve uzmanlaşmaların gelişmesiyle birlikte, toplumsal farklılaşma güçlenip yerleşmektedir. Böylece, çok yönlü tabakalaşma içinde ekonomik eşitsizlikler ve tabakalaşmalar da kendilerinden ortaya çıkmaktadır (Fındıkoğlu, 1959:103).

Saygınlığı yüksek olan profesyonel meslekler günümüzde siyasal, ekonomik ve kültürel etkinliklere geçtiğimiz yüzyıla göre çok daha aktif biçimde katılmaktadır. Toplumsal hiyerarşinin en üst kesimini artık profesyonel meslek sahipleri işgal etmektedirler.

3.1.2. Profesyonel Meslekler Ve Toplumsal Değişim

Durkheim'e göre, uzmanlaşmanın nedeni doğrudan doğruya toplumsal çevrenin değişmelerinde aramak gerekir. İlkel toplumlar birbirlerine benzer parçaların birleşiminden meydana gelmiştir. Öyle ise uzmanlaşmanın meydana gelebilmesi için parçalı yapının yıkılmaya yüz tutması gerekir (Kösemihal,1971:67).

Profesyonel bir meslek, bireylere, örgütlere, hükümetlere; bütün bir sınıfa, gruplara ya da halkın hepsine, ya özel bir hizmet-öğüt ya bir eylem ya da her

ikisini birden sunar. Eylem pratiğe yönelik olsa ya da öyle olduğu farzedilse bile insanların sorunlarına uygulanabilecek şekilde sistematik olarak düzenlenmiş özel bir bilgiyi gerektirir (Cirhinlioğlu,1996:26). Aynı zamanda toplumda yönlendirici ve koruyucu görevleri üstlenmişlerdir. Hukukçular müvekkillerine sadece tavsiyelerde bulunmazlar , onlar için davada açarlar; toplumsal sorunlara yine profesyonel meslekler çare olmaktadır. Bireysel veya toplumsal birçok problemlere yönelik çalışmalar profesyonellerce gerçekleştirilmektedir.

Bir sanayi sonrası toplum; 'dinamikliğini bilgidan alan, öncü insanı toplumun talep ettiği becerilerle yetiştirmiş uzmanlar, ana üretim sektörü hizmetler olan bir toplumdur. Böyle bir toplumun başlıca boyutlarından biri mal üreten ekonominin gittikçe hizmet ekonomisine dönüşmesi ise, bir başkası da hizmet eğilimlerinde oluşan değişimlerdir. Aktif nüfusun çoğunluğunu hizmet sektörüne kaydıran sanayi-sonrası toplumun tipik iş göreni; 'mavi yakalı çalışanlar' dan çok, 'beyaz yakalı çalışanlar' yani avukatlar, mühendisler, teknisyenler, araştırmacılar, yöneticilerdir' (Türk İdari Dergisi,1996:93).

Farklı bir açıdan baktığımızda, işverenler sıradan memurlara benzemeyen ve onlar gibi rahatça emredilmeyecek dinamik ve yeniliklere açık profesyonel kişilerle ilgilenme durumunda kalmışlardır. Artan profesyonel sayısı daha bilinçli insan topluluğunu beraberinde getirecektir (Cerit,1994:46). profesyonel meslekler sürekli yenilenme içinde olduğundan topluma örnek oluşturacak yeniliklerin kolay kabulünü sağlayacaktır (Cirhinlioğlu,1996). Çünkü, toplumda örnek grupları oluşturmaktadırlar. Sanayileşmeye bağlı olarak mevcut sorunlar daha fazla artış ve çeşitlilik göstermiştir. Bu etkenlere bağlı olarak profesyonel meslekler daha çok soruna, daha çeşitli bakış açılarını üreterek toplumsal değişimi hızlandırmıştır.

Eğitim sektöründe öğretmenlere gösterilen geleneksel saygının günümüz olumsuz ekonomik koşulların bu mesleğe düşürdüğü gölgeye rağmen devam ettiği çıplak gözle dahi görülebilmektedir. Kısacası, halk, profesyonel mesleklere, birçok olumsuz koşullara rağmen, saygı duymaktadır. Bilgiyi elinde tutan gruplar zaman zaman halkın çıkarlarını gözetken tutum ve davranışlar içerisinde olduğu düşünülmektedir.

Diğer yandan ; profesyoneller dışarıdan gelen fikirlere daha duyarlıdırlar; ve diğer örgütlü gruplar gibi, onlarda, genç insanların önlerinde duran mesleki gelecekleri anlatılan okullarda , televizyonlarda ve basında tatminkar bir imaj ve değişim yaratmak için özel bilgiler sunan halkla ilişkiler uzmanları yoluyla toplumsal değişimi en alt düzeyden ve geniş bir kitleden başlatmış olur. Farksız bir şekilde, profesyonel meslekler , mevcut siyasi ideolojisi ne olursa olsun, sanayileşme ve kentleşme yoluna girmiş bütün toplumların ve gelecek toplumların etkili bir ögesi olacaktır (Cirhinlioğlu,1996:86). Toplumsal yapı içerisinde popülitesini yüksek olan profesyonel meslekler sürekli bir yenilik ve değişim içerisinde olmak zorundadır.

Farklı uzmanlık alanlarının dar anlamda bir bilinç alanı oluşturdukları bilinmektedir. Uzmanlıklar kendilerine özgü yapılar, işleyiş dizgeleri ve kuramsal düzeyde bir etik, değer ve davranış kalıpları oluşturduklarından bu süreç içerisinde yer alan aktörler kuramsal bütünleşme düzeylerine bağlı olarak ortak bir düşünme ve davranma şekline sahiptirler. Bu olgu da farklı meslek sahiplerinin aynı olaya farklı bakabileceğini göstermektedir.

Profesyonel meslekler, belirli bir kontrol mekanizması kurmaktan çok toplumsal ve kültürel sistem içerisinde kendilerine uygun bir yetki alanı bulmak zorundadırlar (Abbott,1988:84;Cirhinlioğlu,1997:19). Mevcut sistemlere baktığımızda toplumların ekonomik, kültürel ve siyasal alandaki yöneticilerinin çoğunluğunu profesyonel meslek sahiplerinin oluşturdukları görülmektedir. Bu da profesyonel meslek sahiplerinin toplumsal değişim üzerinde ne derece etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Durkheim'in ifadesiyle; ' profesyoneller, aydın kişilerdir.' Kalkınma sürecine diğer meslek gruplarından ve fertlerden daha fazla katkıları olduğu bir gerçektir. Sanayi sonrası Fransa'sında Durkheim'in tasvir ettiği toplumsal karmaşalar aslında günümüz Türkiye'sinde boyut değiştirecek devam etmektedir. Görünen odur ki, Durkheim'in profesyonellerden beklentilerini günümüz Türkiye'si de

beklemektedir. Mevcut sorunların ancak profesyonellerin sorunlara çözümlerde yattığı bir gerçektir.

Tan, sosyolojik bir gerçeklik olarak genel anlamda bireyin toplumsal hayattaki yeri ve özellikle mesleğinin onun ' tüm görüş açısını büyük ölçüde etkilediğini' ifade etmektedir (Tan,1972:123). Hatta yaşamlarını işleri üzerine kurabilmektedir. Bireyin boş zamanlarını değerlendirme faaliyetleri , hayatın değişik alanlarına yönelik tutum ve vaziyet alışları büyük ölçüde mesleki referans çerçevesine göre şekillenmektedir (Salaman,1971:53;Aytaç,1996:41).

Alman sosyolojisinin kurucularından *W.H.Riehl*, toplumsal yapı ve düzeni olduğu kadar , toplumsal değişmeyi de geniş meslek grupları olarak aldığı standartlara ve sınıflara dayanarak açıklar. Ona göre, farklı meslek zümrelerinin farklı deneylerinden kaynaklanan görgü ve bilgileriyle, gelenek ve görenekleriyle, tutum ve eylemleriyle, alışkanlıkları ve yaşam biçimleriyle , duygu ve düşünceleriyle toplumsal değişimi hızlandırır (Çağatay,1968:97). Riehl, toplumsal değişme ve gelişmenin de tabakaları oluşturan "meslek zümreleri" ve meslekler ile açıklanabileceğini savunmaktadır. 'Mesleklerin ve meslek birliklerinin ortaya çıkışları toplumların gelişme aşamalarını belirler. Örneğin, reçberlerin ortaya çıkışları toplumların yerleşik hayat geçişlerini, esnaf ve zanaatkarların görünümüleri kasabaların ve kentlerin gelişimini ve işçiler de endüstri toplumlarını belirtir. Öyleyse, toplumların gelişme aşamaları mesleki birliklere bakılarak' (Kemerlioğlu,1996:60) saptanabilir.

3.2. Tarihimizde Meslek Örgütleri

Türk toplumunun göçebe hayattan yerleşik hayata geçmesinde, zanaatın ve mesleklerin önemli rolleri olmuştur. Mesleklerle birlikte oluşan mesleki normlar ise, bu sürecin daha düzenli olarak gerçekleşmesini sağlamıştır. Fütüvvetçilik, ahilik, loncalar ve gedikler geleneksel eğitim sisteminde mesleki kuruluşlar olarak anılmaktadır (Çağatay, 1983:19).

3.2.1. Fütüvvetçiliğin Gelişimi

Ülgener'e göre; Fütüvvet el açıklığı, konukseverlik, görüşmelere sahip çıkma ve bu yolda gözünü budaktan esirgememe manasında bir cesaret ve yiğitlik karşılığı olarak kullanılmıştır (Ülgener,1981:90;Köksalan,1999:79). Çağatay'a göre ise; Fütüvvet Arapça bir sözcüktür. Sözlük anlamında eli açıklık, gözü tokluk, vergilik ve yiğitlik demektir. Terim olarak ise, kişinin herkese yardım etmesi, haksızlığı önlemesi, kişinin ayıbını görmemesi, kötü söylememesi, mala, cana, onura el ve dil uzatmaması anlamına gelir (Çağatay,1983:207).

Fütüvvetçilik, ahilikten önce ortaya çıkmış bir kuruluştur. Ancak fütüvvetçilik daha çok kişisel erdemlere ve askeri niteliklere önem verdiği halde; ahilik, ilk sıralarda yani XIII. yy başlarında Osmanlıların askeri ve yönetim kurumlarını düzene koymasındaki hem esnaf ve sanatkar korpasyonu gibi hem de devlet askeri güçleri, yanında Abbasiler yönetimindeki fütüvvetçiler gibi onlara yardımcı olarak görev yapmış bir kuruluştur (Çağatay,1989:2).

Fütüvvet teşkilatı üyeleri temelde üç gruba ayrılmaktadır: Kavli, Seyfi ve Şurubi'dir. Kavli fütüvvet grubu sanatkarlardan, seyfi fütüvvet grubu askerlerden, meydana gelmektedir. Bu grupların dışındakiler ise şurubi grubunu meydana getirmektedir (Ekinci,1990:19).

Fütüvvetnamelerin amacı topluma iyi yurttaş, ahlaklı kişi yetiştirmektir. Aynı zamanda diğer mesleki kurumların da yasal temellerini oluşturması sebebiyle önemlidir. Fütüvvetnameler Türk Kültür ve medeniyet tarihinde ilk mesleki örgüt olarak kabul edilmektedir (Güllülü,1977:37). Aynı zamanda fütüvvetnameler aslında çok eski çağlardan başlayarak erdemli ve bilge kişilerin toplum düzenini ve güvenini sağlamak için kişilere yaptıkları öğütlerin formüle edilmiş bir şekildedir (Çağatay,19853:219).

3.2.2. Ahilik

'Ahilik, XIII. Yüzyılın ilk yarısında XX. yüzyılın başlarına kadar, Anadolu'nun yerleşme birimlerindeki esnaf ve zanaatkar kuruluşlarının eleman yetiştirme-işleyiş ve

denetimlerini düzenleyen bir kurum olmuştur. Nitekim, çırak-kalfa-usta ilişkileri Anadolu'da ahi birlikleri içerisinde somutlaşır. Bu anlamda, ahi örgütlenmesi, belirli bir süre bir kademede kalınarak pişirilen yamak-çırak, kalfa-usta hiyerarşisini kurmak ve sözkonusu kademelerdekileri baba-evlat ilişkisi gibi içten bağlarla bağlamak yoluyla, sanatı sağlamak ve ahlaki ve mesleki temellere oturtur' (Demircioğlu,Center,1993:30). XIII. yy'da Anadolu'da görülmeye başlayan ve bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynayan dini ictimai teşkilat (İslam Ansiklopedisi, cilt.1:540) olarak tanımlanmaktadır.

İbni Batuta'ya göre; Anadolu'da 'ahi' tabirinin, evlenmemiş, sanat ve meslek sahibi gençlerden seçilmiş, kendisine reislik payesi verilmiş önder bir kişiye verildiğini belirten İbni Batuta aynı kayda, bu kişinin yönetimindeki topluluğun temsil ettiği harekete de 'fütüvvet' denildiğini belirtmektedir (Çağatay. 1989:71-72).

Yusuf Ekinci'ye göre Ahi birliklerinin kurulma amaç; 'Asya'dan gelme sanatkar ve tüccar Türklerin, yerli tüccar ve sanatkarlar karşısında tutunabilmeleri, onlarla yarışabilmeleri, ancak; aralarında bir teşkilat kurarak dayanışma sağlamaları, bu yolla iyi, sağlam ve standart mal yapıp satmaları ile mümkün olabilirdi. Ahi Birlikleri bu şartların tabii bir sonucu ortaya çıkmıştır (Ekinci,1990:16).

Ahiliğin asıl amacı, insanların dünya ve ahirette huzur içinde olmalarını sağlamaktır. Bu anlayış ahilerin dünya için ahiretini veya ahiret için dünyasını terk etmeyen dengeli bir hayat anlayışı geliştirmelerini sağlamıştır. Ahiler çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptirler. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet, kısaca toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi münasebetler kurarak herkesin huzur içinde yaşamasını sağlamak Ahi Birliklerinin başta gelen amacıdır (Ekinci,1990:22).

Ahiliği, ustanın genç kalfaya söylediği şu vecize ile kısaca özetleyebiliriz;

'Harama bakma, haram yeme, haram içme.

Doğru, sabırlı dayanıklı ol. Yalan söyleme.

Büyüklerden önce söze başlama. Kimseyi

Kandırma, kanaatkar ol. Dünya malına tamah etme. Yanlış ölçme, eksik tutma. Kuvvetli ve üstün durumda iken affetmesini, hiddetli iken yumuşak davranmasını bil ve kendin muhtaç iken bile başkalarına verecek kadar cömert ol. "

3.2.3. Loncalar

Ortaçağda esnaf ve sanatkarların mesleki kuruluşları olan loncalar, çırak-kalfa-usta sınıflamasına dayanan üç dereceli bir korporatif hiyerarşiye sahiptir. Her meslek kuruluşunda mutlaka bulunması gerekmeyen çıraklık, lonca hiyerarşinin ilk basamağı olup, ustalık hakkının kazanılmasından önce beklemek zorunda kalınan başlangıç sürecidir. Ortaçağa damgasını vuran loncalar, bu çağın sonlarına doğru önemli gelişmelere tanık olur. Diğer yandan, loncalara girişim belirli katı kurallara bağlanması, bunların toplumun büyük bir kesimine kapalı meslek kurumları olarak kalmalarını sağlar. Sözkonusu tekeli özleriyle loncalar, ortaçağın sonuna doğru gelişen kapitalizmin serbest piyasa düzeniyle çelişir ve iktisadi gelişme ile sanayi tekniğinin önünde engel oluşturur. Loncalar, gelişmeleri göğüslemek üzere, ağırlaştırıcı yeni düzenlemeler getirmeye başlarlar (Demircioğlu,Center,1993:27).

3.2.4. Gedikler Ve Gedik Türleri

Anadolu ahiliği, XVIII. yüzyıldan itibaren gediklere, yani lonca örgütlerine dönüşür ve XX. Yüzyılın başlarına kadar, Osmanlı toplumunun iktisadi ve ticari ilişkilerini etkiler. Ahiliğin gediklere dönüşmesi, hiyerarşik yapı içinde ara statü olarak kalfalığın oluşmasına neden olur. Nitekim, gedikler kalfalık statüsünü getirerek, artık çıkarların hemen kendi adlarına küçük bir işyeri kurup usta statüsüne geçmeleri olanağını ortadan kaldırır (Demircioğlu,Center,1993:30).

4. AVUKATLIK VE AVUKATLIK MESLEĞİ

4.1. Avukatlık Bilinci

Avukatlık bilinci, bürokratik sosyalizasyon içinde avukatlık kanununa ve yasalara uygun hareket etmek ve baroların belirlemiş olduğu grup içi kuralların oluşturmuş olduğu kültürü özümleme durumunu ifade eder. Baroların ve yasaların kurallarına, ilkelerine, önergelerin farkında olmak ve uygun tutum ve davranış sergileme halidir (Aytaç, 1996:45).

Avukatların bilinç yapılarını belirleyen faktörleri şu şekilde sıralaya biliriz; benzer bir yaşam tasarımı geliştirmeleri, konusunda belirleyici olma özelliği, yapılan işin niteliği, içinde bulunduğu sosyal ortam, mesleği itibariyle toplumca farklı değerlere tabi tutulması, statüsü ve rolü, prestiji ve en önemlisi farklı algılama çoğunluktan ayrılmaktadır. Bu özellikler avukatları toplum içinde farklı kılmaktadır.

Bozkurt; 'bir kez devlet memuru olunduktan sonra, grubun yapısal etkilerinin (structural effects) işlemeye başladığı ve bir memurluk bilincinin yerleştiğini' ifade etmektedir (Sungurtekin,1994:56-57). Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi bir kişinin her hangi bir meslek grubuna ait olması o meslek grubunun bilincine sahip olmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bir ekibe veya bir örgüte ait olma zihniyetinden genel anlamda, örgüt içinde çalışan kişinin örgütün amaçları, hedefleri ve beklentilerinin bilincine varmaları anlaşılmalıdır. Bir başka deyişle, baroya kayıtlı avukatların zihniyeti dendiği zaman bu tip tutumlar kastedilmektedir. Baroya kayıtlı avukatların zihniyeti avukatların ifadelerinde 'bizler ya da...barolar' şeklinde ifadesini bulmaktadır.

Dolayısıyla aktörler, formel grubun değerlerini, normlarını, önyargılarını ve mevcut baroların ve yasaların belirlediği ideolojik çerçeveyi benimsemek zorunda kalırlar. Bu zihniyet genel anlamda, itaat, standart düşünme ve uygulama şeklinde kendisini göstermektedir.

4.2. Avukatlıkta Meslek Ahlakı

Avukatların kendilerine verilen kamu hizmetini yapabilmeleri için yüklendikleri sorumlulukların belki en önemlisi sır saklama ödevi, yani görevleri sırasında öğrendikleri hususları açığa vurmalarına karşı konulan yasaklardır (Gökalp, 1997:15).

Avukatlık yasasının 34.maddesinde, 'avukatlar, yüklendikleri görevleri, bu görevin kutsallığına yakışır bir şekilde özen, doğruluk ve onur içinde yerine getirmek ve avukatlık ünvanının gerektirdiği saygı ve güvene yakışır bir şekilde hareket etmekle yükümlüdürler' ifadesiyle avukatların meslek ahlakının sınırlarını çizmektedir (Center, 1993:19).

Bir avukatın sadece yetkili olduğunu ispatlaması yetmemektedir, ayrıca güvenilir olması da gerekmektedir. Güvenirlilik, meslek sırlarının dışarı çıkmaması konusundadır. Müşteri, kendisinin baş vurduğu konudaki cahilliğinin sömürülmeyeceğini ve meslek sahibinin iyi karakterli bir kimse olduğunu varsayar (Tezcan,1992:267). Özellikle avukatlık gibi meslek gruplarında çalışan insanların bu etiğe uymaları zorunludur.

Gerek işin yapılması, gerekse meslek grubunun üyelerinin kendi aralarındaki ve toplumun geri kalan bölümleri ile ilişkilerinin düzenlenebilmesi için bu meslek grubu bazı kurallar bütünü ortaya koymuşlardır.

Bu meslek grubunun en önemli özelliklerinden biri toplumun bu meslek grubuna karşı ilgisizliği değil, aksine işin özelliği nedeniyle o meslek grubuna karşı duyulan ilgidir. Meslek ahlak kuralları açısından da avukatlık mesleği, belki de kamu ahlakı kadar ortak ve dikkat çekicidir. Zira kamu ahlakının başta gelen kuralı, 'doğruluk-dürüstlük', avukatlık meslek ahlakı kurallarının da birinci maddesini oluşturur.

Ancak burada şunu da belirtmekte yarar var: Avukatlık Meslek Ahlak kurallarının gerek belirlenmesi ve gerekse uygulanması ile ilgili olarak, ülkemiz başta olmak üzere, pek çok ülkede sorunlar olduğu açıktır. Sorunlar, meslek grubunu oluşturan

bireylerin genel özelliklerinden ve bu grubun içinden çıktığı kitlenin genel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Durkheim'in deyiimi ile, 'grup ne ise ahlak da odur'.

Durkheim, meslek ahlak kurallarının uygulanabilmesi için üyelerinin birbiriyle sıkı sıkıya irtibatlı olduğu bir grup öngörürken, aynı zamanda, bu kuralların uygulanmasını denetleyecek bir örgütün varlığını da önkoşul olarak koyar. Günümüzde, hemen bütün ülkelerde, avukatlık meslek grubuna yönelik ahlak kurallarının varlığının yanı sıra, Durkheim'in sözettiği fonksiyonları yerine getirmeye yönelik kuruluşların var olduğunu biliyoruz. Ancak, bu kuruluşların avukatlık alanında ahlak kurallarının uygulanmasını yeterince sağlayamadıkları da bir gerçektir (Eyüpoğlu, 1993:86). Bunun nedeninin başında avukatların bir meslek grubu olarak, güçlü bir meslek organizasyonuna gitmemeleri-gidememeleri yatmaktadır.

Etik kod, ahlaki standart, meslek ilkesi ya da meslek kuralları olarak adlandırılan ve meslek üyelerinin genel ve ortak davranış biçimlerini belirleyen kurallar temelde şu üç işlevi yerine getirir:

- (1) Yetersiz ve ilkesiz üyeleri ayırma
- (2) Meslek içi rekabeti düzenlemek
- (3) Hizmet ideallerini muhafaza etmek.

Meslek ahlak kuralları diğer bir işlevi de iş davranışları ve meslek üyelerinin grubun diğer üyeleri ile olan ilişkilerini düzenlemek olduğu kadar, sözkonusu grubu toplumun geri kalan kısımları ile ilişkilerini koordine etmektir (Altun, 1994:41). Bu çerçevede meslek ahlakı kurallarının hem meslek grubunun davranışlarına dönük, hem de aynı grubun topluma karşı ödevlerine dönük kurallar içerdiğini söylemek yanlış olmaz.

Avukatların davaları başka arkadaşlarına kaptırmama düşüncesinden, dava konusunda bilgisi olsun ya da olmasın üstlenmeleri meslek ahlakını zedelemektedir. Meslek ahlakının korunmasında meslek örgütlerine ve meslektaşlarına büyük görevler düştüğü bu örnekle de anlaşılmaktadır.

Meslek ahlak kuralları aracılığıyla yapılan otokontrolün varlığı, avukatlık alanında hükümet yetkililerine dışsal bir müdahalenin gereksiz olduğu mesajını-dolaylı olarak verir. Meslek grubunun başka gruplara karşı özerk konumda olmasını belirler. Ayrıca, avukatların vicdan ve kanaatlerine karşı dışsal etkilere karşı koruma sağlar (Altun, 1994:54).

Avukatlık Ahlak Yasası'nın hükümleri oldukça genel çerçeveler çizer, genel kurallar koyar. Bunun öncelikli amacı, ayrıntılı kurallarla, avukatların özgürlüğünü kısıtlayıcı ve zedeleyici davranışlardan kaçınmaktır. Ancak, kuralların bu haliyle, avukatların davranışlarından, toplumun zarar görmesini engelleyici görev yürüttüğünü söylemek mümkün değildir. Bununla beraber, avukatlık ahlak yasasına avukatlara dışardan-özellikle iktidar tarafından-gelebilecek baskıyı göğüsleme görevi yüklendiği de bir gerçektir.(Eyüpoğlu, 1993:12-13)

Kısaca ifade etmek istersek; avukat 'etiği' diyebileceğimiz kurallar bütünü avukatlık statüsünde olanların giyinişlerinden davranışlarına kadar bir takım kurallar bütünüdür.

4.4. Avukatların Toplumsal Değişimdeki Rolü

Profesyonel bir meslek olan avukatlık toplumsal ve kamusal ihtiyaçların karşılanması temeline dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Halkın talep ve beklentilerinin karşılanması yolunda oluşturulmuş çabaların bir bütünüdür.

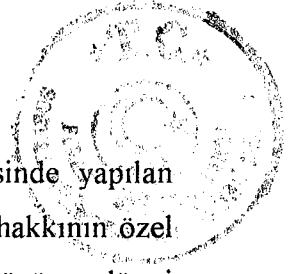
Thrumen Arndt'un ifadesi ile hukuk 'son derece önemli sosyal sembollerin bir rezervuarıdır'.Hukuk, toplumumuzda sosyal sınıf farklılıklarını ortadan kaldıran bir unsurdur. 'Yasalar, doğru oldukları için değil, yasa oldukları için saygınlığa sahiptirler (yürürlükte kalırlar). Bu onların otoritelerinin mistik temelidir. Bundan başka temelleri yoktur. Onlara yaraşan da budur (Türkiye Günlüğü,1996:35) diyen Sami Selçuk, yasaların toplumsal boyutunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Niteliği itibariyle toplumsal olaylarda düzeni ve güveni gerçekleştirme vasıtası olan hukukun aynı zamanda toplumsal değişme yolunda güçlü bir araç olarak da kullanılabileceği olaylarda ortaya çıkmıştır. Kaldı ki, ekonomik, teknolojik ve kültürel alanlarda bazen toplumsal değişimin istenildiği hızla gelişmemesi, bunlara kıyasla hukuk kurallarının daha kolaylıkla gerçekleştirilebilmesi toplumsal değişimin hukuk reformları vasıtasıyla sağlanması eğilimine yol açmaktadır. Hukukçuların değişme ve yenilik ihtiyacını yansıtan atılımları tutuculuk iddialarına bir cevap teşkil etmektedir (Tan,1972;60).

Avukatların çoğu, kendilerini sadece mesleklerini icra eden kişiler olarak tanımlamamakta, aynı zamanda toplumun aydın kesimini oluşturduklarını iddia etmektedir. En azından, hukukçuların hepsi bir üniversite mezunu olan kişilerdir. Buda avukatların toplumda öncü rolü üstlenmesine neden olmaktadır. Dahası, işlerinin gereği, toplumsal, ekonomik ve siyasal konularla yakından ilgilenmek zorunda kalmaktadır. Günlük hayatta sürekli olarak iç içe olduklarından halkı aydınlatma görevini en iyi şekilde icra edebilecek konumdadırlar (Cirhinlioğlu,1997:99). Hakimlerin nihai otorite olmaları sebebiyle yasa yapma hakkını çoğu kez birinci derecede elinde bulunduran bireyler olarak rol üstlenmektedirler. Sanayileşmeye bağlı olarak mevcut sorunların daha fazla artış ve çeşitlilik göstermesi hukuk sisteminde ve avukatlarda sürekli bir yenilenmeyi mevcut kılmaktadır.

Sözleşmeleri, mülkiyet haklarını, özgürlükleri sürekli olarak inceleyip yorumlar yaptıkları için yasa yapma fonksiyonunu kaçınılmaz olarak icra ettikleri gibi içtimai felsefeyi de oluşturmaktadır. Avukatların ekonomik ve sosyal meselelerle ilgili olarak verdiği kararlar kaçınılmaz olarak karar sahiplerinin ekonomik ve sosyal görüşlerinin etkisi altında biçimlenmektedir (43'üncü dönem kongre kayıtları: 21). Yukarıda da ifade edildiği gibi hukukçuların insan haklarının ve kamu hürriyetlerinin gerçekleştirilmesinde ve korunmasında önemli katkıları bulunduğu da bir gerçektir.

Toplumsal yapıyı değiştirmenin en kolay yolu kanun çerçevesinde yapılan yeniliklerdir. Toplumsal değişmedeki avukatların gücü nizam koyma hakkının özel bir tezahüründen başka bir Şey değildir. İşte bu nizam koyma gücü, endüstri toplumlarında değişimin kontrolünü avukatlara vermektedir.

Toplumumuzun nabzı kanun yapıcılar tarafından tutulmakta, gelişmesi ve rahatsızlıkların incelenirken yasal süreçler tercih edilmektedir. Her gelişme, her atılım aynı kaynaklar tarafından denetlenip ya cesaretlendirilmekte, ya da cezalandırılmaktadır (Cerit,1994:105).

Tan, sosyolojik bir gerçeklik olarak kişinin mesleğinin onun, 'tüm görüş açısını büyük ölçüde etkilediğini ifade' etmiştir (Tan,1972:123). Her adli makamları işgal edeceklerin kimlikleri ve dünya görüşleri son derece önemlidir. Bu kimseler yalnızca adalet mekanizmasını işletmekle kalmayıp her türlü gelişmeyi de yönlendirebilecek bir konumdadırlar; verdikleri kararların kamu vicdanı ile uyum içerisinde olması, genel kabul görmesi toplumu huzurlu kılacak, yönetimini kolaylaştıracak, her standardın yukarı çekilmesine olanak tanıyacaktır.

Avukatlar adli işlemleri vatandaş adına yürütmeye layık yegane insanlardır. Bu insanlar yalnızca soruşturup yargılamakla kalmamaktadırlar , aynı zamanda sosyal standartlarımızı oluşturmaktadır , moral değerlerimizi sınırlarımızı belirlemektedir (Cerit,1994:105). Halkın doğru bilgilendirilmesi, durumları gerçekçi bir biçimde algılanmasına, daha makul hareket etmesine gerekirse, radikal dönüşümlere kendilerini hazırlayabilirler. Bu bağlamda, avukatlar en avantajlı konumdadırlar. Hem eğitimli kişilerdir, hem de halka yakındırlar (Cirhinlipoğlu,1997:99). Avukatlar bu yüzden, ülkenin kalkınmasında ve değişmesinde öncü rolü oynayabilirler.

Avukatlar barolar aracılığıyla toplumsal değişimi sağlamaktadır. Barolar aracılığıyla gerçek hukuk devletin yaratılması için mücadele ettiklerini bilmekteyiz. Hukuk devleti; anlayışı ile düzenlenmiş bir toplumda halkın daha özgür olacağına, mesleklerini daha iyi icra edeceklerine inanmaktadırlar.

Ülkenin yönetsel düzenlemesine bağlı olarak avukatlara çeşitli yetkiler verilmiştir. Bunlar dönem dönem, ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse bile her durumda fonksiyonlarını yerine getiren aktörler bulunmaktadır. Bu aktörler, sisteme işlevsellik kazandırmaktadır. Toplumsal sürekliliği sağlamaktadır. Aktörün mekanizma içerisinde görevlerini, ne şekilde yapacakları yazılı belge ve tüzüklerle belirlenmiştir. Birbirinden farklı olan görevlerini yerine getirirken, örgütün işleyişini de sağlamış olurlar.

4.5. Türkiye’de Avukatlık Mesleğinin Gelişimi

4.5.1. Osmanlı Devletinde

Türkiye’de modern anlamda bir hukuk mesleğinin gelişimi ancak Cumhuriyetin kuruluşundan sonraki devrede söz konusu olmuştur. Yalnız dini değil, aynı zamanda siyasal ve toplumsal bir sistem olan İslamiyet’te hukuku dinden ayrı olarak düşünmek veya uygulamak imkansızdı. Dolayısıyla hukuk eğitiminin de dinden ayrı, bağımsız bir öğrenim dalı olarak gelişmesi düşünülemezdi.

Medreselerden yetişen ve ilmi yeterlik derecelerine göre unvan ve rütbe alan kadılar, eğitim ve fonksiyon itibarıyla din adamlarına ve vaizelere benzerler ve bunlarla birlikte Şeyh-ül İslam’ın üstün otoritesi altında İslam’ın en büyük hiyerarşik müessesesini oluştururlardı. Padişah hükümet işlerini idare, kuralları koymak ve uygulamak gibi her türlü tasarrufu kendilerinde toplamaktaydılar. Ancak, geniş ülkede bütün yönetim ve yargı işlerini kendilerini çevirmesine imkan olmadığı için padişahlar adına, onların yetkilerini taşıyan memurlar olarak kadılar görevlendirilirdi. Dolayısıyla kadıların yargı fonksiyonlarına ek olarak vakıf mallarının yönetimi, buldukları bölgenin asayiş ve düzenini sağlamak, belediye işlerinin yürütülmesini gözetmek gibi görevleri de vardı. Kuruluş biçimi yazılı din esaslarına değil de geleneklere dayanan şeriat mahkemeleri tek hakimli ve tek dereceli mahkemeler olup kadıların hatalı hükümlerini düzeltebilecek üst mahkemeler yoktu (Tan, 1972:10).

Osmanlı devletinde hukuk mesleğinin gelişimi, bu devletin hukuk sisteminde ve yargı örgütünde görülen değişmelerin etkisini taşımıştır. 1839’da Gülhane Hatt-ı

Hümayunun yayınlanmasından itibaren hukuk sisteminde 'ikilik' baş göstermiştir. Bu devrede şer'i hukuk Avrupa ülkelerinden örnek alınarak hazırlanan yeni yasa ve kurumlarla beraber, fakat alanı gittikçe daralarak uygulanmakta devam etti (Güriz, 1975:25).

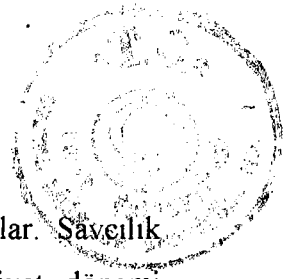
4.5.2. Cumhuriyet Devrinde

Cumhuriyetin ilanıyla Tanzimat'tan beri süregelen hukuk ikiliğine son verildi. 1924 yılında 469 sayılı kanunla şer'iyeye ve istinaf mahkemeleri kaldırılmış, ilk mercide Sulh, Asliye ve Ağır Ceza Mahkemeleri ile son mercide Yargıtay olmak üzere, iki dereceden ibaret mahkemeler kurulmuştur (Tan, 1972:14).

Cumhuriyetin ilanından önceki hukuk reformlarının Prof. Soysal'ın deyimiyle, daha çok idari ve ticari alandaki ıslahat tedbirleri niteliğinde ve kısmen batılı ülkelerin Osmanlı toplumunda istedikleri iç düzen ve elverişli ticaret ortamını yaratmaya yönelmiş olmasına karşılık, 1920'lerde girişilen hukuk reformları Atatürk devriminin başarıya ulaşmasına yardım etmek üzere halkın toplumsal ve kültürel alışkanlıklarının değiştirmek amacını taşımaktaydı (Tan, 1972:14-15).

Bu devrede hukuk mesleğinin gelişimi bakımından önemli bir aşamada avukatlığı bir kamu görevi olarak niteleyen ve avukatlarda mahkemelerde, yargı yetkisine sahip diğer mercilere de, ya da hakemler karşısında gerçek ve tüzel kişilere ait halkları dava etmek veya savunmak yetkisini sağlayan 27 Haziran 1938 tarihli avukatlık kanununun kabulü olmuştur ki bu kanun 19 Mart 1969 tarih ve 1136 sayılı kanunun yürürlüğe girmesine kadar uygulamada kalmıştır (Tan, 1972:16).

Temelleri Cumhuriyetle atılan modelin hukuk sisteminde mahkemeler üst ve alt mahkemeler diye ikiye ayrılır. Bunlar, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Sayıştay ve Askeri Yargıtay, üst mahkeme konumunda çalışmaktadır. Alt mahkemeler, hukuk mahkemeleri, ceza mahkemeleri olarak ikiye ayrıldıktan sonra birçok alt birime bölünmektedirler (Bilge, 1997:102). Hukuk mesleği bu mahkemelerde dört ayrı ögece icra edilmektedir. Bunlar; yargıç, savcı, avukat ve noterdir.

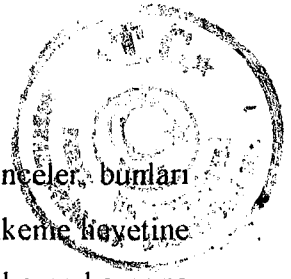

Türk mahkemelerinde davaları avukatlar savunmaktadırlar. Savcılık kurumunun Osmanlı döneminde yaratılmasına rağmen , avukatlık Cumhuriyet dönemi ile birlikte sisteme sokuldu. Şeriat mahkemelerinde yargılanmasının nasıl ve hangi koşullarda yapılacağı sadece Kadılarca belirlendiğinden, Kadıların mahkemelerindeki konumu her geçen gün kuvvetlendi. Bu durum, Kadı mahkemelerinde savunmanın gelişmesini engelledi. Özellikle, Tanzimat döneminde yaygınlık kazanan dava vekilliği kurumu aslında modern anlamda avukatlıkların ilk biçimiydi.

'1938 yılında çıkan bir yasa ile hukuk fakültesi mezunlarına bir büro açarak serbest avukatlık yapma hakkı verildi. Bu yasa da avukatlık kamu yararına hizmet veren bir meslek olarak tanımlandı. Bu tarihten itibaren , davalılar kendilerini mahkemelerde daha uygun bir biçimde savunma imkanı buldular. Ancak, avukatlık mesleğini çağın değişen koşullarına uydurmak amacı ile 1969'da yeni bir yasa çıkarıldı. Bu yasa ile avukat olma koşulları daha açık bir şekilde belirtildi. Buna göre avukat olmak için; a) Türk vatandaşı olmak , b) Herhangi bir Türk Hukuk Fakültesinde ya da dengi bir yabancı fakülteden mezun olmak , c) Bir yıl stajyerlik dönemini başarı ile tamamlamak ve d) Yaşadığı bölgede ki Baroya kayıtlı olmak gereklidir' (Cırhinlioğlu,1997:38-39-40).

1982 Anayasası, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına yeni bir bakış açısı getirmekteydi. Buna göre, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında etkinlik gösteremeyecekler; siyasi partiler, sendikalar ve derneklerle ortak hareket etmeyeceklerdir. Yine yeni anayasaya göre, siyasi partilerle sendikalar ve sendika üst kuruluşları, meslek kuruluşlarını (baro vb.) organlarının seçimlerinde aday göstermeyecek ve belli adayların leh ya da aleyhlerinde etkinlikte bulunamayacaklar ve propaganda yapamayacaklardı (Ekşioğlu,Odalar Dergisi:15).

İş ve İşçi Bulma Kurumu tarafından yayınlanan 'Türk Meslekler Sözlüğü'nde ise, avukatın görevleri şöyle ifade edilmektedir: 'Mahkemelerde medeni ve ceza hukuku konuları ile ilgili davaları açar, suçlamalarda bulunur veya savunma yapar. Dava dosyasını

ve dava konusunu ile ilgili yargıtay, danıştay kararlarını ve diğer yasaları inceler, bunları savunmasına veya suçlamalarına dayanak yapar, ifade verecek şahitleri mahkemeye heyetine dinletir, mahkemenin karar aşamasından önce son konuşmasını yapar, mahkeme kararına itiraz etmek için bir üst mahkemelere sunacağı dava dosyalarını tanzim eder, yeni çıkan yasaları veya yasalarda yapılan değişiklikleri Resmi Gazeteden ve diğer yayın organlarından takip eder, müşterileri kanuni hak ve vecibeleri konularında aydınlatır, müvekkili adına icra takipleri yapar'(Eyüpoğlu, 1993:78).

4.6. Türkiye’de Avukatlık Mesleğinin Sosyal Yapısı

Osmanlı’nın son dönemlerinde açılan çağdaş eğitim kurumlarının öğrenci ve mezunları, bir yandan aldıkları eğitimle uyumlu olmayan bir toplumsal yapıda yer bulma sorunuyla, diğer yandan da artık aşılmakta olan bir düzenin geleneksel kurum ve katmanlarının direnciyle karşı karşıya kalıyorlardı. Avukatların temel sorunu, bu yeni düzendeki konumları olmuştur.

Günümüz Türkiye’sinde ‘işimi bir avukat yapmazsa evimin mülkiyetinden emin olamam , dilekçemi bir avukat yazmazsa hakkım olan parayı alamam’ diyenlerin sayısı pek artmıştır (Cerit,1994:95). Avukatlık karlı bir tekele dönüştürülmüştür. Avukatların faaliyet alanı giderek genişlemekte, hayatımızın giderek daha fazla parçasında kendini hissettirmektedir.

Avukatlar meseleleri hallederler, belaları defederler. Toplumun şuur altında yerleştirilmiş bulunan bu inanç kendi elleriyle halledebileceği nice problemlerin avukatlara taşınmasına, dolayısıyla insanlarımızın köreltilmesine sebep olmaktadır (Cerit,1994:101). Avukatlardan nasıl faydalanılacağını halk kitleleri haberdar değildir. Halkımızın hukuksal bilgileri genellikle deneyimlere dayanmaktadır. Halbuki davacılar davalarının delillerini ve esaslarını mahkemeye rahatça sunabilmelidir (Cırhinlioğlu,1997:89). Kendini savunabilecek kadar bilgi ve güvenle doldurulmalıdır.

Avukatlara toplumun muhtaç kılınmasına hizmet eden kurumların başında yasama organı ve mahkemeler gelmektedir (Cirhinlioğlu,1997: 43). Adli sistem davacıyı yolunda tek başına gitmesi hususunda cesaretlendirmemektedir. Avukatlara bağlı kalmaya adeta zorlar. Çünkü, çoğu adli sistem davacıyı doğrudan doğruya muhatap alacak tarzda dizayn edilmemiştir (Cerit,1994:101).

Türkiye’de doktorlar , en fazla gelire , prestije ve iş tatminine sahip meslek grubudur. Siyasi kariyer peşine düşmek için çok az teşvik edici unsur vardır. Bu bakımdan hukukçular arasında çeşitlilik vardır; bir- çoğu siyasete kendi mesleklerinden çok daha fazla gelir, prestij ve tatmin bulabilmektedirler, yani daha fazla siyasi eğilimler içerisindedirler (Cirhinlioğlu,1997.56). Bu nedenden dolayı ülkemizde özellikle avukatlar, siyasete en çok katılan meslek grubunu teşkil etmektedir.

Türkiye’de avukatların toplumsal statü ve ayrıcalıklar açısından zirveye ulaştıkları nokta, aynı zamanda hızlı bir düşüşün başlangıcı olmuştur. Hukuk fakültelerinin hızlı çoğalması, her yıl binlerce avukatın mezun olması işsiz avukatların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yığınlaşma aynı zamanda statü kaybını da beraberinde getirmiştir. Bu gelişme, avukatlar arasında siyasallaşma potansiyelini de arttırmıştır.

‘Bir tekel oluşturmanın en kolay yolu sokaktaki insanın anlamayacağı türden bir lisan ve mevzuat icat etmekten geçer.’ Bu sözler Türkiye’de ki avukatlık sisteminin açık bir ifadesidir.

Türkiye’de avukatlar, davacıların rolünü küçümsemektedir, onun olayların dışına hızla ve hırsla itmektedir. Avukatlar davacıya aldıkları para mukabilinde hoşgörü göstermektedirler (Cerit,1994:104).

Cirhinlioğlu’nun yapmış olduğu araştırmada Türkiye’de avukatlar mesleki ahlakı beş ana grupta çığnemektedir.

- Aldıkları davaları iyi incelemiyorlar.
- Avukatların siyasi örgütlere ve devlet memurlarıyla yakın ilişkileri

- Avukatların müvekkillerini aldatmaları
- Avukatların siyasi güçlerini mahkemelerde adalete ulaşmakta daha önemli addetmeleri
- Adalete olan inançların yitirildiğinin ifadesi (Cirhinlioğlu, 1996:78).

Fonksiyonlarının genişliğine ve taşıdığı öneme rağmen veya bu önemin taktir edilmesine paralel olarak kamu oyu öteden beri hukukçulara güvensizlik ve kuşku ile bakmıştır. Hukukçular tutuculuk, dar görüşlülük, demagogluk, şarlatanlık, adaleti istismar etmek haksız, davaları savunmak ve kanunu kendi amaçları için yanlış yorumlamak ve uygulamakla suçlanmışlardır. Dilimize yerleşmiş olan 'Allah kimseyi hekime ve hakime muhtaç etmesin' sözünün de bu tür görüşlerle ilgisi bulunduğu söylenebilir (Tan,1972:51).

Türkiye'de hukuksal sürecin uzunluğu ve halkımızın hukuksal bilgisinin azlığı sömürülmesine zemin hazırlamaktadır. Genel kanı odur ki, avukatlar yasal haklarını çok iyi bilmeyen sıradan halkı bir takım oyunlarla kandırarak paralarını almayı adet haline getirmiştir. Halkın bu yöndeki inancı tabidir ki, mesleğe olan güveni sarsacak dolayısıyla, adaletin sağlanmasında olumsuz bir etkisi olacaktır (Cirhinlioğlu,1997:93-34).

Günümüz Türkiye'sinde avukatlık mesleği ile uğraşanların kendilerince de problemleri vardır. Cirhinlioğlu'na göre , temel problemleri yargıçların yetersizliği, halkın yeteri saygıyı göstermemesi, kanunların sosyal hayata uygun olmayışı, avukatlık ücretlerinin çok yüksek olması, (Cirhinlioğlu,1997:121) sistemin hükümet müdahalesine açık olması, baroların hükümetin kontrolü altında bulunması ve halkın avukatlara güvenmemesi (Cerit,1994.102) gibi nedenler sayılabilir.

Dolayısıyla vurgulanması gereken bir nokta da , Türkiye'de avukatlık mesleğinin alt ve orta sınıfın mesleği olarak tanınmasıdır. Başka bir ifadeyle söylemek gerekirse, avukatlık toplumun üst kesiminin tercih ettiği mesleklerden değildir (Cirhinlioğlu,1997:120).

5. SİYASAL BİR BASKI GRUBU OLARAK BAROLAR

Cumhuriyet döneminde avukatlığın ve baroların tarihçesini üç ana evre halinde ele almak mümkündür. Bunların ilki, 1924 Muhamat (Avukatlık) kanununun yayınlanması ile başlayan ve 1926'da 'avukat' ve 'avukatlık' terimlerinin resmi dile aktarılması dahil çeşitli yeni maddelerin eklenmesiyle 1938'e dek süre gelen dönemdir. 1939'da yürürlüğe konan ve devletçilik dönemin merkezi denetimi güçlendirici uygulamaları doğrultusunda bir yasa olan 3499 sayılı Avukatlık Kanunu, ikinci bir evreyi simgeler. Son olarak, 1961 Anayasası'nın benimsenmesinden sonra, 122. Madde çerçevesinde barolara yeni bir kimlik kazandırmak amacıyla yönelik olarak hazırlanan 1969 Avukatlık Kanunu, üçüncü bir evrenin başlangıcı olarak nitelenebilir (Ekşioğlu, Odalar Dergisi:572) .

1982 Anayasası ile meslek kuruluşları, devletin yönetsel ve mali denetimine bağlı kılınmaktaydı. Bu kuruluşların, amaçları dışına çıkmaları durumunda, yönetsel kararlar görevlerine son verilebilecekti (Ekşioğlu, Odalar Dergisi:15). Anayasanın bu hükmü, başta baroları ilgilendirmekteydi. Böylece barolar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olarak, devletin denetimi altına alınıyordu; başka bir anlatımla, baroların disipline edilmeleri amaçlanıyordu (Ekşioğlu, Odalar Dergisi:6).

Profesyonel mesleklerin en önemli özelliklerinden birisi üyelerinin bir örgüt etrafında toplanmış olmalarıdır. Genel olarak bu tür örgütlerin görevi üyelerinin çıkarlarını korumak, meslek içi tutarlılığı oluşturmak ve mesleğin geleceğini garanti altına almaya çalışmaktır.

Bu tip bir örgütlenme olan barolar, avukatlık mesleğine mensup olanların; müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, avukatlık mesleğinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbiriyle ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadıyla kurulan tüzelkişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır (Cirhinlioğlu, 1996:100).

Baroların siyasete faal olarak katılmaları genellikle baroları oluşturan avukatların mesleklerinin toplumsal-ekonomik özelliklerinin etkisi sonucu beliren bir

davranışı ifade etmektedir. Bu bakımdan mesleğin akla gelen özellikleri taşıdığı prestiji; dayandığı eğitim tarzı; talep ettiği rol ve kazandırdığı yetenekler; sağladığı serbest zaman, gelir ve ekonomik bağımsızlık ve nihayet ekoloji veya mesleği çevreleyen koşullarla baskılardır (Tan, 1972:143).

Sosyal yaşamda insanların ve grupların davranış ve eylemleri bazı kurallara ve otoriteyi belirten standartlara göre örgütlenmiştir. Bu standart ve kuralları uygulayan ve gerektiğinde değiştiren (Kızılçelik,1992:279) bir avukat topluluğu mevcuttur. Bu örgütlenmeler toplumsal sürekliliği ve düzeni sağlarken aynı zamanda üyeleri arasında bir otorite birliği sağlamaktadır. Standartları ve kuralları uygulayan, gerektiğinde değiştire bilen bu meslek grubunun siyasi yapılanmada ki etkinliği göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.

Savcılar ve avukatlar devletin çıkarlarını korumakla görevli olduklarından, mevcut baro birliklerinde devletin çıkarlarını koruyan bir kimlik taşımaktadır.

Avukatların siyasi eğilimi, baroların siyasi bir kimlik kazanmasına neden olmuştur (Cirhinlioğlu,1996:95). Genel olarak, tüm Dünyada olduğu gibi ülkemizde de, hukukçular özellikle avukatlar, siyasete en çok katılan meslek grubunu teşkil etmektedirler. Hemen hemen Türk Parlemetosu'nun büyük bir oranı hukuk mesleği içinde yer alan kimseler işgal etmektedir (Cirhinlioğlu,1997:91).

Baroların genel siyasi eğilimi, 1980 askeri rejimde hukukçular hedef alınarak yapılan çeşitli baskılar sonucu baro başkanlarının çeşitli sebeplerden dolayı tutuklanması, meslek örgütleri yasal tedbirlerle siyasetten fiili olarak uzaklaştırılması, avukatları ve baro teşkilatını ve baro başkanlarını siyasetten kısmen de olsa uzaklaştırmıştır (Cirhinlioğlu,1996:107). Bu durum baroların mevcut sosyal ve siyasal yapıdaki etkisini göz önüne sermektedir.

Her meslekte,çeşitli siyasi katılım kalıpları, parti bağlantıları ve siyasi ideoloji olabilir. Siyasetçiler ve bürokratlar , gittikçe artan bir sıklıkla avukatlar

gibi profesyonel meslek sahiplerinden tavsiye almak durumundadırlar. Buna bağı olarak siyasi eğilimleri yüksek ve toplumu siyasi açıklamalarıyla yönlendirebilecek baro birliklerinin onaylayıcı açıklamaları önem kazanmaya başlamıştır.

Barolar, siyaseti gerçekleştirecek kuralları koyan, uygulayan, değiştiren kurumların bu yetkilerini belirleyen avukatlardan, hukukçulardan kurulmuştur. Başka bir deyişle hukuk siyasal sürecin hem temeli hem de sonucu ve aracıdır.

Özellikle siyaset, hukuka daha yakın olduğundan, hukukçuların barolar aracılığıyla yaptıkları açıklamalar çeşitli halk kesimlerinde yankılar bulmaktadır. Bir başka deyişle hukukçular pratikte siyasi yaşamda söz sahibi kişilerdir.

Avukatlar yasal olarak barolara kayıt olmak zorundadırlar. Ayrıca baroların bulunduğu barolar birliği mevcuttur.

Baroların kuruluş amacı şunlardır:

- Meslek üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak.
- Meslek etkinliklerini kolaylaştırmak.
- Kamunun genel çıkarlarına uygun olarak mesleğin gelişmesine katkıda bulunmak.
- Meslek ahlakı ve disiplini korumak

Baroların idari yapıları da şu şekilde oluşmaktadır:

- Genel kurul.
- Yönetim kurulu.
- Başkanlık.
- Başkanlık divanı.
- Başkanlık kurulu.
- Disiplin kurulu.
- Denetleme kurulu (Cırhinlioğlu,1997:40)

6. AVUKATLIK MESLEĞİNİN SOSYOLOJİK TAHLİLİ

Bugün toplumsal düzenin ayrılmaz bir parçası olarak görülen avukatlık aslında insanoğlunun varlığı kadar eski bir meslektir. Çağımızın profesyonel mesleklerine de dikkat edilmesi gereken en önemli özelliklerde birisi önceki mesleklere oranla kol emeğinden çok kafa emeğinin ön plana çıkmasıdır.

Hukukçuların toplumsal hayatta kazandıkları önem öteden beri toplum bilimcilerin dikkatini çekmiş, özellikle Max Weber, hukukçuyu modern demokrasinin vazgeçilmez unsuru ve modern politikacının prototipi olarak (Tan,1972:1-2) adlandırmıştır.

Kuşkusuz eskiden de avukatların görevlerini yerine getiren kişiler mevcuttu. Eski dönemlerin kadıları günümüzün avukatları durumunda idiler. Kadıların çoğu mevcut sistemde oldukça geniş imkanlara sahip kişilerdir. Buna bağlı olarak toplumsal statü ve ayrıcalıkları da diğer mesleklere oranla daha fazla olan meslek gruplarını oluşturmuşlardır.

Hukuk, toplum yaşamını düzenleyen ve devlet müeyyidesi ile kuvvetlendirilmiş bulunan kurallar bütünüdür (Sungurtekin, 1994:32). Hukukun gayesi, toplum içinde hukuk düzenini kurmak ve sürdürmek, kişiler ve kişilerle siyasi iktidarın teşkilatlanmış şekli olan Devlet arasında ortaya çıkabilecek menfaat çatışmalarını azaltmak, ortadan kaldırmak ve adaleti sağlamaktır (Eyüpoğlu, 1993:26).

Hiçbir meslek dalının hukuk kadar insan ve toplum ilişkileriyle yakından ilgili olmadığı söylenebilir. Hukukçunun mesleki fonksiyonu; yargılama ve savunma gibi klasik görevlerinin yanı sıra devlet, iş ve siyaset hayatındaki danışmanlık, idarecilik, iş takibi ya da uzlaştırıcılık rollerinin genişlemesiyle toplumsal bakımdan çok yönlü bir nitelik kazanmıştır. Diğer taraftan uzun süreden beri hukuk mesleğinin toplumun siyasal liderlik kadrolarına eleman sağlayan bir kaynak olduğu göze çarpmaktadır (Tan, 1972:1).

Hukuk düzeni, hukuk kuralları ve bu kurallara uymayanlara karşı kullanılacak çeşitli düzeyde yaptırımlar (tazminat-icra-ceza gibi müeyyideler) ve bu yaptırımlar

hakkında karar verecek ve uygulanacak zorlama örgütü (yürütme-yargı-icra/infaz) ile sağlanır (Selçuk, 1999:33). Hakim, savcı ve avukat hukuk kurallarını uygulayan kişilerdir.

'Hukuk mesleğini ve ya mesleğin farklı dallarını seçen kimselerin kökenleri, statüleri, gelirleri, rolleri; veya bu tür özelliklerin tutum, karar ve davranışları üzerindeki etkileri; yahut bu tür özellikleri açısından hukuk mesleği mensuplarının zaman içinde gösterdiği değişiklikler sosyolojik bir gerçekliktir. Başka bir deyişle, hukukçunun mesleki davranışının toplumsal-ekonomik özelliklerine bağlı bir değişken değil de hukuk kurallarının sınırladığı bir sabite olduğu farz edilir' (Tan, 1972: 31). Ancak, bütün insanlar gibi hukukçular da karşılaştıkları toplumsal sorunlara zaman zaman yalnız kanun maddelerinin kalıpları açısından değil, hayat tecrübelerinin tümünün oluşturduğu bir referans kadrosunun çerçevesinden de bakmak zorunda kalırlar.

Avukat, adaletin gerçekleşmesinde hakime yardımcı bir organdır. Kişilerin hukukunu, resmi ve bütün kuruluşlara, kişilere karşı koruyan, halk temsilcisidir. Avukat, hukuki bilgi ve tecrübelerini adaletin hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eden ve hukuki münasebetlerin düzenlenmesine, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalete uygun olarak çözümlenmesine ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarına, hakemlere, resmi, ve özel kurum ve kurumlara yardıma yetkili, avukatlık kanununda yazılı kişisel şartları haiz, bir baroya kayıtlı kimsedir. 1969 yılında kabul edilen 1136 sayılı Avukatlık kanununa göre kamu hizmeti niteliğinde bir serbest meslektir (Sungurtekin, 1994:72).

Bir hekim, mühendis, mimar, idareci, işletmeci, siyasetçi... için problemleri görmek ve doğru çözmek ne kadar önemli ise hukukçu için de kendi çalışma alanında problemleri görmek ve doğru çözmek o kadar önemlidir. Bu nedenle hukuk alanındaki problemleri zamanında görebilmek ve doğru çözebilmek ve kararları uygulayabilmek yeteneğini kazandırmak ve geliştirmek, hukuk öğretimi ve eğitiminin temel hedefidir. Ancak bu hedefe varabilmek için başka hedefleri de göz önüne almak önemlidir. Hukuk ilkelerini, müesseselerini ve kavramlarını açık ve kesin şekilde bilmek lazımdır. Hukukçunun çalışma alanında güçlü olabilmesi, topluma ve mesleğine başarı ve şerefle hizmet edebilmesi için başka vasıflara da ihtiyaç vardır. Hukukçu aynı zamanda bir

entelektüel olabilmesi, insan ve toplumu tanımalı, meseleleri üzerine de düşünmek bizzat doğru değer hükmü verebilecek bir olgunluğa varabilmelidir. Mesleğin yazın olan ve olmayan kurallarına aykırı hareket etmemek hukukçu için aynı zamanda bir ahlak ve meslek borcudur. Başarı gösterebilmek için çalışma disiplinine de uyması şarttır (Güriz, 1975:99). Gerçekten başarılı bir avukatın, etkili ve dramatik bir konuşmacı olması gerekmez ama problem çözme yeteneğine sahip olmalıdır. Olayın unsurlarını sınıflandırmalı, adil ve tam sonuç için bunları tartışmalıdır (Dönmezer, Türkiye Gazetesi, 11 Ocak 1999).

Halkın genel olarak hukukçulara karşı tutumları genellikle saygı ve eleştiri içeren bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Toplum bir taraftan en karmaşık sorunların çözümlenmesi için hukukçulara verdikleri yetkiyi hiçbir meslek grubuna vermezken, öte yandan tüm bozukluk ve şikayetlerini hukukçuların yarattığı kuramsal düzenlemelere veya mesleki davranışların sonucuna bağlamaktadırlar.

Halkta hukukçulara karşı duyulan saygının açıklanması güç değildir. Hukukçular adaletin sağlanmasını, hayatın, hürriyet ve mülkiyet haklarının korunmasını, toplum kontrolünün uygulanmasını, çatışmaların önlenmesini veya çözümlenmesini kendilerine meslek edinmişlerdir. Bu görevlerin toplum gözünde taşıdığı önem hukukçuların kazandıkları şeref ve itibarın temelini oluşturmaktadır (Tan, 1972:50). Toplumsal düzenlemelerin genellikle hukuki düzenlemeler biçiminde belirmesi, toplumsal ilişkilerde meydana gelen kişinin diğer insanlarla olan çeşitli iş, meslek, aile ilişkilerini düzenlemek ve şekillendirmek hukukçuların tavsiye ve hizmetine olan ihtiyacı bu konuda hukukçuya bir uzman, bir 'toplum mühendisi' durumuna getirmektedir.

Hukukçunun toplumsal fonksiyonu yalnız eğitimi ve teknik bilgisi nedeniyle aynı zamanda mesleğinin icrası sırasında kazandığı yeteneklerle de genişlemiştir. Örneğin, avukatların yargı mercileri dışındaki arabuluculuk ve uzlaştırıcılık görevleri bu yetenekleri geliştiren nedenlerdendir.

Erol Güngör'ün ifadesiyle, 'Toplumun ayakta kalması ve devam edebilmesi insanlar arasında ortak davranış tarzlarının bulunmasına ve bunların devamlılık

kazanmasına bağlıdır' (Güngör, 1997:94) Makro düzeydeki bu ifade aynı zamanda mikro düzeydeki bir gruplaşmanın da gereklerini ortaya koymaktadır.

Prof.Dr.Ural, insanlar varoldukça sorunların bitmeyeceğini ve hukuk adamlığının gelecek yüzyılda da geçerliliğini koruyacağını, ancak kendilerini yenilemedikçe, çağdışı kalacaklarını ifade etmektedir (Sağduyu Gazetesi, 1999:5). Kaldı ki hukuk kuralları yalnız toplumsal, kültürel, ekonomik ilişkileri düzenleyen bir etken niteliğinde olmayıp aynı zamanda bunların tümünün karşılıklı etkileşiminden oluşan gerçekliktir.

Yargılama ve savunma gibi klasik görevlerinin yanı sıra hukukçularda iş, devlet ve siyaset hayatındaki danışmanlık; idarecilik; iş takibi, arabuluculuk ve uzlaştırıcılık gibi toplumsal fonksiyonlarının genişlemesiyle başka hiçbir meslekle kıyaslanamayacak ölçüde çok yönlü bir özellik kazanmıştır. Buda hiçbir meslekte görülmeyen derecede halka, inmelerini sağlamıştır. Bir kanunun veya tüzüğün düzenlenmesinde, yorumlanmasında hukukçunun özel bilgi ve yeteneklerine başvurulması kaçınılmaz olmuştur.

Avukatlık mesleği tarihsel süreç içerisinde statü ve ayrıcalıklarından fazla bir şey kaybetmemiş, aksine daha fazla arttırmıştır. Değişen toplumsal yapı kafa emeğini daha yüceltmıştır. Dolayısıyla, çağdaş avukatlık mesleğinin doğuşunu, gelişen toplumsal yapının karmaşıklaşmasına, ihtiyaçların farklılaşmasına mevcut hukuk sisteminin çağdaş toplum yapısına cevap veremez duruma gelmesine bağlayabiliriz. Çağımızın toplumsal yapılanması emek gücünün hiyerarşik bir bölünmeye uğramasına yol açmıştır. Yapısal gelişme beraberinde de ortaya bir yandan vasıfsız işçiler diğer yandan da aşırı uzmanlaşmış ve çok özel işlere bağlanmış işçileri doğurmuştur. Aynı zamanda iş bölümünün daha fazla derinleştirilmesinin önünü açmıştır. Burada en kritik halka, kafa emeği ile kol emeği arasındaki ayrışmadır, işçilerin karşısına bir başkasının malı ve egemen bir güç olarak çıkan maddi üretim sürecinin akıl ve zeka ile ilgili yönleri, toplumsal değişimin bir sonucudur. İhtiyaçların farklılaşması, beklentilerin değişmesi avukatlık mesleği gibi kafa emeğine dayalı mesleklerin günümüzdeki popülitesini arttırmıştır.

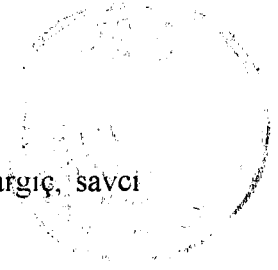
Avukatlık mesleğinde diğer meslek grupları gibi toplumsal ihtiyaçların bir sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak toplumsal gelişme avukatlık mesleğinin gerekliliğini arttırmıştır. Dahası, avukatlık mesleğinin bilimsel yöntemlerle örgütlenmesi bir zorunluluk halini almıştır.

Hukuku yaratan ve yaşatan yalnız hukukçular değil, toplumun inançları, ihtiyaçları, gelenekleri, koşullarıdır. Yani hukuku kurallarına yansıyan sadece hukukçunun fikirleri değil toplumun felsefesidir. Hukukçular çağa ve topluma hakim olan görüşü ve değerleri düzenlemektedir (Topçuoğlu,59-135?).

Avukatların amacı, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyet çerçevesinde çözümlenmesini sağlayarak toplumsal gerginliğe, çatışmaya ve anomik durumları önlemektir. Avukatlar yargılama yaparken, yazılı hukuku, örneğin bir yasayı iyidir/kötüdür diye yargı kararında eleştiremez, uygulamazlık edemezler. Çünkü, yargılama yürürlükteki yasalara göre ve yürürlükteki yasalara uygulamak için yapılır. Olması gereken hukuku uygulamak için değil. Sokrates'ten beri bilinen bu gerçek binlerce kez vurgulanmıştır. 'Yasalara, yasa oldukları için saygı gösterilir, doğru oldukları için değil'. Eğer tersi yapılırsa, ilkin yorum kuralları çiğnenmiş olur. Çünkü yorum bahanesiyle, olandan olması gerekene ulaşamaz, bu mantık dışıdır (Türkiye Günlüğü, 1996:7).

Zamanımızda hukuk alanında da bilgi birikimi o kadar çoğalmıştır ki, hukukun belli bir alanda dahi bir hukukçunun seviyesi ne olursa olsun, bütün bilgileri hafızasına yerleştirmesi ve gerektiğinde yalnız hafızaya müracaat ederek bu bilgilerden faydalanması artık mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, gerçek hukukçu ilkelere, müesseselere ve kavramlara hakim olan ve bunun dışında ihtiyacı olan her çeşit bilgiyi nerede ve nasıl bulabileceğini bilen yani kaynaklara hakim olan bir kişidir.

Avukatların dünya görüşlerini mesleklerine yansıtmaları ve bağımsız olmadıkları şüphesini yaratmaları, toplumsal bakımdan tehlikelidir. Yargılama faaliyetinin de ortağı olan avukatın politik bağımsızlığı, bağımsız yargı faaliyeti bakımından son derece önemlidir. Bu, adeta bir emniyet subabıdır. Nitekim, Almanya'da Nazi döneminde

yaşanan olaylara, bağımsız olmayan yargının dolayısıyla bağımsız olmayan yargı, savci ve avukatların katkısı göz ardı edilemez.

Nitekim A.B.D. de yapılan bazı araştırmalarda Yüce Mahkemenin Amerikan liberalizmini ve kapitalizmini korumakta oynadığı rol ile üyelerinin toplumsal-ekonomik kökenleri arasında bağ kurulduğu görülmektedir. Örneğin Miller, Amerikalı avukatların genellikle şehirli, İngiliz kökenli, ekonomik ve siyasal üstünlükleri olan ailelerden geldiklerini saptamıştır. Hourani, avukatlık mesleğinde tabakalaşma olduğunu, Amerika'da ticari davalara bakan hukuk firmalarının avukatlığın üst tabakalarını oluşturduğunu savunmaktadır. Ticari davalara bakan avukatların statülerinin yüksek olması müvekkillerinin genellikle yukarı sınıftan gelmeleriyle izah edilmektedir. Buna karşılık ceza ve boşanma davalarına bakan avukatlara orta ve yukarı sınıftan çok alt sınıfın ihtiyaç duymakta oluşu yüzünden mesleki statülerinin gerek çevrede gerekse baro üyeleri arasında iş ve ticaret davalarına bakan avukatlara kıyasla daha düşük olduğu ileri sürülmüştür (Tan, 1972:31-32-33).

Lasswell, hukukçuların tutuculuğunun yetişme biçiminin icabı olarak sorunları görüş ve çözüm yollarına yaklaşım tarzlarının sonucu olduğunu söyler.

Avukatlık mesleği, diğer mesleklerden farklı olarak özel bir güven gerektirir. Gerek hak arayan ve bu konudan avukattan hukuki yardım isteyen bireylerin, gerek müvekkil menfaatlerini koruma sırasında avukatın temasta bulunduğu başta mahkemeler olmak üzere resmi mercilerin avukata güven duya bilmeleri gerekir. Bu konuda şüphesiz en önemli görev, meslek kuruluşlarına düşmektedir. Barolar ve Türkiye Barolar Birliği, başta mensupları olmak üzere, toplumun her kesimine mesleğin, savunma mesleği olması sebebiyle ayrı bir önem ve işleve sahip bulunduğu ve bu oranda avukatlara yetkiler tanınması gerektiğini, bunun karşılığı olarak da ağır bir sorumluluğun söz konusu olduğunu vurgulamalı, bu yönde bir bilinç oluşturmaya çabalamalıdır.

Kırsal toplum hayatından şehir toplumuna geçiş, servetin belli büyük şirketlerin ellerinde toplanması, finansman yollarının karmaşıklaşması ve devletin gittikçe güçlenerek toplumsal hayata müdahale alanlarının genişlemesiyle 1870'lerden itibaren avukatlar

büyük iş çevrelerinin, 1933 den sonra da büyük devlet kuruluşlarının ve büyük işçi teşekküllerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde çalışmaya başlamıştır. Böylece bir taraftan büyük hukuk firmaları kurulurken öte yandan devlet ve şirketler için çalışan avukat tipi belirmiştir (Baykal, 1981:49).

Bu faaliyetleri yerine getiren bir avukatın, süratli kavrama ve yargılama, analiz ve sentez yetilerine sahip olması, insanlar arasında dengeli bir ilişki kurması, araştırmacı ve devamlı okuyan bir kişiliğe sahip olması ve okunan bilgiyi eyleme koyması, kısa, az, öz ve sonuç verici fikirlerle iddia ve savunmaya yönelmesi ve en önemlisi adalete inanması gereklidir.

Sanayi devrimi avukatlar için uzlaştırıcılık ve danışmanlık gibi yeni görevler yaratmıştır. 'Okumuş' insanlar olarak avukatlar, toplumsal sorunları kavrama olanağına sahiptir. Bu olanak aynı zamanda bir sorumluluğa da işaret etmektedir. Okumuş insanların ve toplumun hemen hemen bütün sorunlarıyla iç içe bulunan avukatların topluma karşı olan sorumluluğudur.

Aynı zamanda şunu diyebiliriz ki, Türk hukukçusu ve özellikle yargıcı, yargılamanın ve yargı kararının kişisel ideolojilere, kaygılara, görüşlere, inançlara araç kılınmasına engel olmalıdır. Özellikle avukatların nesnelliği, kişisel ya da resmi ideolojilerin süzgecinden geçmemelidir (Türkiye Günlüğü, 1996:8).

MESLEKLER SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN AVUKATLAR VE AVUKATLIK MESLEĞİ (ELAZIĞ BAROSU AVUKATLARI)

1. ELAZIĞ BAROSUNUN TANITIMI

Elazığ Barosunun hangi tarihte kurulmuş olduğu hakkında kesin bir bilgi ve belge maalesef bulunmamaktadır. Ancak Baro mührünün üzerindeki tarih 1923'ü göstermektedir. Elazığ Barosu'nun 1999 verilerine baktığımızda üye sayısının 149 olduğunu görmekteyiz. Ancak avukatlardan bazılarının aidatlarını ödemelerine rağmen Elazığ'da bulunmadıkları ve fiili olarak avukatlık yapmadıkları anlaşılmaktadır. 149 avukattan 119'sinin fiili olarak avukatlık yaptığı anlaşılmaktadır (Cirit, Baro Saymanı).

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

'Hukuk Yoksa Özgürlükte Yoktur' (Türkiye Günlüğü, 1994:32)

İçinde bulunulan yüzyılın bir değişim yüzyılı olması sebebiyle insanları bu artan değişime ayak uydurabilmek için, yeni denge mekanizmalar aramaya yönelmektedir. Bu söz konusu değişim fırtınasından en çok etkilenenlerin görelî olarak meslekler olduğu gerçeği aşîkardır. Aynı zamanda yaşanan bu değişimi hızlandıranda yine mesleklerdir.

Gelişmiş Batı Ülkelerinin, bilgi toplumu ile sonuçlanan sosyal evrimini anlamak için, yalnız istihdamın ana sektörler itibarı ile dağılımına değil, aynı zamanda mesleki dağılımındaki değişmelere de bakmak gerekir. Profesyonel mesleklerin toplumsal yapılanma üzerindeki etkisini daha iyi anlaya bilmemiz için, gelişmiş batı ülkelerinde meslek dağılımları üzerine yapılmış olan şu çalışmalara göz atmamız yeterli olacaktır.

A.B.D. sanayi sonrasında beyaz yakalı toplum halini almıştır. 1900 yılında yalnızca 5.5 milyon olan beyaz yakalı çalışanlar sayısı; altı kat üzerine çıkarak 1968'de 35.6 milyon kişiye, toplam işgücü içindeki payı ise %17.6'dan %46.7'ye yükselmiştir. 1992'de ise %55.1'i bularak toplam iş gücünün yarısını geçmiştir. 1960-92 arasında AB ve

Japonya’da beyaz yakalılar; hızla çoğalarak, sayıca mavi yakalıları geçmiş, toplam işgücü içindeki paylarını en az %45’e yükseltmiştir (Türk İdare Dergisi, 1996:94-95). Bu veriler doğrultusunda diye biliriz ki; toplumsal gelişimin temel kriterlerinden biride, toplumu meydana getiren halkın bir çoğunun profesyonelleşmesine bağlıdır.

Profesyonel meslekler yetki taleplerini toplumsal hayatın üç farklı alanında gerçekleştirmektedir. 1) Hukuk sistemi, 2) Kamu oyu, 3) İş yeri. Hukuk sistemi profesyonel mesleğe yasal hareketlilik sağlar. Her meslek kamu oyunda yasal prosectürü etkileye bilecek güce sahip olmak ister. Aynı zamanda her meslek sahibinin mesleklerini istedikleri gibi icra edebilmeyi istemeleri.

Hukukçuların bu süreçteki durumu oldukça ilginçtir. Bir yandan mahkemelerden yetki taleplerinde bulunmaları, diğer yandan bu yetki taleplerini yine kendi meslektaşları tarafından mahkemelerden geçirmeleri. Unutulmamalı ki profesyonel meslekler toplumsal rolleri itibarı ile diğer meslek gruplarından farklıdır. 1970’de Mine Tan’ın yapmış olduğu (Gaziantep Barosu) araştırmada T.B.M.M. nin son Demirel Hükümetinde görev alan milletvekillerinin oranı %45.8’ le birinci sırayı hukuk fakültesi mezunları oluşturmaktadır. Aynı dönemde T.B.M.M.’de hukukçu milletvekili sayısı 149 kişiden 131 kişiye denk gelmekteydi. Günümüzde bu oran 544 milletvekiline 69 hukukçu milletvekili denk gelmektedir (www.tbm.gov.tr). Bu da 21. Dönem milletvekilleri arasında akademisyenlerden sonra ikinci sırayı 69 kişiyle avukatlar almaktadır. Bu oranlarda gösteriyor ki avukatların veya hukuk fakültesi mezunu kişilerin Türkiye’nin yönetiminde ve değişimindeki önemini vurgulamaktadır. Öyleyse Türkiye’nin yönetiminde bu derece önemli bir yeri işgal eden avukatlık mesleğinin konu edinildiği bu araştırmanın mikro düzeydeki önemi kaçınılmazdır.

Bu ifadelerden yola çıktığımızda anlıyoruz ki, profesyonel meslekler devletin içinde yer alır ve devletin bir parçasını oluştururlar. Kısacası, devletin kendi eylemlerini yasallaştırmak için profesyonel mesleklere bağımlı olduğu gibi profesyonel mesleklerde kendi bağımsızlıkları için devlete bağımlıdırlar.

Hukukçuların siyasi alanda olsun, kültürel ve sosyal hayatta olsun kazandıkları önem öteden beri toplum ve siyaset bilimcilerinin dikkatini çekmiştir. Avukatları modern demokrasinin vaz geçilmez unsuru ve modern politikacının protipi sayabiliriz. 'Fransız İhtilalinden bu yana batı parlamentolarında en geniş meslek grubu hukukçuların' meydana getirmesini meslekler sosyolojisi adı altında avukatlık mesleğini konu araştırmamızın önemine kanıt olarak gösterebiliriz.

Profesyonel mesleklerin toplumsal değişimdeki önemi kaçınılmaz bir gerçektir. Günümüz Türkiye'sinde değişimlerin tepeden aşağı oluşu profesyonel mesleklerin değerini bir kat daha arttırmaktadır. Çağımızda eğitimin ve bilginin tekelleşmesine yönelik davranışlar profesyonel mesleklerin toplumsal stratejisini arttırmaktadır.

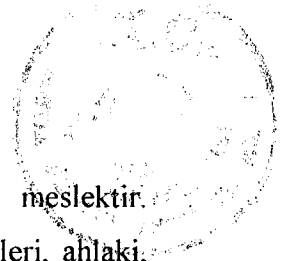
Sonuç olarak, iletişim yollarının inanılmaz bir şekilde çeşitlendiği, teknolojinin baş döndürücü bir hızla eskidiği, değiştiği bir çağda, uzmanlaşmanın çok daha hızlı artacağı, profesyonellerin çok daha etkin olacağı bir dünya kaçınılmazdır. Özellikle uzun yıllardır siyasi alanda etkinliği kaçınılmaz olan avukatlık mesleği başı çekmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

'Meslekler sosyolojisi açısından avukatlar ve avukatlık mesleği' konulu araştırma Elazığ Barosu avukatları üzerine sosyolojik bir incelemeyi içermektedir.

Araştırmamızın amacı, bir meslek olarak hukuku ve bu mesleğin mensuplarını bazı toplumsal özellikleri açısından incelemektir. Profesyonel mesleklerin çağımızın belirleyicileri olduğunu biliyoruz. Özellikle sanayileşmiş ülkelerde, avukatlar, doktorlar, mühendisler ve öğretmenler mesleksel örgütlenmelerini tamamlamışlardır. Başka bir ifade ile hiçbir meslek dalının avukatlık kadar insan ve toplum ilişkileriyle yakından ilgili olmadığı söylenebilir. Sosyolojik açıdan baktığımızda bu denli toplumla iç içe olan bir meslek grubunun sosyolojik yaklaşımlarla ele alınması gerçeği kaçınılmazdır.

Avukatlık klasik olarak bildiğimiz, sadece yargılama görevinin yanı sıra savunma, devlette görev alma, siyasi yönlerinin gelişmişliği, danışmanlık, idarecilik, iş

takibi ya da uzlaştırıcılık rolleriyle toplumsal bakımdan çok yönlü bir meslektir. Dolayısıyla, bir meslek grubunun çeşitli yönleriyle (ekonomik, siyasal, kökenleri, ahlaki, eğitimsel, çalışma koşulları ve meslek örgütleri vb.) incelenmesi o meslek grubunun sosyolojik kriterler açısından ele alınması anlamını verir veya bu tür bir yaklaşıma uygun düşer.

4. TEMEL PROBLEMLER VE ALT PROBLEMLER

4.1. Temel Problemler

Profesyonel bir meslek olan avukatlık mesleği profesyonelliğin gerekliliği olan toplumu aydınlatma ve yönlendirme görevlerini Elazığ'da gerçekleştire biliyorlar mı?

4.2. Alt Problemler

1- Elazığ'da avukatlık mesleği ne derece profesyonelliği yakalamıştır?

2-Elazığ'da avukatlar meslek ahlakını çiğniyorlar mı? veya hangi açıdan çiğniyorlar?

5. TEMEL VARSAYIMLAR VE ALT VARSAYIMLAR

5.1. Temel Varsayım

Elazığ'da avukatlık yapan kişilerin tamamına yakını orta sınıf yada alt sınıf dan gelen kişilerdir. Başka bir ifade ile söylemek gerekirse avukatlık, üst sınıfın tercih ettiği bir meslek olmaktan çok sınıf atlama aracı olarak kullanılan bir meslek durumundadır.

5.2. Alt Varsayımlar

1- Avukatlık mesleği içerisinde toplumsal hareketlilik çok fazladır.

2- Deneklerin çoğu muhafazakar yaklaşımlara sahiptir.

6. YÖNTEM

6.1. Araştırma Modeli

Yapılan araştırma konusunun gerektirdiği biçimde, sosyolojide hem teorik hem uygulamalı ve karşılaştırma modellerinin normlarına göre yürütülmüştür. Söz konusu avukatlık mesleğinin ayrıntılarına inebilmek için 1970 yılında Mine Tan'ın Gaziantep'de, Cihirlioğlu'nun 1992'de İstanbul ve Sivas'da yapmış olduğu araştırmalarla karşılaştırılarak veriler incelenmiştir.

Teorik çerçevenin yardımıyla oluşturulan anket soruları örneklem grubuna sorularak uygulanmak suretiyle hem kalitatif hem de kantitatif araştırma yöntemi yoluyla ele alınan konu analiz edilmeye çalışılmıştır.

6.2. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Araştırmada hem anket hem de görüşme (mülakat) tekniğinin yanı sıra karşılaştırma tekniği de kullanılmıştır. Özellikle, görüşmelerde avukatlık mesleğine ilişkin çok önemli sonuçlara ulaşmak mümkün olmuştur.

İstatistik analizlerde kullanılan metotlar başta araştırmaya katılan denekleri tanımlayıcı değişkenlere ait basit frekans dağılımı, tablolar, araştırmaya katılan deneklerin tanımlayıcı değişkenlere ait grafikleri ve bağımlı, bağımsız değişkenler arasında varolan muhtemel ilişkileri ortaya koymaya yönelik çapraz tablolara ait Ki Kare Testi(x²)'den faydalanılmıştır.

6.3. Evren

Araştırmanın evreni, Elazığ Barosuna kayıtlı bir fiil olarak çalışan 149 (büro açarak) avukattan oluşmaktadır.

6.4. Örneklem

Örneklem, Elazığ Barosuna kayıtlı fiilen büro açarak çalışan avukatlardır. Evrenimiz 149 kişiden oluşmasına rağmen, örneklem grubumuz 119 kişiden oluşmaktadır. Baroya kayıtlı olup fiilen çalışmayan avukat sayısının fazlalığı ve Elazığ Barosuna Tunceli, Muş, Bingöl ve ilçelerinde dahil evrenin genişliğini arttırmıştır. Aynı zamanda araştırmayı yürüttüğüm süre zarfında avukatlardan bazılarını çeşitli nedenlerden dolayı

bulamadım (iş yoğunluğundan, başka illere davalara gitmelerinden, çalışma saatlerinin belirli bir düzeni olmamasından ve örnekleme dahil olan bazı avukatlarının görev yerlerinin il ve ilçelerde bulunmasından dolayı). Görüşme yaptığım diğer 12 avukat ise sakıncalı olduğunu düşünerek cevap vermek istemediklerini açıkça ifade etmişlerdir. Ulaştığım diğer 4 avukat ise evli olduklarından dolayı tek anket cevaplamayı tercih etmişlerdir. Bu olumsuzluklara rağmen örnekleme evrenin %69'una denk gelmektedir.

Örnekleme grubuna hazırlanan anket sorularının uygulanmasından sonra toplanan veriler işlenmiş ve analiz sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

7. BULGULAR VE YORUMLAR

7.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN DENEKLERİN TANIMLAYICI DEĞİŞKENLERE AİT FREKANS TABLOLARI

7.1.1. ÖRNEKLEM GRUBUNA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Tablo 7.1.1.1. Örneklem Grubunun Cinsiyete Göre Dağılımı

	SAYI	%
Erkek	70	93.3
Kadın	5	6.7
TOPLAM	75	100.0

Bu tabloya göre örneklem grubunda yer alan kişilerin %93.3' ü erkektir. Geri kalan %6.7' lik oran ise bayan avukatları temsil etmektedir. Bu oran, hukuk fakültelerinden mezun olan bayan öğrenci sayıları göz önüne alınarak değerlendirildiğinde (ki bu oran hemen hemen yarı yarıyadır) oranın oldukça az olduğu görülmektedir. Bu şunu gösteriyor ki, hukuk fakültelerinden mezun olan bayan öğrencilerin çok azı, serbest avukatlık mesleğini icra etmektedir. Anlıyoruz ki avukatlık mesleği Türkiye'de daha çok erkeklerce yerine getirilen bir meslekler grubudur. Bu yüzden Elazığ Barosuna kayıtlı bazı bayan hukukçularca avukatlık mesleği itici bulunduğu (ki buna çevreninde sosyo-kültürel etkisi bulunmaktadır) iddia edilebilir.

Tablo 7.1.1.2. Örneklem Grubunun Yaşa Göre Dağılımı

	SAYI	%
20-30	34	45.3
31-40	23	30.7
41-50	8	10.7
51 ve yukarısı	10	13.3
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı gibi görüşülen 75 avukattan 34'ü 20 ile 30 yaş grubu içinde bulunmaktadır. Yüzdesine baktığımızda ise en yüksek yüzdeye sahip olduğu (tamamının %45.3) görülmektedir. İkinci yüksek oran ise %30.7 ile 31-40 yaş aralığını

temsil etmektedir. Dolayısıyla örneklem grubunun yarısından fazlası, 20-40 yaş grupları arasında yer almaktadır. Buradan çıkan sonuç şudur; Elazığ'da avukatlık mesleği oldukça genç insanlarca icra edilmektedir. Bu sonuç Türkiye'nin genel demografik yapısına da uygun düşmektedir. Bilindiği gibi, Türkiye Avrupa'nın en genç nüfusuna sahip ülkelerden birisidir.

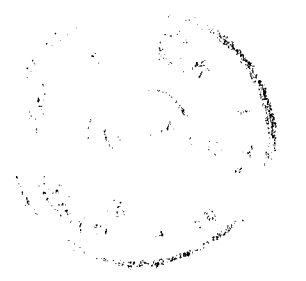
Tablo 7.1.1.3. Örneklem Grubunun Doğum Yerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Elazığ	54	72.0
İlçe	13	17.3
Elazığ dışı	8	10.7
TOPLAM	75	100.0

Tabloda görüleceği gibi Elazığ Barosuna kayıtlı 75 avukattan 51'inin (tamamının %68.0' inin) doğum yeri Elazığ merkezdir. Bunların dışındaki 24 avukattan 13'ü ilçe, 8'i Elazığ dışı doğumlu görülmektedir. Geri kalan 3 kişi ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Elazığ Barosuna bağlı avukatların büyük çoğunluğunun doğdukları yerde, çalışmakta oluşları mesleğe atılışta baskısını duyuran 'çevre' ve 'iş' edinme gereksinmesinin sonucu olsa gerekir. Doğup büyüdüğü, ailesinin yerleşmiş bulunduğu, muhtemel olarak üniversite öncesi eğitimini geçirdiği bir şehirde büro açmak serbest meslek sahibi avukatlar için hiç tanımadığı bir yerde işe başlamaktan çok daha az riskli sayılır. Esasen özellikle taşra avukatları için aile ve çevre ilişkileriyle tanınmanın 'iş hacmi' bakımından önemi bütün görüşmelerde yansıyan bir tema olmuştur.

Mesleğe atılışta karşılaşılan 'işsizlik' endişesi büyük şehirlerdeki avukatlar için de söz konusu olmakla beraber buralarda sözleşmeli avukat, müşavirlik ve şirket avukatlığı vb. gibi olanakların daha fazla oluşu baskıyı kısmen azaltabilecek çareler niteliğindedir.

Tablo 7.1.1.4. Medeni Durumu

	SAYI	%
Bekar	24	32.0
Evli	51	68.0
Dul	-	-
TOPLAM	75	100.0

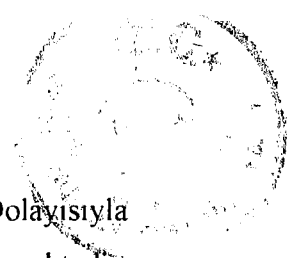
Avukatların medeni durumları da meslekleri hakkında bize bilgi verici niteliktedir. Bekarlığın vermiş olduğu cesaret dayalı olarak riski fazla olan davaların daha çok genç avukatlar tarafından alındığı görüşmelerdeki bir temayı oluşturmaktadır.

Örneklem içerisinde yer alan avukatların büyük çoğunluğu bekar olduklarını belirtmişlerdir. Bu oran %68.0 dır. Ancak önemli bir nedenden dolayı bu oran yüksek çıkmıştır. Araştırmamıza örneklem teşkil eden avukatların büyük bir çoğunluğunun 20-30 yaş aralığı içinde bulunması (tamamının %45.3) buna neden gösterilebilir. Avukatlık mesleğinin genelde bekar avukatlarca icra edilmesi, iki olguya dayanmaktadır; birincisi, genç bir nüfusa sahip olmamız, ikinci ise, eğitim süreci içerisinde ve serbest piyasa koşullarına göre çok yüksek bir tempo ile çalışmak zorunda kalmalarıdır. Aynı zamanda, staj döneminin olması gibi etkenlerde avukatların bu tutumlarında rol oynayabilirler.

Tablo 7.1.1.5. Örneklem Grubunun Eşlerinin Eğitim Durumu

	SAYI	%
Okur-Yazar	2	2.7
İlkokul	6	8.0
Ortaokul	4	5.3
Lise ve denge okullar	19	25.3
Yüksekokul	8	10.7
Üniversite	12	16.0
Yüksek Lisans	-	-
Doktora	1	1.3
TOPLAM	52	69.3
CEVAPSIZ	23	30.7
TOPLAM	75	100.0

Bu tabloya göre örneklem grubunda yer alan 52 kişiden 31 tanesinin eşleri lise ve daha düşük düzeyde eğitim almış olduklarını gözler önüne sermektedir. Buda gösteriyor

ki avukatların çoğunun eşleri kendi eğitim düzeylerinden çok altındadır. Dolayısıyla avukatların eşlerinin çoğu lise, ortaokul, ilkokul ve okur-yazar grubuna girmektedir. Bundan farklı olarak %16.0 gibi düşük bir oranda (on iki kişi) avukat eşlerinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Tablo 6 da görüleceği gibi eşlerin çoğu da eşleri gibi sözel ağırlıklı bölümlerden mezun olmuşlardır.

Sonuç olarak diye biliriz ki; profesyonel bir meslek olan avukatlık mesleğini icra eden avukatların en önemli görevlerinden olan toplumu aydınlatması ve toplumu yönlendirmesidir. Tablo 5'den anlıyoruz ki profesyonel bir mesleği icra eden avukatların mesleklerinin gerekliliği olan aydınlatıcı rolünü daha kendileri benimseyememişlerdir. Biliyoruz ki kişinin kendisinin özümseyemediği gerçekleri topluma benimsetmesi oldukça zordur. Yapılan görüşmelerde evliliklerin çoğu ailevi etkiler doğrultusunda yapıldığı ifade edilmiştir. Kısacası; Elazığ'da görev yapan avukatların yarısından fazlası evliliklerini çevresel ve geleneksel yapının etkisinde yaptığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7.1.1.6. Eşlerin Mezun Oldukları Bölümlere Göre Dağılımı

	SAYI	%
Tarih	4	5.3
Turizm	1	1.3
Biyoloji	1	1.3
Hukuk	5	6.7
Adalet Y.O.	1	1.3
Jeoloji M.	1	1.3
Veteriner F.	1	1.3
İnşaat	1	1.3
Bilgisayar	1	1.3
TOPLAM	16	21.2
CEVAPSIZ	59	78.7
TOPLAM	75	100.0

Bu tabloya göre 16 avukatın (tamamının %21.2'si) eşleri üniversite mezunu görülmektedir. Tablo dört de evli olan avukat sayısı 51 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla, evli avukatlardan 35' inin eşleri üniversite mezunu değildir. Buda 51 kişi içerisinde yaklaşık olarak %46.9'a denk gelmektedir. Profesyonel bir mesleği icra eden avukatların

eşlerinin tahsil düzeylerinin bu kadar düşük olması düşünülmesi gereken bir noktadır. Bu veriler 5. tabloda elde ettiğimiz verileri destekleyici boyutlardadır. Yani, evliliklerini gerçekleştirirken geleneksel yapının ve ailenin ne derece etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Olayın diğer bir boyutu da eşlerinin hukuk mezunu olduğunu vurgulayan 5 kişiden 4'ü eşleriyle eğitim sürecinde tanıştıklarıdır. Bu bağlamda geri kalan 46 avukatın evliliklerini okullarını bitirdikten sonra memleketlerinde ailelerinin paralelinde yaptıkları gerçeğidir.

Tablo 7.1.1.7. Çocuklarına Vermek İstedikleri Eğitim Türüne Göre Dağılımı

	SAYI	%
Hukuk	19	25.3
Mühendislik	6	8.0
İdari Bilimler	2	2.7
Tıp	13	17.3
Askeri Okullar	2	2.7
Güzel Sanatlar	1	1.3
Sosyal Bilimler	12	16.0
Başka	9	12.0
TOPLAM	64	85.3
CEVAPSIZ	11	14.7
TOPLAM	75	100.0

Bu tablodan anlıyoruz ki belli bir alanda yığılma olmamıştır. Ancak hukuk eğitiminde %25.3 gibi diğerlerine oranla bir fazlalık görülmektedir. Bu bağlamda 23. sorumuzda sizce avukatlık mesleği tatmin edici mi? Sorusuna aldığımız cevapla bir paralellik arz ettiği görülmektedir. Tıp eğitimi ise %16.0 ile ikinci sırayı teşkil etmektedir. Tıpta ki bu birikimi; toplumda doktorlara, hukukçulardan daha fazla itibar verilmesine bağlaya biliriz. Siyasi alanda doktorların hukukçulara oranla daha pasif görünmesi, hukukçuların prestijlerini siyasi alana geçmek suretiyle arttırma isteğine bağlaya biliriz.

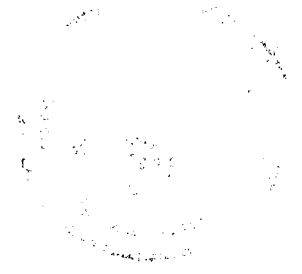

Tablo 7.1.1.8. Örneklem Grubunun Ailesindeki Hukuk Fakültesi Dağılımı

	SAYI	%
Eşim	8	10.7
Annem –Babam	1	1.3
Çocuklarım	2	2.7
Yok	64	85.3
TOPLAM	75	100.0

Görüyoruz ki %85.3 gibi önemli bir oran bize gösteriyor ki avukatların çoğunun ailesinde hukuk mezunu yoktur. Dolayısıyla, diye biliriz ki, avukatların çoğu hukuk mesleğini ailesinin dışındaki faktörler doğrultusunda belirlemişlerdir. Ailede üniversite mezunu sayısı azlığı (tablo 10'da) hukuk mesleğinin sosyal hareketliliğe yakınlığının bir göstergesidir. Aynı zamanda hukuk fakültesini okuyan çocuk sayısının azlığını Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların yaş ortalamalarının düşük oluşuna da bağlanabilir. Hukuk fakültesinin 4 yıllık eğitim sürecinden sonra avukat olabilmek için 2 yıllık staj döneminin bulunması evlilik yaşını etkilediği bir gerçektir.

Sosyal hareketlilik açısından baktığımızda avukatlık mesleğinin meslekler içerisinde büyük bir rol oynadığını görmekteyiz. Avukatların ailevi yapısına baktığımızda eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğunu görmekteyiz. Ekonomik standartlarını yükseltmiş olan bir çok avukatın çocuklarını daha çok kazançlı ve prestiji yüksek meslekleri seçmeleri doğrultusunda yönlendirdikleri görülmüştür. Avukatların ailevi yapısına baktığımızda yok denecek kadar az sayıda hukuk mezununa rastlarken, bir doktorun ailevi yapısına baktığımızda ise ailelerinde mutlaka bir veya iki tıp mezunu olduğunu görmekteyiz. Avukatların siyasete yakınlıklarının bir nedeni de prestijlerini bu yolla artırma düşüncesidir. Ancak bu olayı doktorlarda bu derece görmek mümkün olmamaktadır.

7.1.2 EĞİTİMSEL GEÇMİŞ VE MESLEK SEÇİMİ

7.1.2.9. Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Lisenin Türüne Göre Dağılımı

	SAYI	%
Düz lise	58	77.3
Kolej, Özel okul vb	3	4.0
Meslek lisesi	4	5.3
İmam hatip lisesi	10	13.3
Yabancı okullar	-	-
TOPLAM	75	100.0

Türk eğitim sisteminde özel okulların yaygınlaşması ile birlikte neredeyse okullar paralı olmuştur. Böyle bir eğitim sisteminde, maddi gücü olan aileler, çocuklarını kaliteli okullar gönderirken diğer aileler kalitesinden şüphe duydukları devlet okullarına göndermek zorunda kalmaktadırlar. Bu yüzden avukatların hangi okullardan mezun oldukları, onların toplumsal kökenlerine ilişkin bilgi verecektir.

Yukarıdaki tabloya göre, Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubu içerisinde yer alan 72 avukatın (tamamının %95.5'i) devlet okullarından, bir başka deyişle düz lise, meslek lisesi ve imam hatip liselerinden mezun oldukları görülmektedir. Özel okullardan mezun olanların oranı oldukça az olduğu görülmektedir. Buda bizi iki yaklaşıma sürüklemektedir; birincisi, Elazığ iline özel okulların açılması çok geç olmuştur, ikincisi ise daha kaliteli eğitim verdikleri genel bir kabul gören özel ve yabancı dile dayalı eğitim veren okullardan mezun olan öğrencilerin hukuk fakültelerini tercih etmemeleridir.

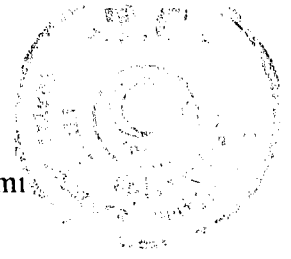
Ancak şu gerçeği de unutmamalıyız ki üniversite giriş sınavlarında hukuk fakültelerine ancak başarılı olacak olan öğrencilerin girme şansı vardır. Dolayısıyla, hukuk fakültesi öğrencileri ya da avukatlar devlet okullarının başarılı öğrencileridir. Yani, genel bir kanı olan 'avukatlık mesleğini alt ve orta sınıf ailelerin seçtiği' kanısı Elazığ toplumunda da kendini bariz bir şekilde göstermektedir.

Tablo 7.1.2.10. Örneklem Grubunun Mezun Olduğu Üniversitelere Göre Dağılımı

	SAYI	%
İstanbul üniversitesi	31	41.3
Marmara üniversitesi	2	2.7
Ankara üniversitesi	22	29.3
Dicle üniversitesi	8	10.7
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	5.3
Anadolu Üniversitesi	1	1.3
Selçuk Üniversitesi	5	6.7
Erzurum Üniversitesi	1	1.3
TOPLAM	74	99.9
CEVAPSIZ	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

Örneklem grubu içerisinde yer alan avukatların bir çoğu %41.3 'ü İstanbul üniversitesinden mezun olmuşlardır. İkinci sırada Ankara Üniversitesi yer almaktadır. Hukukçuların arasında çok yaygın olan taşra üniversitelerinden mezun olan hukukçuların mesleklerini tehdit ettiklerini düşüncesine örneklem grubunda da rastlanmaktadır. Cirhinlioğlu'nun bu konudaki araştırmasında bunun tersi ortaya çıkmışsa dahi bizde bu olayı destekleyici veriler (bulgular) elde edilmiştir. İstanbul Üniversitesi mezunu bir avukatın ifadesi aynen şudur; 'bizim hocalarımız uçakla taşra üniversitelerine belli zaman ve saatlerde bir iki saatliğine derse gidip geliyorlardı. Biz bu hocaları her zaman görme imkanına sahipken taşra üniversitelerinde okuyanların bu imkanı yoktu Aynı zamanda taşra üniversitelerinde öğretim görevlilerinin sayıları yetersizdir.' Genel bir ifade açısından doğru olduğuna inanmaktayım. En önemli nokta büyük üniversitelerde öğrenciler bir çok kaynağa birinci elden ulaşabilmektedirler. Buda eğitim farklılığını doğurmaktadır.

Tablo 7.1.2.11. Meslek Seçimindeki En Önemli Faktöre Göre Dağılımı

	SAYI	%
Gelir düzeyi	4	5.3
Toplumdaki saygınlığı	9	12.0
Mesleğin içeriğine duyduğum ilgi	44	58.6
Ailemin yönlendirmesi	2	2.7
Siyasi alanda etkili olma isteği	6	8.0
Bilinçsizce	3	4.0
Başka	7	9.3
TOPLAM	75	100.0

Görüldüğü gibi örneklem grubundaki avukatların büyük bir çoğunluğu hukuk fakültesini mesleğin içeriğine duydukları ilgiye dayalı olarak tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunun %86.0'ı mesleğini bilinçli olarak seçtikleri ortaya çıkmaktadır. Denilebilir ki, Türkiye'de nadir görülebilecek bilinçli meslek seçimi ve kişilerin istedikleri meslekte çalışma arzusunu en iyi gerçekleştirdikleri meslek grubu avukatlık mesleğidir. Yani, avukatlık mesleği bu meslekte çalışmak isteyenlerin mesleğidir.

Tablo 7.1.2.12. Örneklem Grubunun Lisans Sonrası Eğitimlerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	7	9.3
Hayır	68	90.7
TOPLAM	75	100.0

Türkiye'de bilindiği gibi üniversiteden sonra uzmanlaşma (lisans üstü eğitim) herkese açıktır. Dolayısıyla, her avukat bu haklara sahiptir. Türkiye'de uzmanlaşma iki yolla gerçekleşmektedir. Birincisi; üniversitelerde lisans üstü eğitimle, ikincisi ise, çalışma hayatında tek yönlü davaları kabul ederek avukatın kendini yetiştirmesi şeklindedir.

Verilerden de anlaşılacağı gibi deneklerin %90.7'si her hangi bir yolla uzmanlaşmaya gitmemiştir. Bunu iki nedeni olabilir. Birincisi, Türkiye'nin ekonomik şartlarına bağlı olarak, kişilerin bir an önce hayata atılma ihtiyaçları, diğer neden ise, lisans üstü eğitimin meslekleri açısından kazanç değil kayıp olarak görmeleridir.

Tablo 7.1.2.13. Örneklem Grubunun Uzmanlıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	18	24.0
Hayır	57	76.0
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tabloya göre Elazığ'daki avukatların %76.0 'nın uzmanlık alanları mevcut değildir. Yüksek sayılabilecek bu oranın en büyük nedeni, avukatların maddi nedenlerden dolayı olabildiğince çok dava ile uğraşmak istemeleridir. Gelen bir davayı ben bu konuda yeterli değilim diyerek bir avukatın geri çevirmesi imkansız gibi görülmektedir. Bunu ancak maddi olarak belli bir seviyeye ulaşmış avukatlar gerçekleştirebilir. Bu yüzden kimilerine göre 'çoğu avukat her konuda uzman, diğer bir deyişle, hiçbir konuda yeterli değildir.'

7.1.3. TOPLUMSAL KÖKENLERİ AÇISINDAN AVUKATLAR

7.1.3.14. Örneklem Grubunun Baba Mesleğine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Devlet memuru	17	22.7
Çiftçi	16	21.3
Hukukçu	1	1.3
Doktor, Mühendis, Öğretmen vb.	5	6.7
İşçi/Küçük esnaf	29	38.7
Başka	7	9.3
TOPLAM	75	100.0

Tablodan anlaşılacağı üzere baba mesleği bakımından en geniş kategori işçi ve küçük esnaflardır. Örneklem grubu içinde yer alan avukatların çok azının (tamamının %8.0 'si) babası üniversite mezunu olmayı gerektiren iş de çalışmaktadır. Şurası açık ki, genel kanının paralelinde Elazığ'da avukatlık mesleği gelirleri alt ve orta sınıf içerisinde bulunan ailelerden gelen kişilerce icra edilmektedir.

Mine Tan'ın 1972'de Gaziantep Barosuna kayıtlı avukatlar üzerinde yapmış olduğu çalışmada en büyük payı %32.0 ile çiftçiler almaktadır. Cirhinlioğlu'nun 1997'de

yapmış olduğu İstanbul Barosuna kayıtlı avukatlar üzerindeki çalışmada ise %40.9 ile işçi ya da küçük esnaflar birinci sırayı almaktadır. İkinci sıra ise maaşlı ailelerden oluşan memurlardan oluşmaktadır.

2000 yılında yapmış olduğum bu çalışma bu iki çalışma ile gösterdiği paralellik şu gerçeği dile getirmektedir. 1972'den 2000 yılına kadar olan süreçte avukatlık mesleğini seçenlerin aile yapılarında ekonomik bir değişme görülmemektedir.

Tablo 7.1.3.15. Avukatların Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	SAYI	%
Okur-Yazar	15	20.0
İlkokul	30	40.0
Ortaokul	8	10.7
Lise	15	20.0
Üniversite	7	9.3
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı gibi avukatların babalarının büyük bir çoğunluğu (68 kişi) lise ve daha düşük eğitim düzeylerine sahiptir. Sadece okur-yazar oranı %20.0 civarındadır. İlkokul %40.0, ortaokul ise %10.7 ve lise düzeyinde mezunların oranı ise %20.0'ye denk gelmektedir. Bunların genel toplamı ise %90.7'ye denk gelmektedir. Üniversite mezunu %9.3 ile yok denecek kadar azdır.

Bu veriler doğrultusunda bir kez daha 'hukuk mesleği içerisinde toplumsal hareketliliğin görece olarak yüksek olduğu' gerçeğini vurgulamamız kaçınılmazdır

7.1.4. MESLEK BİLİNÇİ

7.1.4.16. Kendilerini Yakın Gördükleri Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Mali Müşavir	13	17.3
Üst Düzey Yönetici	11	14.7
Teknik Personel	2	2.7
İdari Personel	3	4.0
Doktor, Mühendis	9	12.0
Hiçbiri	37	49.3
TOPLAM	75	100.0

Tablonun geneline baktığımızda %49.3 ile hiçbir şıkkının ağırlıkta olduğunu görüyoruz. Ancak %17.3 ile mali müşavir dikkati çekmektedir. Biliyoruz ki büyük şehirlerde avukatların bir çoğu şirket avukatlığının yanı sıra mali müşavirlik görevini yapmaktadırlar. Örneklem grubu içerisinde bu şıkkı işaretleyen 13 kişiye neden mali müşavirlik, diye sorduğumuzda yukarıdaki yaklaşıma benzer bir cevap olan 'mali müşavirlik danışmanlık ve yol göstericilik gibi özelliklerinin bulunması avukatlık mesleğiyle bir paralellik arz etmesi bu şıkkı işaretlememize neden oldu' şeklinde bir cevapla karşılaştık. On bir kişinin (tamamının %14.7'si) kendilerini üst düzey yöneticiler sınıfında göstermeleri, toplumsal rollerine bağlı olarak kendilerini üst düzey bir statüde gördüklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 7.1.4.17. Avukatlara Göre Profesyonel Mesleklerin Dağılımı

	SAYI	%
Teknik Personel	6	8.0
İdari personel	10	13.3
Doktor, Avukat, Mühendis	57	76.0
Hiçbiri	2	2.7
TOPLAM	75	100.0

Tablonun geneline baktığımızda profesyonel meslekler açısından en geniş kategori doktor, avukat ve mühendislerdir. Buna göre görüşülen 75 avukattan 57'sinin (tamamının %76.0'ı) kendilerini profesyonel meslek sahipleri olarak nitelendirmektedir.

Teknik personeli 6 kişi, idari personeli 10 kişi ve hiçbiri şikkını 2 kişi işanemiyor. Yapılan görüşmelerde kendilerini çeşitli meslek gruplarına sokan 18 kişiye (tamamının %24.0'ı) neden kendilerini profesyonel meslek grubuna sokmadıkları sorulduğunda iki yaklaşımla karşılaşmıştır. Birinci yaklaşım, profesyonelliğin kriterlerinin ne olduğunu bilmedikleri, ikinci yaklaşımda ise meslektaşlarının bir çoğunun profesyonelliğe yakışır bir şekilde davranmadıklarından dolayı kendilerini tam anlamıyla profesyonel hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

7.1.5. MESLEK AHLAKI

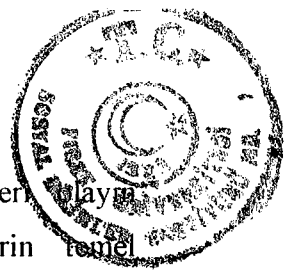
7.1.5.18. Avukatlar Meslek Ahlak Kurallarına Uyup-Uymadıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	21	28.0
Hayır	49	65.7
Kısmen	5	6.7
TOPLAM	75	100.0

Genel olarak tüm Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de meslek ahlakına uyulmadığı kanaati oldukça yaygındır. Özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde meslek ahlakının hiçe sayıldığı gerçeği gözardı edilemez. Aşağıdaki tabloda da göreceğiniz gibi Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunu oluşturan avukatların kendi meslektaşlarının meslek kurallarına uyup uymadıklarına ilişkin düşünceleri bu konuyu aydınlatıcı niteliktedir.

Görüldüğü gibi avukatların bir çoğu meslektaşlarının mesleki ahlaka uymadıkları inancındadırlar. Bu oran (tamamının %65.3'ü) bir hayli yüksek görünmektedir. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de her mesleklerde yaşanan meslek ahlak kurallarına uyulmama probleminin hukuk sisteminde de en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır.

Oysa, profesyonel mesleklerin kendi içerisinde sıkı bir dayanışmanın olması gerekliliği gerçeğine rağmen avukatların kendi meslektaşları hakkında açıkça kurallara

uymadıkları şeklinde düşüncelerini acık ve net bir şekilde ifade etmeleri, olayın büyüklüğünü ve ilginçliğini ortaya koymaktadır. Profesyonel mesleklerin temel kriterlerinden olan oto kontrolün (meslek içi kontrol) ve meslek örgütlerinin meslek sahipleri üzerindeki yaptırım gücünü kullanmadıklarını görüyoruz. Unutulmamalı ki, profesyonelliğin bir özelliği de; profesyonel bir meslek sahibinin yapacağı hatayı, yine bir diğer profesyonel meslektaşı tespit edebilir. Bu da mesleki örgütlerin gerekliliğini ve önemini göz önüne sermektedir.

Tablo 7.1.5.19. Avukatlar Ahlak Kurallarını Çiğneme Şekillerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Aldıkları davayı iyi incelemiyorlar	20	26.7
Av. siyasi ör. ve devlet memurlarıyla yakın iliş.	14	18.7
Avukatların müvekkillerini su istimal ediyorlar	12	16.0
Av. siy. gör. mah. adalete ulaş. daha ön. Ad.	3	4.0
Başka	3	4.0
TOPLAM	52	69.3
CEVAPSIZ	23	30.7
TOPLAM	75	100.0

Birçok avukatın açıklamasına göre, Türkiye’de artık davaların niteliklerine bakılmaksızın hiçbir ön araştırma yapılmadan davalar üstlenilmektedir. Görüldüğü gibi, avukatların bir çoğu meslektaşlarının meslek ahlakını aldıkları davaları incelemeyerek (tamamının %26.7) çiğnediklerini vurgulamışlardır. Kısacası, avukatlar ayaklarına gelen müşterileri diğer meslektaşlarına kaptırmamak için konu hakkında bilgileri olsa da olmasa da davayı üstlenmektedirler.

Bir grup avukat ise meslek ahlakını hem siyasi örgütlerle hem de devlet memurlarıyla kurdukları yakın ilişkilerle ve bu kişileri amaçlarına ulaşmada kullanmalarıyla çiğnediklerini vurgulamışlardır. Örneğin, cinayet davalarında yakın ilişki kurdukları memurları kullanarak otopside kendi lehlerine uygun bir rapor çıkarmalarıyla o davanın seyrini ne ölçüde değiştirebilecekleri ve müvekkilinin alacağı cezanın üzerindeki etkisi kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Üçüncü sırada ise %18.7 ile müvekkillerin suistimal edilmesi gelmektedir. Kazanılması mümkün olmayan davaları kazanabilirmiş gibi göstererek müvekkillerinden çeşitli harcamalar için para talep etmek yoluyla veya dava açılmış gibi göstermek suretiyle müvekkillerin su istimal edildiği belirtilmiştir.

Sıradan halk için çok karmaşık olan hukuksal süreç aslında müvekkillerin sömürülmesi için çok uygun bir zemin oluşturmaktadır.

Bugünün Türkiye'sinde rüşvetle iş halletme olgusunun adalet sistemimizi de esir almış olması düşünülmesi gereken çok ciddi bir problemdir. Bu olaylardan hem avukatların hem müvekkillerin hem de maddi kazanç sağlayacak kişilerin işlerine geldiği bir gerçekliktir. Ancak burada şunu sormak gerekir; rüşvet vermeye gücü yetmeyen çoğunluğu kim koruyacak? Acaba adaletin asıl koruması gerekenlerde bunlar değil mi?

Tablo 7.1.5.20. Avukatların Kararları İle Toplum Arasındaki İlişki

	SAYI	%
Hiç katılmıyorum	4	5.3
Tümüyle katılıyorum	31	41.3
Kısmen katılıyorum	40	53.3
TOPLAM	75	100.0

Max Weber, hukukçuyu modern demokrasinin vazgeçilmez unsuru ve modern politikacının protipi sayarak Fransız ihtilalinden bu yana Batı parlamentolarında en geniş meslek grubunun hukukçuların oluşturduğunu söylemiştir. Bu gerçekliği kendi parlamentomuzda da görmemiz mümkündür. T.B.M.M. baktığımızda Max Weber'in ifadesinin gerçekliğini aynı zamanda Fransız ihtilalinden bu yana fazla bir şeyin değişmediğini bütün çıplaklığıyla görmemiz mümkündür.

Profesyonel meslek gruplarının temel kriterlerinden olan açıklayıcı, yönlendirici ve şekillendiricilik hukukçuların toplumsal önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Yukarıdaki tabloya baktığımızda avukatların bireysel kararlardan ve çıkarılardan çok toplumsal kararlara daha fazla değer verdiğini %41.3 ile anlıyoruz. Hatta %53.3'lük kısmen cevabını da eklediğimizde tamamına yakı denilebilecek %94.3'lük bir

yüzdeye ulaşmaktayız. Bireysel çıkarlardan çok toplumsal çıkarları ön planda tutmanın profesyonelliğin bir gerekliliği olarak algılaya biliriz. Her alanda olmasa da bu alanda Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunun profesyonelliği yakaladıklarını söyleye biliriz.

Tablo .7.1.5.21. Avukatların Tekrar Avukatlığı Seçip-Seçmemelerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	49	65.3
Hayır	26	34.7
TOPLAM	75	100.0

Örneklem grubunun yarısından azı (%34.7) avukatlık mesleğini tekrar seçmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Ancak, çoğunluğun (%65.3) tekrar meslek seçiminde avukatlık mesleğini seçecekleri yönünde olduğunu görüyoruz. Buna rağmen her iki grup arasında anlamlı bir farklılık gözükmemektedir. Bu durum görüşmeler esnasında cevaplayıcıların kullandıkları ifadelerle açıklanabilir.

Bu soruyu olumlu cevaplayan avukatların hemen hemen çoğu 'Allaha Şükür' biçiminde cevaplamışlardır. Görüşme esnasında bir çok olaylardan yakınan (sistemden, avukat sayısının fazlalığından, avukatlara karşı oluşmuş olan ön yargılardan, meslek içi çekişmelerden vb.) avukatların yinede bu soru karşısında evet dediklerini gözlemledik. Dini motiflerin ve buna paralel olarak gelenekselliğin bir yaklaşımı doğrultusunda kaderciler bir yaklaşımı bu cevapta görmemiz mümkündür. Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı (enflasyon, işsizlik, nüfus artışı vb.) göz önünde bulundurulduğunda insanlarımız ne kadar olumsuz şartlarda da olsa elde ettikleri imkanlardan dolayı bu kaderciliği göstermek zorunda olduklarını düşünmekteyim.

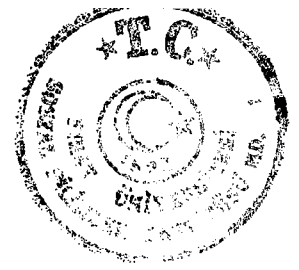
7.1.6 ÇALIŞMA KOŞULLARI .

7.1.6.22. Örneklem Grubunun Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
1-5	40	53.3
6-10	14	18.7
11-15	4	5.3
16-20	7	9.3
21-28	10	13.3
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı gibi görüşülen 75 avukattan 40'ı (tamamının %53.3'ü) ile 5 yıllar arasında çalıştıklarını belirtmiştir. İkinci yüksek oran ise %18.7'dir. Buda 6-10 yıl aralığını göstermektedir. Dolayısıyla örneklem grubunun yarısından fazlası 1-10 yılları arasında çalışma sürelerine sahiptirler. Velhasıl, II tabloda elde ettiğimiz Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların genç olduğu kanısını güçlendirmektedir. Çalışma sürelerinin az oluşu dört yıllık eğitimden sonra iki yıllık staj döneminin de bulunması meslek hayatına atılmalarını geciktirmektedir.

Hızlı nüfus artışı, genç nüfus sayısının fazlalığı avukatlık mesleğinde olduğu gibi birçok meslek gruplarında da kendisini ucuz işgücü ve genç meslek sahipleri olarak göstermektedir. Biliyoruz ki günümüz Türkiye'sinde birçok alanlarda, özellikle sanayi alanlarında çocuk yaş da kişilerin çalıştırıldığı birçok araştırmaya konu olmuştur. Dolayısıyla, meslek gruplarının genç insanlardan oluşmasının içinde bulunduğu toplum için gelişmenin bir basamağı sayılabilir. Ancak, kontrolsüz bir nüfus artışının da bir topluma bir fayda sağlamayacağı aşikardır. Dünya üzerinde eşdeğer teknolojiye sahip birçok ülkenin bulunduğunu, ancak bunlardan nüfusu daha fazla olan ülkelerin Dünya siyasetinde daha belirleyici olduğu gerçeği de gözardı edilmemelidir.

7.1.6.23. Örneklem Grubunun İş Tatminliğine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	40	53.3
Hayır	34	45.3
Kısmen	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

Tablo 21’de 26 kişi mesleğini değiştirmeyi düşünürken, tablo 23’de 34 kişi avukatlık mesleğini tatmin edici bulmamaktadır. Anlaşıyor ki mesleğinden memnun olmayanların sayısı örneklem grubunun %45.3 gibi önemli bir yüzdeye denk gelmektedir.

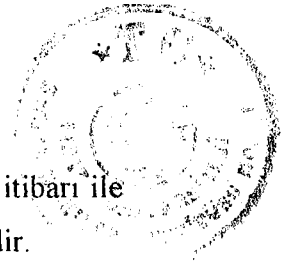
Buda bizi 21. tabloda kullandığımız geleneksellik ifadesine götürmektedir. 34 kişinin mesleğini tatmin edici bulmamasına rağmen kaderci bir yaklaşımla mesleğini değiştirmeyi düşünmemektedir

Tablo 7.1.6.24. Örneklem Grubunun Tatminsizlik Nedenlerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Ülkenin içinde bulunduğu eko. şartlardan dolayı	11	14.7
Bölgenin içinde bulunduğu eko. Şartlardan dolayı	5	6.7
Avukat sayısının fazlalığından dolayı	10	13.3
Başka	8	10.6
TOPLAM	34	45.3
CEVAPSIZ	41	54.7
TOPLAM	75	100.0

Tabloya baktığımızda tatmin edici bulmayan 34 kişinin %14.7’si bunun nedenini ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlara bağlarken, ikinci büyük oran %13.3 ile avukat sayısının fazlalığını neden olarak göstermektedirler. Bir ülkenin ekonomik durumunun o ülkede icra edilen meslek grupları üzerindeki etkisinin kaçınılmazlığı avukatlık mesleğinde de görülmektedir. Bu durumu görüşme esnasında cevaplayıcıların kullandıkları ifadelerle açıklamamız daha doğru bir tespit olacaktır.

Bu sorunu ekonomik nedenlere bağlayan avukatların hemen hemen çoğu avukatlık ücretlerinin kişilerce yüksek bulunduğunu, buna bağlı olarak da halkın çoğu bu

ücreti ödeyemediklerini belirtmektedirler. Aslında avukatlık mesleği çoğunluğu itibarı ile orta ve üst düzey ekonomik güce sahip kişilerce daha çok kullanıldığı bilinmektedir.

Avukat sayısını fazla bulan %13.3 avukat ise özellikle çok fazla hukuk fakültesi açıldığını, bununda eğitimin kalitesini, düzeyini düşürdüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 7.1.6.25. Örneklem Grubunun Aylık Ortalama Net Kazançlarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
200-300 milyon (kötü)	10	13.3
301-400 milyon (orta)	20	26.7
401-500 milyon (iyi)	8	10.6
501 milyon ve yukarısı	20	26.7
TOPLAM	58	77.3
CEVAPSIZ	17	22.7
TOPLAM	75	100.0

Bu tablo, görüşülen avukatlardan 10 tanesinin kendi ekonomik durumlarını 'kötü', 20 sinin 'orta', 8 inin 'iyi' ve 20 sinin 'çok iyi' gördüklerini göstermektedir. Bu soruya 17 avukattan (tamamının %22.7'si) cevap alınamamıştır. Cevap vermek istemeyen avukatlarla yapılan yüz yüze yapılan görüşmelerde maliye ile bir problemin çıkabileceği düşüncesinden dolayı cevap verilmediği ortaya çıkmıştır. Profesyonel bir meslek icra eden ve özellikle toplumdaki adaletsizliği, haksızlığı, hertürlü yasa dışı faaliyetleri kendisine konu edinen ve bu haksız faaliyetlere karşı savaş açması gereken avukatların bu çarka ayak uydurmuş olmaları sistemdeki çöküşün somut bir görüntüsünü oluşturmaktadır. On yedi avukatın gelirlerini saklama ihtiyacı duymaları kazançlarının umulduğundan fazla olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Bu varsayımlar göz önüne alındığında çok iyi şikkını işaretleyen 20 kişinin 37'ye (tamamının %49.42e) çıkması içten bile değil.

Öte yandan bazı avukatların 'övünüyor' gibi görünmekten çekinerek 'orta' cevabıyla yetindikleri ve ancak bazı kıstaslar ileri sürülmesi halinde 'iyi' hadda 'çok iyi' durumda olduklarını söyledikleri görülmüştür. Yapılan görüşmelerde bir çok avukat hak

ettikleri ücretleri alamadıklarından yakındıkları görülmüştür. Ücretlerini tam manasıyla alamadıklarından yakınan avukatlar bu olayı iki sınıfta ele almaktadırlar. Fakir kişilerin zaten ekonomik durumlarının buna elverişli olmadığını, ekonomik durumları iyi olan kişilerinde nüfuslarını kullanarak ücretlerini vermediklerini vurgulamaktadırlar. Yine gelenekselliğin bir diğer yönünü bu olayla görmekteyiz.

Aslında köken açısından düşük veya orta denilebilecek sınıflardan gelen avukatların hitap ettiği sınıflar ise, iyi veya üst sınıf kişilerdendir.

Tablo 7.1.6.26. Örneklem Grubunun Ek Uğraşının Olup-Olmamasına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	28	37.3
Hayır	47	62.7
TOPLAM	75	100.0

Tablo 26'da görüldüğü gibi örneklem grubunun büyük bir çoğunluğu avukatlığın dışında bir başka işle uğraşmamaktadırlar. Ancak, %37.3 gibi bir oranı temsil eden 28 kişi ise farklı işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Avukatlık mesleğini icra eden Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların genelinde görülen maddi gelirin azlığına ait yakınmalar göz önüne alındığında %37.3 oranının az olduğu düşünülebilir. Ancak 25. tabloda da görüldüğü gibi avukatların hiç de ifade ettikleri kadar ekonomilerinin kötü olmadığı (Türkiye standartları içerisinde) ortaya çıkmaktadır. Ekonomik açıdan avukatların birçoğu 400 milyon ve üzerinde kazanıyor olması (tablo 25) Türkiye standartlarının üstünde bir yaşam yakaladığının delilidir.

Ek bir uğraşı olduğunu ifade eden avukatlara (tamamının %37.3'ü) sorduğumuzda daha çok mevcut kendi bahçelerinde (ekonomik katkı sağlayabilecek uğraşlar) çalışarak bunu gerçekleştirdiklerini vurgulamışlardır.

Tablo 7.1.6.27. Örneklem Grubunun Meslek Değişimine Bakış Açıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Kamu görevinde çalışan bir avukat	9	12.0
Evet	15	20.0
Hayır	51	68.0
TOPLAM	75	100.0

Tablodan da anlaşıldığı gibi, örneklem grubunun büyük bir çoğunluğu, avukatlığın dışında bir başka işte çalışmak istememişlerdir. Fakat, %32.0 gibi bir oranı teşkil eden 24 kişi başka bir işte çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir. Meslek içerisinde, her ne kadar sorunlar ve problemler olsa da avukatların büyük bir çoğunluğunun yinede avukatlık mesleğinden memnun olduklarını görüyoruz.

Başka bir işte çalışmak isteyen 24 kişiden 9'u (%12.0) kamuya ait işyerlerinde hakim, doktor ve askeri kurumlarda çalışmayı arzulamaktadırlar. Diğer 15 kişi (%20.0) ise noter, üst düzey yönetici, sanatçı, inşaat ve ticari alanları tercih etmişlerdir. Hayır cevabını veren 51 kişi %68.0 'la oldukça yüksek bir oranı temsil etmektedir. Bu veri daha önceki elde ettiğimiz verilerle bir paralellik arz etmektedir. Kısacası, bu orana bağlı olarak diyebiliriz ki, Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunu oluşturan avukatlar mesleklerini bilinçli seçmişler ve isteyerek çalışmaktadırlar.

Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı dikkate alındığında, mevcut enflasyonun yüksekliği ve hayat şartlarının zorluğu %32.0' lık evet cevabını açıklamaktadır.

Tablo 7.1.6.28. Örneklem Grubunun Mesleki Sorunlarına Göre Dağılım

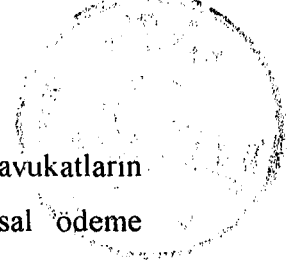
	SAYI	%
Müvekkillerin avukatlık üc. yük. bulması	8	10.7
Koşullara göre yasaların güncelleştirilmemesi	42	56.0
Halkın yeteri kadar saygı göstermemesi	4	5.3
Siyasi müdahaleye açık olması	6	8.0
Avukatların halk arasındaki olumsuz imajı	11	14.7
Başka	4	5.3
TOPLAM	75	100.0

Türkiye’de ki hukuk sisteminin yeterli olmadığı kanısı halktan destek bulduğu gibi hukuk sisteminin içinde ve hatta hukuk sisteminin başını oluşturan yetkilerce dahi telhafuz edilmektedir. Hukuk sisteminin neden iyi çalışmadığına ilişkin birçok açıklama getirilebilir. Bunlardan biriside hukuk mesleğinde yaşanan sorunlardır.

Yukarıdaki tabloya göre örneklem grubunda yer alan avukatların mesleki sorunların başında %56.0 ile sistemin, yasaların yetersizliği gelmektedir. İkinci olarak %14.7 ile avukatların halk arasındaki olumsuz imajı gelmektedir. Üçüncü sırada ise %10.7 ile ücretlerin yüksekliği gelmektedir. Dördüncü olarak %8.0 ‘le siyasilerin müdahalesi gelmektedir.

Cevaplayıcıların dile getirdikleri birinci nokta, yürürlükte olan yasaların çağın gerisinde kaldığı yolundaki iddialardır. Yıllar önce çıkarılan yasaların yenilenmemesi ve güncelliğini kaybetmiş olan yasaların hala yürürlükte tutulması problemlerin temelini oluşturmaktadır. Günümüzde mahkemelere yansıyan birçok problemlerin hukuk sistemimizde yasal cezası bulunmamaktadır. Bunun en güzel örneğini günümüz Türkiye’si internetle yaşamaktadır.

Öte yandan ikinci nokta ise, halkın avukatlara yüklemiş olduğu olumsuz imajdır. Buna göre, avukatlar halkı kandıran ve dolandıran insanlar gibi algılanmaktadır. Zaman zaman avukatlarda bu konuyu haklı çıkaracak faaliyetlerde bulunmaktadır. Örneğin, daha fazla para kazanmak ve gereksiz yere zaman kazanmak için yasalardaki boşlukları kullanarak davaları uzatmaları gibi.

Üçüncü nokta ise, ücretlerin yüksek bulunduğu şeklindedir. Aslında avukatların müvekkillerinden çok fazla ücret istemediği, fakat müvekkillerin toplumsal ödeme gücünün düşük olmasının ücretleri yüksek gösterdiği belirtilmiştir.

Diğer bir problem ise avukatlar üzerinde ve kararlar üzerinde siyasi etkilerin fazlalığıdır. Günümüz Türkiye'sinde her alanda olduğu gibi sivilleşme bu alandaki en büyük problemi oluşturmaktadır. Siyasicilerimizin siyasi güçlerini kullanarak baro yönetiminde, yargıçların kararlarında ve avukatların müvekkillerine karşı sorumluluklarında önemli derecede belirleyici görev almaktadır.

Yukarıda sıralanan beş önemli sorunlara ek olarak farklı birçok nokta da dile getirilmiştir. Bunlar arasında kısaca değinilebilecek konular şunlardır; avukat sayısının fazlalığı, müvekkillerin ücretleri geç ödemesi, yetersiz eğitim, avukatlara verilen paranın israf olarak algılanması ve uzmanlaşmanın olmamasına bağlı olarak bütün hukuk bilgisine sahip olma gereği.

Sonuç olarak diye biliriz ki; hukuk mesleğinin sorunları ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel problemlerin çözülmeden çözülemeyeceği gerçeğidir

Tablo7.1.6. 29Örnekleme Grubunun Bürolarında Çalıştırdıkları Kişi Sayısına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Yok	40	53.3
1-2	30	40.0
3-4	5	6.6
TOPLAM	75	100.0

Görüldüğü gibi, %53.3 gibi yüksek sayılabilecek bir oran bize avukatların yanlarında kimseyi çalıştırmadığını ifade etmektedir. Avukatların yarısından fazlası hiç kimseyi çalıştırmazken 35 kişi 1 ve 4 kişi arasında yardımcı kişiler çalıştırmaktadır.

Ancak yapılan mülakatlarda görülmüştür ki avukatların yarıya yakını bir başka avukatla ortak çalışmaktadır. Dolayısıyla bu faktör avukatların çoğunun yanlarında yardımcı kişi çalıştırmasını bir nebze olsa önlediği düşünülebilir. Yapılan mülakatlarda elde edilen gözlemler doğrultusunda diyebiliriz ki; gördüğümüz kadarıyla her büroda olmasa bile çoğunda bir veya iki kişinin çalıştırıldığı görülmüştür. Bunların açıkça belirtilmemesi bu kişilerin kanunlara uygun istihdam edilmediğini göstermektedir.

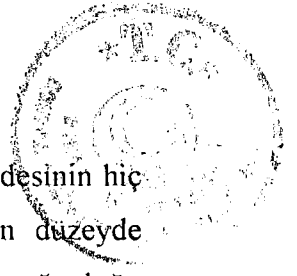
Hukuk bürolarında çalışanların çoğu sekreterliğin yanı sıra büronun temizliği, çay servisi ve bir takım evrakların getirip götürülmesiyle ilgilenmektedirler. Hatta bazen avukatların birtakım özel işlerini (alışveriş vb.) de yapmaktadırlar.

Cirhinlioğlu'nun 1997'de İstanbul Barosuna kayıtlı avukatlar üzerinde yaptığı araştırmada ise Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunun aksine yarıdan fazlasının yanlarında yardımcı işçi çalıştırdığı görülmüştür. Ancak her iki araştırmada da tespit edilmiştir ki avukatların yarıya yakını başka bir avukatla ortaklaşa çalışmaktadırlar.

Tablo 7.1.6.30. Örneklem Grubunun Çalışma Saatinde En Fazla Zamanlarını Alan Konulara Göre Dağılımı

	SAYI	%
Müvekkillerle görüşme	33	44.3
Mahkemeye gitmek (ulaşmak)	4	5.3
Meslektaşlarla görüşmek	-	-
İş takibi	24	32.0
Bürokratik işler	9	12.0
Başka	5	6.7
TOPLAM	75	100,0

Avukatların %44.0'ı çalışma saatlerinde en fazla vakitlerini müvekkilleriyle görüşmeye ayırmakta olduğu görülmektedir. Avukatların zamanlarının büyük bir bölümünü müvekkilleriyle görüşmelerine ayırmaları avukatlık mesleğinin içeriğine bağlı olarak normal olduğu söylenebilir. Çünkü, danışma ücreti alınmakta olması avukatların müvekkillerine uzun zaman ayırmalarına neden olmaktadır.

Ancak, sorumuzun üçüncü şıkkı olan 'meslektaşlarla görüşmek' maddesinin hiç işaretlenmemesi anlaşılabilir değildir. Avukatların meslektaşları ile istenilen düzeyde diyalog kurmadıkları anlaşılmaktadır. Demek oluyor ki, diyalogların çoğunluğu mahkemelerde sıranın kendilerine gelmesini beklerken ayak üstü gerçekleşmektedir. Bu da bizi Avukatların meslek içi dayanışmalarının yok denecek kadar az olduğu kanısına götürmektedir. İlişkilerin çoğu baro toplantılarında veya mahkeme koridorlarında oldukça bürokratik, resmi çerçevede gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 7.1.6.31. Avukatların Avukatlık Sistemine Bakış Açıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	11	14.7
Hayır	64	85.3
TOPLAM	75	100.0

Sadece %14.7 gibi çok az sayıda cevaplayıcı hukuk sisteminin yapısını ve işleyişini yeterli bulmuştur. Cirhinlioğlu'nun İstanbul Barosuna kayıtlı örneklem grubuna sorduğu benzer soruya karşı aldığı cevaplar, elde ettiğimiz verileri destekler boyutdadır. Cirhinlioğlu'nun bu sorusuna %85.1 hayır cevabı verilmiştir. Kısacası Türkiye'nin genelinde avukatlık mesleğini icra eden avukatların tamamına yakını hukuk sisteminden memnun değildir. Görüşme yaptığımız avukatların çoğu hukuk sisteminin bir kaos içinde olduğunu vurgulamıştır. Bu yüzden hukuk kurallarının yeniden yapılanması ve herkesçe anlaşılabilir bir yapıya kavuşturulması gerekliliği vurgulanmıştır.

İfade edebiliriz ki, hukuk sistemi bugünkü haliyle ne avukatları nede vatandaşları tatmin etmemektedir.

7.1.7. SİYASAL KATILIM VE HUKUK MESLEĞİ

Tablo 7.1.7.32. Örneklem Grubunun Siyasi Faaliyetlere Katılmalarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Daha önce bir siyasi partiye üye oldum	10	13.3
Bir siyasi partiye üyeyim	15	20.0
Siyasal veya kamusal bir görevde bulundum	6	8.0
Öğrenci hareketleri ve gösterilerde bul.	6	8.0
Öğren. hareketlerinde bulun. ve su anda aktifim	1	1.3
Aday olarak seçime katıldım	3	4.0
Hiçbiri	34	45.3
TOPLAM	75	100.0

Avukatların siyasete faal olarak katılmalarını etkileyen toplumsal, ekonomik etkenlerin olduğu bir gerçektir. Bu bakımdan avukatlık mesleğinin prestiji, eğitim tarzı, toplumsal rolü ve kazanılan yetenekler, gelir ve ekonomik bağımsızlıkları siyasi kimliklerini belirleyen en önemli unsurlarıdır.

Elazığ Barosuna bağlı olan 75 avukat üzerinde yaptığımız araştırmada aşağıda görüldüğü gibi %45.3 gibi önemli oranda avukatın siyasetin herhangi bir dalıyla uğraşmadığı ortaya çıkmıştır.

Avukatların en çok uğraştığı siyasi alanın, %20.0 ile bir siyasi partiye üye olma şeklinde olduğu görülmektedir. İkinci sırayı %13.3'le daha önce bir siyasi partiye üye olduklarını vurgulayanlar gelmektedir.

Mine Tan'ın 1972'de Gaziantep Barosuna kayıtlı 44 avukat üzerinde yapmış olduğu araştırmada bu soruya %88.6 ile bir siyasi partiye üye olduklarını vurgulayan 39 avukat tespit edilmiştir. Bu araştırmada dikkati çeken unsur 4 kişinin herhangi bir siyasi faaliyet de bulunmadığını ifade etmiş olmasıdır. Bizim yaptığımız araştırmada bu oran %45.3 ile 34 kişiye denk gelmektedir. Bu çelişkiyi (tezatı) günümüzde yaşanan siyasi kargaşa ve istikrarsızlığa veya Elazığ'nın hassas bir bölgede bulunmasına bağlayabiliriz.

Bu veriler doğrultusunda, acaba avukatlar eskiden olduğu kadar siyasete ilgi duymuyorlar mı? gençler siyaseti eskiler kadar cazip bulmuyorlar mı? sorularını akla getirmektedir. Ama unutulmamalı ki, bir meslek grubu için yinede 75 kişi içerisinde 41 kişinin siyasi faaliyetlerde bulunması veya bulunmuş olması avukatlık mesleğinin siyasete yatkınlığının bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

Tablo 7.1.7.33. Örneklem Grubunun Mesleki Çıkar Açısından Siyasete Bakışları

	SAYI	%
Evet	35	46.7
Hayır	40	53.3
TOPLAM	75	100.0

Çoğunluğa göre siyasi katılım mesleki ilerlemede zorunlu görülmemektedir. Hatta bazıları siyasi katılımın avukatların mesleki prestijini sarsabileceğini ifade etmişleridir. Günümüzde siyasi kimliğin müvekkillerin avukatlarına önyargılı yaklaşımlarına neden olacaktır. Günümüzdeki siyasi yapılanmanın siyasi yozlaşmaya neden olduğu düşünüldüğünde bu yaklaşımın doğruluğunu kabullenmek pek zor olmasa gerek.

Tablo 7.1.7.34. Hukuk Fakültesine Girmekle Siyaset Arasındaki İlişkiye Göre Dağılım

	SAYI	%
Evet	28	37.3
Hayır	46	61.3
Kısmen	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

Yapılan görüşmelerde avukatlar arasında hukuk eğitime başlamadan önce siyasete atılmaya karar vermiş bulunanların sayısının fazla olmadığı görülmüştür. Tablo 34'den anlaşılacağı gibi 75 avukatın sadece 28'i (tamamının %37.3'ü) siyasetle uğraşmayı öteden beri düşündüklerini belirtmişlerdir.

Mine Tan'ın 1972'de Gaziantep Bârosuna kayırlı 44 avukat üzerinde yapmış olduğu araştırmada aynı soruya 35 avukat (toplamının %95.5'i) üniversite öncesinde

herhangi bir siyasi yönelimleri olmadığını ifade etmişlerdir. Elazığ Barosuna Kayıtlı örneklem grubumuzdan bu soruya hayır cevabını 46 avukat (toplamının %61.3'ü) vermiştir. Yüzdeler açısından bakıldığında 1972'deki araştırmadan elde edilen oranın aksine evet cevabında bir artış olmuştur. Günümüzde bu oranın artması avukatlık mesleğini seçenlerin bilinçli olarak seçmesinin bir faktörü olduğu söylenebilir. Aynı zamanda siyasetin daha düşük yaşlara hitap eder duruma gelmesinde büyük rolü vardır.

Evet cevabındaki bu artış siyasi kararın yaş,fikir formasyonunun daha çabuk gelişmesine, aileye bağımlılığın azalması gibi nedenlere bu faktörlerin daha erken yaşlarda teşekkül etmesinin etkisi büyüktür.

Ancak yukarıda saydığımız faktörlerin zaman içerisinde bir değişim geçirdiği eldeki sonuçlara dayalı olarak söylenebilir. Fakat, %61.3'ü bu soruya hayır cevabı vermiştir. Buda gösteriyor ki evet'i çoğaltan faktörlerin yinede tam manasıyla özümlemediğidir.

Tablo 7.1.7.35. Hukuk Fakültesinin Siyasi Avantaj Sağlayıp-Sağlamadığına Göre Dağılım

	SAYI	%
Evet	43	57.3
Hayır	5	6.7
Bir ölçüde yararlıdır	27	36.0
Fikrim yok	-	-
TOPLAM	75	100.0

Verilen cevaplara göre bu yarar daha çok hukuk eğitiminin toplum, hukuk ve siyaset bilgilerini kazandırması ile avukatlığın siyasetle bağdaşan, siyasal faaliyeti destekleyen niteliklerinden doğmaktadır.

Tablo 35'de görüldüğü gibi 75 avukattan 43'ü (toplamının %57.3) evet, 5'i (toplamının %6.7'si) hayır, 27'si (toplamının %36.0'ı) ise bir ölçüde yararlıdır, şeklinde bir eğilim vardır.

Evet diyen avukatların yaklaşımına baktığımızda hukuk eğitiminin toplum, hukuk ve siyaset bilgilerini kazandırması açısından faydalı olduğunu ifade etmişlerdir.

Diğer fakültelere giden öğrenciler toplum, hukuk, siyasi bilgilerini öğretim dışında kazanmak zorundadır. Unutulmamalı ki politikayla hukuk arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Hukuk genel bir kültür olarak algıladığımızda, siyasetçinin her konuda bir şeyler bilmesi gerekli inancı açısından en uygun meslek olduğu görülmektedir.

En kısa ifade ile; hukuk insanların idare edilebilmesi sanatıdır.

Siyaset için hukuk tahsili gerekmez diyen 5 avukattan bir tanesinin aynen şu ifade ile 'siyasetle uğraşmak için hukuk tahsili gerekmez. Bugünkü şartlarda tahsil bile gerekmez' düşüncelerini ifade etmiştir.

Mine Tan'ın 1972 de yapmış olduğu araştırmasıyla karşılaştığımızda en büyük fark bir ölçüde yararlıdır şıkında yaşanmaktadır. Mine Tan'ın araştırmasında %15.9'u oluştururken, elimizdeki bulgularda bu oran %36.0'la oldukça yukarıya çekilmiştir. Bu farklılığı o dönemlerdeki millet vekillerinin yarıdan çoğunun avukatlardan oluşmasına, günümüzde ise bu oranın eskiye oranla daha çok düşmüş olmasına bağlaya biliriz.

Tablo 7.1.7.36. Örneklem Grubunun İlk Siyasi Faaliyet Zamanlarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Lise öğrenimi devresinde	18	24.0
Üniversite öğrenimi devresinde	19	25.3
Staj devresinde	-	-
Avukatlığa başladıktan sonra	18	24.0
Bulunmadım	20	26.7
TOPLAM	75	100.0

Tablo 36 da görüldüğü gibi siyasete yatkın bir meslek grubu olarak kabul edilen avukatlık mesleğini icra eden avukatların %73.3 siyasetle bir şekilde uğraşmışlar veya uğraşmaktadırlar. Üniversiteye veya avukatlık mesleğine başladıktan sonra avukatların yoğun siyasetle uğraştıklarının görülmesi siyasi yönelimlerin genellikle mesleki yönelimi takip ettiğini göstermektedir. Buda avukatlık mesleğinin bir takım özelliklerinin siyasi katılımı arttırdığı düşüncesini desteklemektedir.

Tablo7.1.7.37. Avukatların Siyasete Faaliyetlerine Katılmalarının Nedenlerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Meslek konusu	10	13.3
Kamu hizmeti sorumluluğu	19	25.3
Mesleki menfaat	20	26.7
Statü kazanmak	19	25.3
Başka	7	9.3
TOPLAM	75	100.0

Tablo 37’de çok farklı bir dağılımın olmadığını görüyoruz. Acık uçlu bir soruda cevaplardan %70 yakın bir kısmının üç etken üzerinde toplanmış oluşu bu konuda oldukça kuvvetli bir görüş birliğinin ifadesi sayılabilir.

Kamu hizmeti sorumluluğu içinde bulunan avukatların toplumsal sorunların hukuki yoldan çözümlenebileceği, avukatın bir hukukçu olarak eğitim ve tecrübesinin diğer mesleklerden daha uygun olduğu inancı ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu eğilimin temelinde ‘hukukçu toplumun mühendisidir’ inancı yatmaktadır.

Mesleki menfaat düşüncesindeki avukatlar ‘siyaset avukatının vitrinidir’ ifadesinden yola çıkmaktadır. Genç avukatların kendilerini göstermek ve isim yapmak amacı güttükleri söylenebilir. Avukatların sermayesi çevredir. Çevre edinmenin en kolay yolu da siyasetle uğraşmaktır.

Avukatların bazıları statü kazanmak amacıyla siyasete atılmaktadır. Siyasete atılan avukatların aslında avukatlık mesleğinde başarısız olan avukatlar olduğu ifade edilmektedir. Kendilerini siyasal alanda göstermek için siyasete atıldıkları ileri sürülmektedirler. Sadece %9.3 oranındaki avukatların siyasete faal olarak katılmalarının sebeplerini şu şekilde sıralamaktadırlar; mesleki çıkar, para hırsı, sosyal aktivitelerinin yoğun oluşu, birikim, her çevreden insanlarla ilişkiye girmeleri, toplumun itmesi ve topluma faydalı olmak şeklinde ifade bulmuştur.

7.1.8. HUKUKÇULAR, TÜRKİYE’NİN TOPLUMSAL, EKONOMİK, SİYASAL VE KÜLTÜREL KALKINMASINA YARDIMCI OLABİLİRLER Mİ?

Tablo 7.1.8.38. Örneklemin, ‘Avukatların Türkiye’nin Ekonomik, Toplumsal, Ve Siyasal Gelişimine Katkıda Buldukları’ Düşüncesine Katılmalarına Göre Dağılım

	SAYI	%
Evet	29	38.7
Hayır	11	14.7
Kısmen	35	46.7
TOPLAM	75	100.0

Avukatların içinde buldukları toplumun gelişmesine ne ölçüde katkıda bulunabileceklerini tespit etmek mesleğin toplumdaki yerini anlamakta ve meslek sahiplerinin toplumdaki yerlerini anlamak açısından önemli olduğu bilinmektedir.

Avukatların genel yaklaşımı, Türkiye’nin ekonomik, toplumsal ve siyasi gelişiminde büyük bir rol oynadıkları şeklindedir. Profesyonel mesleklerin temel kriterinden sayılan toplumsal değişimi ve ilerlemeyi içselleştirmişlerdir. Avukatların verdikleri cevaplara baktığımızda toplumsal gelişmeyi sağladıklarını ifade ederken toplum üzerindeki güçlerini de vurgulamış olmaktadır. Dolayısıyla profesyonelliklerinin bilincinde olduklarını söyleyebiliriz.

Tablo 7.1.8.39. Avukatların Türkiye’yi Kalkındırma Şekillerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Baroların daha aktif hale getirilebilir	18	24.0
Siyasetle daha fazla ilgilenmeleri şeklinde	4	5.3
Mesleki etike uyulması şeklinde	16	21.3
İnsan haklarının ve adaletin gelişmesine katkıda bulunarak	36	48.0
Başka	2	1.3
TOPLAM	75	100.0

Avukatların çoğu kendilerini toplumun aydın kesimini oluşturan kişiler olarak algılamaktadır. En azından üniversite mezunu olmaları görece olarak daha iyi eğitilmiş olmaları toplumsal, ekonomik ve siyasi gerçekleri halka daha iyi, daha doğru biçimde

aktarmaları sağlayabilecekleri düşünüle biliri. Hem eğitim türü olarak, hem de mesleki özelliklerine bakarak halka yakınlıkları ülkenin kalkınmasında öncü rol oynayabilecekleri düşünüle bilir.

Tablo 39’da görüyoruz ki avukatların %48.0 toplumsal kalkınmada en büyük rollerinin insan haklarının, hak ve adaletin geliştirilmesinde yapacakları iyileştirmede olacağını vurgulamışlardır. Örneğin, işkence gördüğünü iddia eden herkes avukatlara başvurmaktadır. Halka bu konuda en yakın ve halkın belki de sorunlarını en iyi bilen yine avukatlardır. Dolayısıyla, avukatların zaman zaman cesur çıkışlar yapmaları gerektiğine inanıyorum. İkinci bir başka gruba göre ise, (%24.0) bu etkinliklerin en iyi biçimde baroların yeniden yapılanmasıyla mümkünlüğü belirtilmektedir. Her meslek grupları daha geniş ekonomik, toplumsal ve siyasal alana sahip olmak ister. Barolar tek tek avukatların istekleri ve sorunlarını geniş toplum yığınlarına aktaracak örgütlerdir. Ne var ki bu görevlerini iyi bir şekilde yapamaktadırlar. Barolar bu yüzden günümüzde olduklarından daha aktif olmak zorundadırlar. Üçüncü grubun ifadesine göre ise, Türkiye’nin kalkınmasında avukatların mesleki ahlaka uymalarının (%21.3) büyük bir rolü olduğunu vurgulamışlardır. Batı toplumlarında olduğu gibi günümüz Türkiye’sinde de meslek ahlakı alanında oldukça problemler yaşanmaktadır. Toplumun temelinde yatan ahlaki kuralların mikro düzeyde görüldüğü meslek örgütlerinde sağlanmasıyla makro boyutlarda da bir düzelmeye dönüşeceği görülecektir.

Bu soruya farklı cevap veren iki kişi düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir; Sivil inisiyatifin geliştirilmesi yönünde çalışılarak ve aile avukatlarının yasal zorunluluğu haline getirilmesiyle Türkiye’nin kalkınmasında avukatların rol oynayabileceğini söylemişlerdir.

Tablo 7.1.8.40. Türkiye'nin Yakın Gelecekte Ekonomik Ve Toplumsal Sorunların Çözerek Gelişmiş Bir Ülke Düzeyine Ulaşacağı Konusunda ki, Avukatların Beklentilerine Göre Dağılım

	SAYI	%
İyimserim	40	53.3
Kötümserim	35	46.7
TOPLAM	75	100.0

Örnekleme grubunun yarısından fazlası Türkiye'nin yakın gelecekteki sosyo-ekonomik durumundan umutlu iken yarısından biraz azı bunun aksine karamsar olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, bir birine yakın değerler elde edilmiştir. Günümüz Türkiye'sinin siyasi yapılanmasında ekonomik yapılanmasına kadar bir takım belirsizlikleri içerdiğini söyleyebiliriz. Türkiye'nin gündemini yakından takip etmek zorunda olan bir meslek grubu olan avukatların bu kadar yakın değerler içeren cevapları hiçte yabana atılacak bir veri değildir.

Bir toplumun temel direklerinde sayabileceğimiz profesyonel mesleklerin gelecekte beklentileri, umutları kalmazsa o toplumun geleceği tehlikeydedir.

7.1.9. AVUKATLIK MESLEĞİNİN DEVLETLE OLAN İLİŞKİSİ

Tablo 7.1.9.41. Örnekleme Grubunun Türkiye'nin Sosyo-Kültürel Yapısı Gözönünde Bulundurarak Yaptıkları Devlet Tariflerine Göre Dağılım

	SAYI	%
*	8	10.7
**	49	65.3
***	15	20.0
TOPLAM	72	96.0
CEVAPSIZ	3	4.0
TOPLAM	75	100.0

* Devlet, toplumdaki tüm kesimlerin taleplerini eşit derecede yansıtabilen tarafsız bir yapı niteliğindedir.

** Devlet, ekonomik ve mali güce sahip olan toplumsal kesimlerden bağımsız olarak hareket edememekte, yasa ve politikalarını bu kesimlerin talepleri doğrultusunda biçimlendirmektedir.

*** Devlet, yönetici bir seçkinler (elit) grubu tarafından kontrol edilen, toplumsal dinamiklerden etkilenmeyen bağımsız bir yapı görünümündedir.

Tablodan anlıyoruz ki, avukatlar, devleti belli güçlerin egemenliği altında bir kurum olarak algılamaktadırlar. Avukatların %65.3 ü devlet, ekonomik ve mali gücü olan ancak birtakım çıkar gruplarının hegemonyası altında bulunan, bu çıkar gruplarıyla siyasi ve ekonomik ilişkilerinin mevcut olduğu kurum olarak görmektedirler. Bu sürecin temelinde, Türkiye'nin kurtuluş savaşından sonra izlemiş olduğu politikalar yatmaktadır. O dönemler için gerekli olan devlet destekli kuruluşların oluşturulması düşüncesi zamanla kontrolden çıkmış, güçlenerek devlet üstü güçler haline gelmişlerdir. Avukatların büyük bir çoğunluğunun kabul ettiği devlet tanımı, aslında halk arasında da taraf bulun bir tanımdır. Buda gösteriyor ki, genel bir yaklaşım varsa oda devletin bağımsız olmadığıdır.

Tablo 7.1.9.42. Örneklem Grubuna Göre Türkiye'de Devletin Ekonomideki Yerine Göre Dağılım

	SAYI	%
*	4	5.3
**	27	36.0
***	43	57.3
TOPLAM	74	98.7
CEVAPSIZ	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

* Devlet, üretimde doğrudan yer almalı ve iktisadi kalkınmanın öncüsü olmalıdır.

** Devlet, üretimde doğrudan yer almalı, ancak yönlendirici kararlarla özel sektörün gelişmesine katkı sağlamalı

*** Devlet, tümüyle ekonomik alanın dışında olmalı. Özel sektörü teşvik etmelidir.

Günümüzde devletin, ekonomide izlediği özelleştirmenin doğru bir politika olduğunu elde ettiğimiz verilerle bir kez daha anlıyoruz. Avukatların %57.3 ü devletin tümüyle ekonomiden elini çekmesini, özele devretmesini ifade etmiştir. Bu düşüncüyü ifade eden avukatlar bir konunun altını özellikle vurgulamaktadırlar; kaş yaparken göz çıkarmayalım, özelleştirme yaparken tarafı ve düşük fiyatlarla yaparak devleti zarara uğratmayalım. Daha çok devletin yasal boyutlarıyla ağırlıklarını hissettirmesi istenmektedir. Denetimi yüksek miktarda devlete bağımlı işçi çalıştırarak değil de, yapacağı yasal düzenlemelerle sağlamalıdır.

Tablo 7.1.9.43. Örnekleme Grubunu Devletin Yeniden Yapılanmasına Bakışları

	SAYI	%
Olumlu	65	86.7
Olumsuz	1	1.3
Kısmen	6	8.0
TOPLAM	72	96.0
CEVAPSIZ	3	4.0
TOPLAM	75	100.0

Gelişmekte olan ülkelerin genelinde bir sistem problemi yaşanmaktadır. Hukukçulara sorduğumuz bu soruda yaklaşımı doğrulayan bir sonuca ulaşmaktayız. Bu oranlar bize avukatların bir sistem değişimi arzusu içinde olduğunu ve bu değişimin ne şekilde olursa olsun mevcut yapıdan daha iyi olacağı kanaatini taşıdıklarını göstermektedir. Dolayısıyla, %86.7 oldukça yüksek bir oranı ifade etmektedir. Avukatların tamamına yakını devletin yeniden yapılanmasını istemektedir. Bu yapılanmadan da olumlu gelişmelerin doğacağına inanmaktadırlar.

Avukatların büyük bir çoğunluğu yargı sisteminin (baroların) hükümetin, siyasicilerin kontrolü altında bulunduğu iddia etmişlerdir. 1980 olaylarında taraf olduğu düşünülen baroları baskı altında tutabilmek için birtakım yasalar oluşturulmuştur. Bu yasaların baro üyeleri üzerindeki baskılar, avukatların mesleklerine, hizmetlerine kendilerini vermelerini önlemektedir. Sistemin özgürlükçü olmadığını ve halen gelişmemiş hukuk devleti anlayışının devam ettiğini vurgulamıştır. Kısacası, bütün olarak sistemin yanlışlığını ifade etmişlerdir.

Tablo 7.1.9.44. Hukuk kuralları ile Din Kuralları Arasındaki İlişki

	SAYI	%
Evet	52	69.3
Hayır	21	28.0
Kısmen	2	2.7
TOPLAM	75	100.0

Cevaplayıcılardan %69.3'ü İslamın (dini motiflerin) hukuksal hayatta etkili olduğunu belirtmiştir. Cirhinlioğlu'nun 1997'de İstanbul Barosuna kayıtlı avukatlar

üzerinde yapmış olduğu çalışmada bu soruya %87.9 hayır, %12.1 evet cevabına ulaşmıştır. Dinsel motiflerin hukuksal alandaki etkisi aynı ülkenin farklı şehirlerinde bu derece farklı çıkması oldukça düşündürücüdür. Bir tarafta Türkiye'nin en gelişmiş ve en kalabalık ili İstanbul diğer tarafta ise geleneksel yaşamın ağır bastığı vasat bir şehir görüntüsü içerisindeki Elazığ. Bu bağlamda vurgulanmalıdır ki, Elazığ'da geleneksel yaşamın ve dinsel motiflerin ağırlığına bağlı olarak dinin hukuk kurallarındaki etkileri vurgulanırken, İstanbul gibi metropol şehirlerinde ise dini motiflerin güçlerini hemen hemen yitirmiş olduğu görülmektedir. Bu farklılığı sadece gelenekselliğe bağlamakta hata olur. Bölgesel geri kalmışlığın bu düşüncenin temelini oluşturduğu gerçeğini de göz ardı edemeyiz.

7.1.10. MESLEK ÖRGÜTLERİ OLARAK BAROLAR

7.1.10.45. Avukatların Baro Toplantılarına Katılma Düzeylerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	39	52.0
Hayır	35	46.7
Bazen	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tabloya göre, örneklem grubunun yarısından fazlası %52.0 baro toplantılarına katılmaktadır. Bunun paralelinde 21 kişide (tamamının %28.0) baro toplantılarına katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan görüşmelerde üyelerin çoğunluğunun baro toplantılarının azlığından yakınmaktadır. Mevcut toplantılarında genellikle baro yönetiminin seçimleri vesilesi ile veya yönetim üyelerinin kendileri arasında düzenledikleri toplantılar olduğu ifade edilmiştir. Sosyal amaçlı toplantıların yok denecek kadar az olduğu belirtilmiştir.

Tablo 7.1.10.46 Avukatların Barodaki Görevine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet, hala görevliyim	7	9.3
Evet, geçmişte görev aldım	13	17.3
Hayır	55	73.3
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tabloya göre örneklem grubunun %26.7'si eskiden veya günümüzde barolarda bir şekilde görev almışlardır. Bu oran 75 avukat içerisinde önemli sayılabilecek bir yüzdeye sahiptir. Tablo kırk yedide de görüleceği gibi 52 avukat baroların iyi çalışmadığını ifade etmişlerdir. Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların 20'si baro yönetiminde görev almış olmaları Elazığ Barosu avukatlarının çoğunun baronun iyi çalışmadığından şikayetçi olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 7.1.10.47. Örneklem Grubunun Baro Çalışmalarını Olumlu-Olumsuz Bulmalarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	23	30.7
Hayır	52	69.3
TOPLAM	75	100.0

Eldeki verilere baktığımızda avukatların bir çoğunun baroların iyi çalışmadığını düşündüklerini görmekteyiz. Aldığımız cevaplar doğrultusunda anlıyoruz ki baroların olanaklarından daha çok baro yönetiminde görev alan kişiler veya baro yönetimine yakın kişiler faydalanmaktadır. Karşı fikirde olan avukatlar ise baroların imkanlarının (ekonomik ve mevcut sistemin yetersizliği) ancak bu kadar olduğunu vurgulamışlardır. Hizmet eksikliğinin nedenlerini de yetersiz imkanlara bağlamaktadırlar. Baroların iyi çalışmadığını ifade eden 52 kişinin (%69.3) yanı sıra 23 kişide (%30.7) baroların iyi çalıştığını ifade etmişlerdir. Ancak bu 23 kişiye yapılan görüşmelerde bu kişilerin de aslında genel itibarı ile sistemden şikayetçi oldukları ancak kötünün içerisinde iyi oldukları ifade edenlerin

sayısı da az değildir. Radikal bir öneri sunmak gerekirse baroların topyekün bir reforma tabi tutulmaları gerekmektedir.

Tablo 7.1.10.48. Baroların İyi Çalışmama Nedenlerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Meslek ahlakını ve disiplini koruyamıyor	20	26.7
Meslek üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılayamıyor	18	24.0
Ciddi maddi sorunlar var	2	2.6
Siyasi müdahaleye açık olmasından	3	4.0
Başka	10	13.3
TOPLAM	52	70.6
CEVAPSIZ	22	29.4
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tabloya göre, cevaplayıcıların %56.0'ı baroların meslek ahlakını ve disiplini koruyamadıkları konusunda birleşmektedirler. Oysa bu tabloya göre baroların siyasetle fazla bir ilişkileri olmadığı görülmektedir. Diğer bir grup ise (%24.0) baroların etkin olmamalarını meslek üyelerinin ortak ihtiyaçlarını cevap verememelerine bağlamışlardır. Ciddi maddi sorunların var olduğu görüşü (%1.3) ise yeteri desteği bulamamıştır.

Bu soruya farklı cevap verenler ise toplumsal sorunlara ve haksızlıklara karşı duyarsız kalınması, baro üyelerinin tembel olması, aktif olmamaları, hukuk düzeninin yetersizliği ve örgütlenme ruhunun zayıf olması baroların iyi çalışmamasına neden gösterilmiştir.

Tablo 7.1.10.49. Siyasi Partilerin Barolar Üzerindeki Etkileri

	SAYI	%
Evet	48	64.0
Hayır	27	36.0
TOPLAM	75	100.0

Çoğunluğa göre siyasi partilerin ve çeşitli örgütlerin barolar üzerinde ki etkileri mevcuttur. 33. tablomuzda mesleki ilerlemede siyasi katılımın önemi olup olmadığı

sorulduğunda %53.3'ü hayır cevabını vermişlerdir. Ancak 49. tablonun verilerinde baroların yönetiminde söz sahibi olmak veya baronun imkanlarından yararlanmak siyasi bir kişiliğe dayanmaktadır. Aynı zamanda baronun neden iyi çalışmadığını sorduğumuz 48. soruda siyasi müdahalenin yok denecek kadar az olduğu vurgulanmıştır. Eğer 49. soruya verilen cevap doğrultusunda 48. tablo ele alındığında siyasi müdahaleye açık olduğu şikâi daha fazla frekansa sahip olması gerekir.

Dolayısıyla bu sonuçlar bize demokratikleşme yolunda daha çok yol katetmemiz gerektiğini göstermektedir. Çünkü, sivil örgütlerin dahi daha siyasi baskılardan kurtulmadığı görülmektedir.

Tablo 7.1.10.50. Avukatların, 'Barolar Sadece Üyelerini Değil, Ülkedeki Değişik Kesimlerin Demokratik Hak Ve Taleplerinin Korunup Gelişmesinde Aktif Olarak Yer Almış Ve Böylelikle Ülkemizin Demokratikleşme Sürecinde Öncü Rol Oynamıştır' Görüşüne Bakış Açılımlarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	35	46.7
Hayır	32	42.7
Kısmen	1	1.3
Fikrim yok	7	9.3
TOPLAM	75	100.0

Baroların demokratikleşme faaliyetindeki aktiviteleri sorulduğunda 35 kişi (tamamının %46.7) olumlu cevap verirken 32 kişi (tamamının %42.7) hayır diyerek olumsuz cevap vermişlerdir. Birbirine oldukça yakın sayılabilecek bu cevaplar farklı iki düşüncenin eşdeğere de olduğunu göstermektedir. Birinci grubu teşkil eden avukatlar mevcut imkanlar dahilinde baroların bu alanda çeşitli girişimleri olduğunu söylemişlerdir. Örneğin işkence görme olaylarında zaman zaman avukatların cesur ataklarına şahit olan sıradan kimseler toplumun diğer kesimlerinden çok avukatlara güvenme eğilimlerine girmişlerdir.

Daha radikal bir grup avukat ise, avukatların günümüzde sergiledikleri görünümleri ile ülkenin demokratikleşmesinde önemli bir rolleri olmayacağını vurgulamışlardır.

Sonuç olarak söyleye biliriz ki, avukatların Türkiye'nin demokratik hak ve taleplerinin korunup gelişmesinde aktif rol alarak, demokratikleşme sürecinde öncü rol alabileceklerine güvenlerinin tam olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla Türkiye'de unutulmamalı ki tenkit edilmeyecek hiçbir kurum yoktur.

Tablo 7.1.10.51. Avukatların, 'Barolar Yönetim Kadrolarını Demokratik Seçimler Yoluyla Belirlemiş Ve Bu Seçimlere Üyelerinin Eşit Şansta Katılabileceği Ortamlar Hazırlamışlardır' Görüşüne Bakış Açıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	38	50.7
Hayır	31	41.3
Kısmen	1	1.3
Fikrim yok	5	6.7
TOPLAM	75	100.0

Yukarıdaki tabloya göre %50.7 'si baroların demokratik seçimler yoluyla göreve geldikleri, %41.3 ise birtakım baskıların yönlendirmesiyle baroların oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Crhinlioğlu'nun 1997 de İstanbul Barosu avukatları üzerinde yapmış olduğu benzer çalışmada, baroların iyi çalışmamalarına ilişkin sorduğu soruya karşılık %11.8 oranında en düşük oranı 'siyasi karışım' almıştır. Tablo 51 e baktığımızda ise görüyoruz ki Elazığ Barosunun oluşumunda da Cirhinlioğlu'nun elde ettiği verilerle bir paralellik arz ettiği tespit edilmiştir. Ancak tablo 49 da ise gördük ki bu verilerle bir tezat vardır. Buda gösteriyor ki bu sorulardan birine veya her ikisine samimi cevaplar verilmemiştir.

Tablo 7.1.10.52. Avukatların, Baroların Gerçekleştirdiği Eğitim, Danışmanlık, Bilimsel Yayın, Toplantı, Kongre vb. Etkinlikleri Toplumsal Değişimi Hızlandırmaktadır Görüşüne Bakış Açıklarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	33	44.0
Hayır	31	41.3
Kısmen	2	2.7
Fikrim yok	9	12.0
TOPLAM	75	100.0

Profesyonel mesleklerin en önemli özelliklerinden birisi üyelerinin bir örgüt etrafında toplanmış olmalarıdır. Profesyonel mesleklerin kurmuş oldukları meslek odalarının en büyük özellikleri de toplumu yönlendirici ve aydınlatıcı açıklamalarda bulunan yayınları gerçekleştirmektir.

Tablo 52'den anlaşılacağı gibi yarıdan fazlası (toplamının %44.0) bu görevi başarı ile yaptıklarını beyan etmişlerdir. Bu kişilerle yapılan görüşmelerde bu kaniya 'mevcut imkanlar dahilinde ancak bu kadar olur' düşüncesinden yola çıkarak başarılı olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Başarılı olamadıklarını ifade eden cevaplayıcıların sempozyum, panel, konferans ve çeşitli yayınlar gibi geniş kitlelerin ilgisini çekecek sosyal faaliyetlerin yok denecek kadar az olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 7.1.10.53. Örneklem Grubunun Meslek Odalarının Varlığına Bakış Açıkları

	SAYI	%
Evet	71	94.7
Hayır	4	5.3
TOPLAM	75	100.0

Genel olarak, bu tip örgütlerin varlığı toplumda ki demokratikleşme çabalarını arttıracığı ve toplumda kamu oyu oluşturma açısından faydalı olacağı real bir gerçekliktir. Yukarıdaki tabloya göre, örneklem grubunun %94.7 gibi büyük bir çoğunluğu barolar ve diğer meslek odalarının gerekliliğini vurgulamışlardır. Genel olarak, bu tür örgütlerin görevi üyelerinin çıkarlarını korumak, meslek içi tutarlılıkları oluşturmak, meslek

sahipleri arasında sosyal ilişkileri güçlendirmek ve mesleğin geleceğini garanti altına almaya çalışmaktır. Dolayısıyla, baroların iyi çalışmadığına yönelik yapılan eleştirilere rağmen hiç olmamasından daha iyidir.

Tablo 7.1.10.54. Meslek Odalarının Alanlarındaki Yetkileri Ve Bireysel Özgürlük

	SAYI	%
Olumlu	50	66.7
Olumsuz	25	33.3
TOPLAM	75	100.0

Bir mesleki grubun kendi alanında tek söz sahibi olması o mesleğin geleceği için ve o toplumun demokratikleşme süreci içerisinde faydalı olacaktır. Bir mesleği en iyi bilen yine o mesleği icar edenlerdir. Profesyonel bir meslek dalı olan avukatlık mesleğinde yapılan hatayı yine bir profesyonel meslek sahibi avukat tarafından bulunabilir olması her kendi örgütlerinin kendi alanlarında tek söz sahibi olmasının önemini ortaya koymaktadır. Siyasi çevrelerin veya bir takım çıkar gruplarının etkisiyle alınan kararların toplumsal ilerlemeyi yavaşlatacak veya durduracaktır. Yukarıdaki tabloda %65.3 gibi yüksek bir oranla bu kanımızın doğruluğu teşçillenmektedir. Kısacası söyleye biliriz ki, meslek odalarının kendi alanlarında tek söz sahibi olmaları bireysel ve toplumsal özgürlüğü arttıracaktır.

Tablo 7.1.10.55. Avukatlara Göre Meslek Odalarının Kendi Alanlarında Mesleki İcraatlarda Tek Söz Sahibi Olması Hukukun Gelişmesini Etkilemesi Açısından Dağılımı

	SAYI	%
Olumlu	46	61.3
Olumsuz	25	33.3
Kısmen	3	4.0
Fikrim yok	1	1.3
TOPLAM	75	100.0

Örnekleme grubunun ifadelerine göre %61.3 oranında meslek odalarının kendi alanlarında tek söz sahibi olmaları mevcut sistemdeki aksaklıkları minimum düzeye indirgeyeceği şeklindedir. Yapmış olduğum görüşmelerde avukatların çoğu hükümetlerin

yasal boyutlarda yapacakları değişikliklerde bu konunun uzmanları olan avukatlar ve barolara söz hakkı verilmediği şeklindedir. Yasal değişikliklerde göstermelik olarak barolardan fikirler alındığını ancak birkaç kişinin çıkarları doğrultusunda merkezden siyasiler tarafından değiştirildiğini ifade etmişlerdir. Bir avukatın ifadesi şu şekildedir; ‘batıdan birçok kanunlar getirilmektedir, neden bir vergi kanunu getirilmemektedir? diye sormaktadır. Daha sonra sorusuna kendisi şu şekilde cevap veriyor; vergi yasası getirildiğinde bir çok kişinin vergi kaçırması mümkün olmayacaktır’. Yapılan yeniliklerin ne kadar yüzeysel ve göstermelik olduğunu bu ifadelerden anlamaktayız. Unutmayalım ki, ben merkezci yaklaşımlar içinde buldukları toplumları geriye götürmüştür.

Avukatların ifadelerine göre baro kanalıyla yapılan birçok yasal düzenleme önerilerinin hemen hemen hepsi çeşitli nedenlerden dolayı kayda değer bile alınmamış.

7.1.11. BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME

7.1.11.56. Örneklem Grubunun İzlediği TV Kanallarına Göre Dağılım

	SAYI	%
TRT	8	10.7
ATV	18	24.0
Kanal D	5	6.7
Show TV	-	-
TGRT	6	8.0
STV	-	-
NTV	18	24.0
Kanal 7	20	26.7
STAR	-	-
Diğer	-	-
TOPLAM	75	100,0

Örneklem grubu içerisinde yer alan avukatların birçoğu %26.7 ile Kanal 7’yi izlemektedir. İkinci sırayı %24.0 la ATV ve NTV paylaşmaktadır. Üçüncü sırayı %10.7 ile TRT almaktadır. Bu veriler doğrultusunda Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubumuzun daha çok muhafazakar olarak nitelendirebileceğimiz kanalları izlediklerini söyleyebiliriz. Bu verilerin 44. sorudan elde ettiğimiz verileri destekleyici bir boyutu olduğunu söyleyebiliriz. Avukatların magazin ağırlıklı kanalları tercih etmedikleri ortaya

çıkıştır. Altıncı şık olarak verdiğimiz Show TV' yi 75 avukattan hiç birinin işaretlememesi buna kanıt olarak sunula bilir.

Tablo 7.1.11.57. Örneklem Grubunun Yerel TV Kanallarını İzlemelerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
Evet	47	62.7
Hayır	28	37.3
TOPLAM	75	100,0

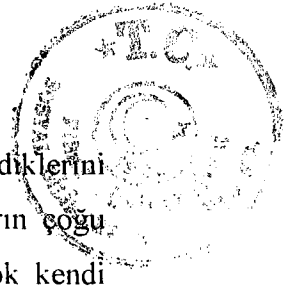
Türk hukukçularının mesleksi örgütlenmelerini tamamlamış olduklarını söyleyebiliriz. Rastgele seçilebilecek günlük bir gazetede bu meslek örgütlerinin idarecilerinin veya üyelerinin yaptığı siyasi nitelikte birçok açıklama bulmamız mümkündür. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından profesyonel meslek sahiplerinin toplumsal konularda yapacakları aydınlatıcı yayınlar kaçınılmaz bir öneme sahiptir.

Avukatların çoğu yaşadıkları şehrin yerel TV'lerini %62.7 gibi yüksek sayılabilecek bir oranla izledikleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, profesyonel meslek sahipleri kazandıkları statüye bağlı olarak yerel TV'leri küçümseyici bir tavıra değil, aksine ideal bir profesyonel meslek sahibi kişiler gibi yaşadıkları şehrin sosyo-ekonomik problemlerini merak etmektedirler. Buda profesyonelliğin bir gerekliliği olan halkla içice olma özelliğinin Elazığ'da görev yapan avukatların çoğunda bulunduğunu anlıyoruz. Marjinal meslek örgütlerinden olmaktansa toplumsal bir örgüt olma özelliğine sahip bir yapılanma sağladığı gerçeğini görmekteyiz.

Tablo 7.1.11.58. Avukatların Boş Zamanlarını Değerlendirme Şekillerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
TV izlemek	18	24.0
Gazete/Dergi/Kitap okumak	42	56.0
Sportif faaliyetler	3	4.0
Eş/dost ziyareti	3	4.0
Kahve/lokal	3	4.0
Diğer	6	8.0
TOPLAM	75	100.0

Örneklem grubu içerisinde yer alan avukatların bir çoğu (toplamının %56.0) boş zamanlarını gazete, dergi ve kitap okuyarak geçirdiklerini ifade etmişlerdir. İkinci

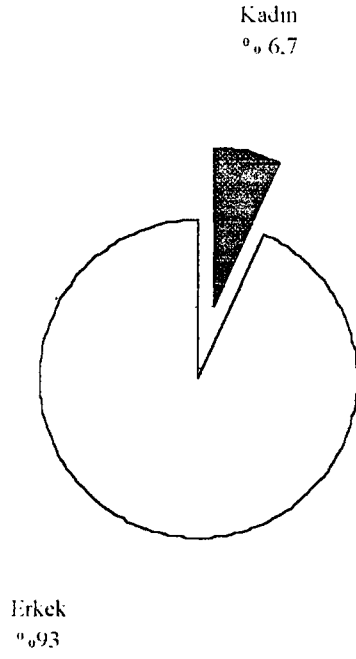

sırayı oluşturan avukatlar ise %24.0 ile boş zamanlarını TV izleyerek değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucu anlaşılıyor ki TV izleyen avukatların çoğu haber bültenlerini izlemektedirler. Dergi, kitap ve gazete okuyanlar ise daha çok kendi mesleki kitapları ve köşe yazılarını okuduklarını vurgulamışlardır. Neden spor yapmadıklarını sorduğumuz birkaç avukat ise arzu ettiklerini ancak bu ortamı bulamadıklarını (zaman, yer, toplumsal yapı) belirtmişlerdir. Farklı şıklar işaretleyen 6 kişinin hemen hemen hepsi boş vakitlerinde bahçeye gittiklerini ifade etmişlerdir.

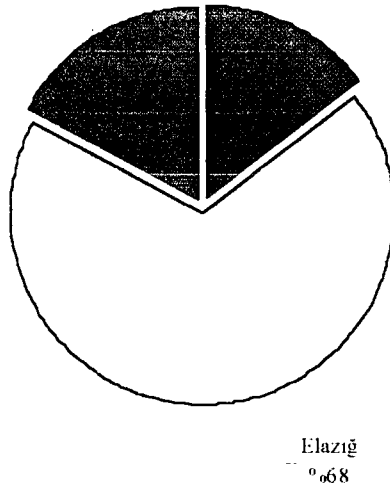
Grafik 7.2.1. Cinsiyete Göre Dağılım

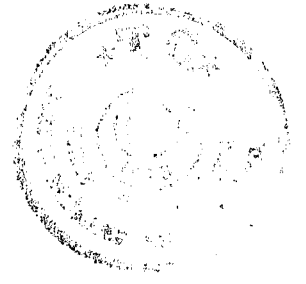

Grafik 7.2.2. Doğum Yerine Göre Dağılım

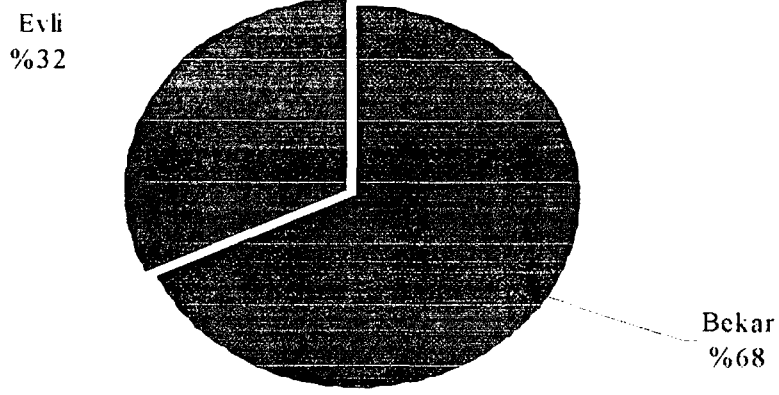
İlçe
%17,3

İl Dışı
%14,7

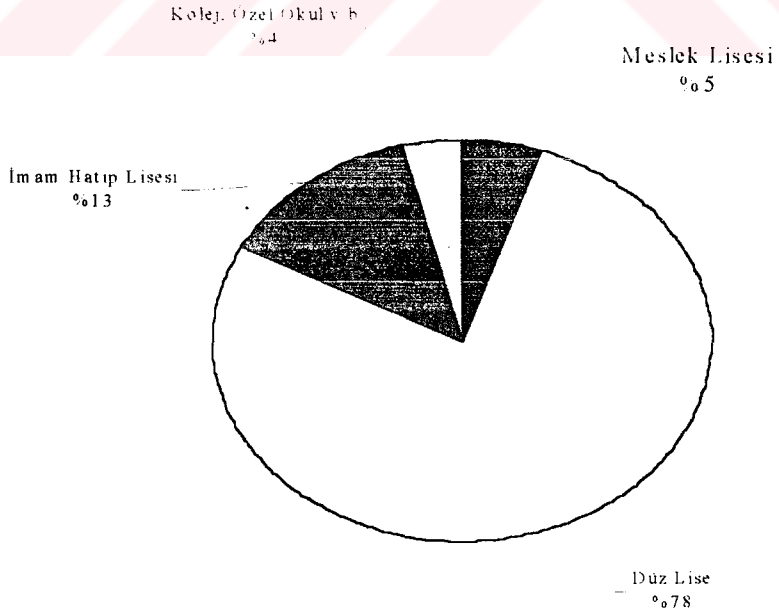

Grafik 7.2.3. Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

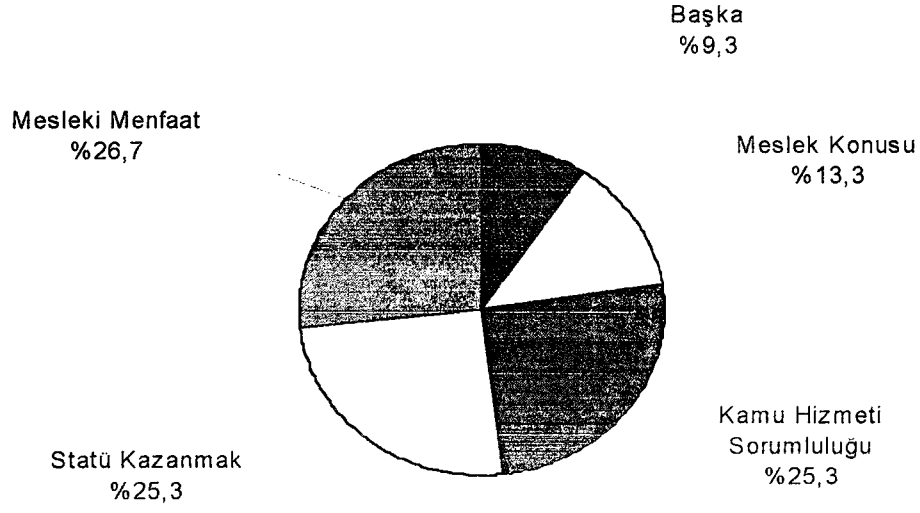

Grafik 7.2.4. Deneklerin Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Dağılımı

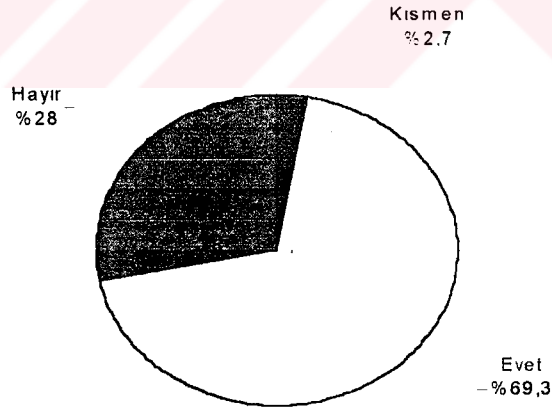

Grafik 7.2.5. Avukatların Siyasetle Faal olarak Uğraşmalarının Nedenlerine Göre Dağılımı.

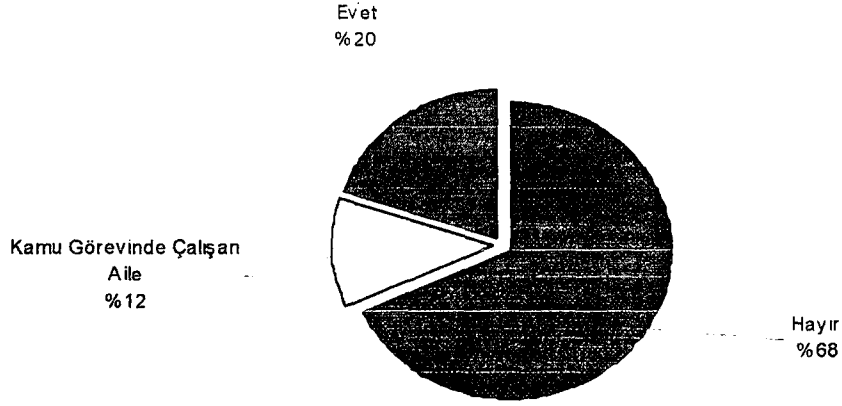

Grafik 7.2.6. Hukuk Kurallarının Oluşumunda Dinin Rolüne Göre Dağılımı

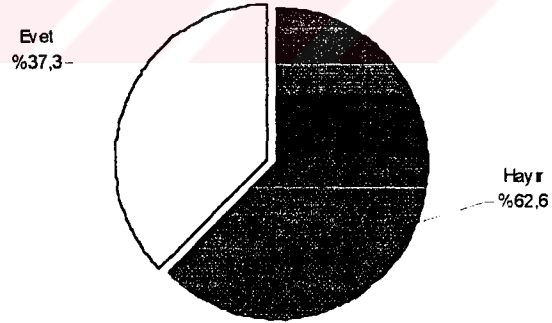

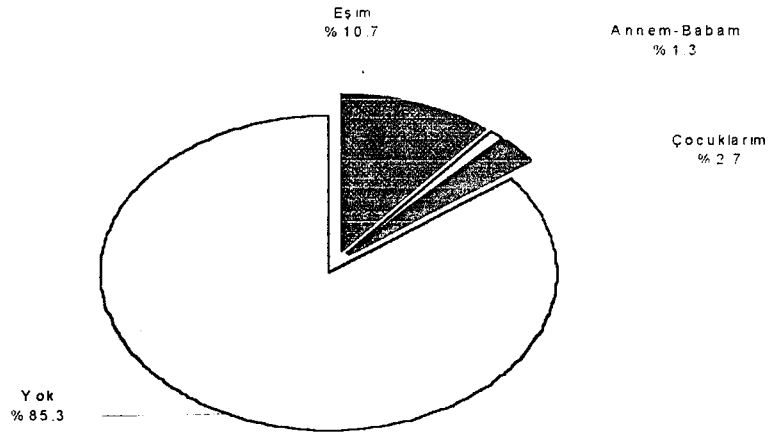
Grafik 7.2.7. Örneklem Grubunun Başka Bir İşte Çalışma İsteğine Göre Dağılımı

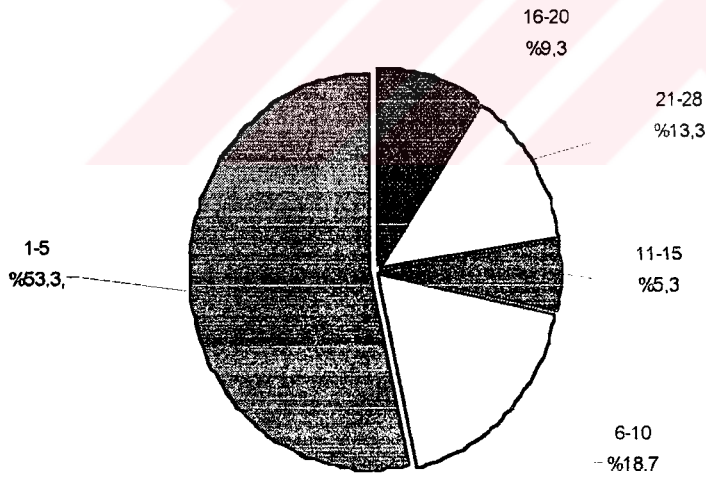
Grafik 7.2.8. Örneklem Grubununa Göre Siyasi Katılımın Mesleki İlerlemedeki Öncüme Göre Dağılımı

Grafik 7.2.9. Örneklem Grubunun Ailesindeki Hukuk Fakültesi Mezununa Göre Dağılım

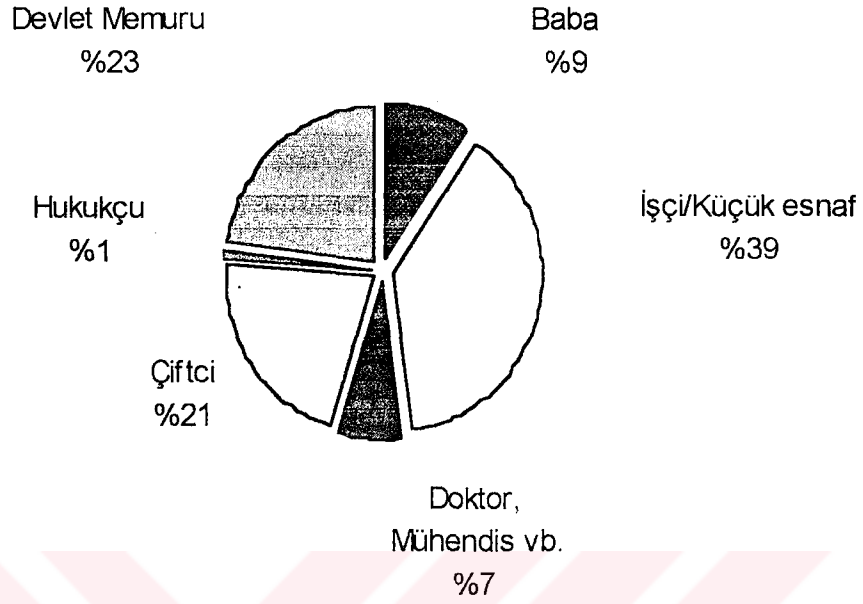

Grafik 7.2.10. Örneklem Grubunun Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

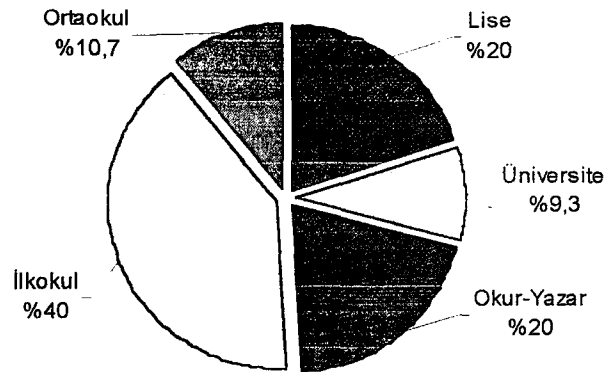

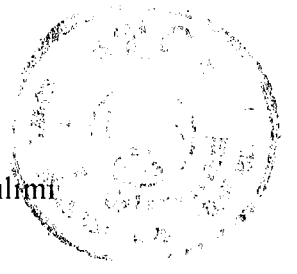

Grafik 7.2.11. Örneklem Grubunun Baba Mesleğine Göre Dağılımı

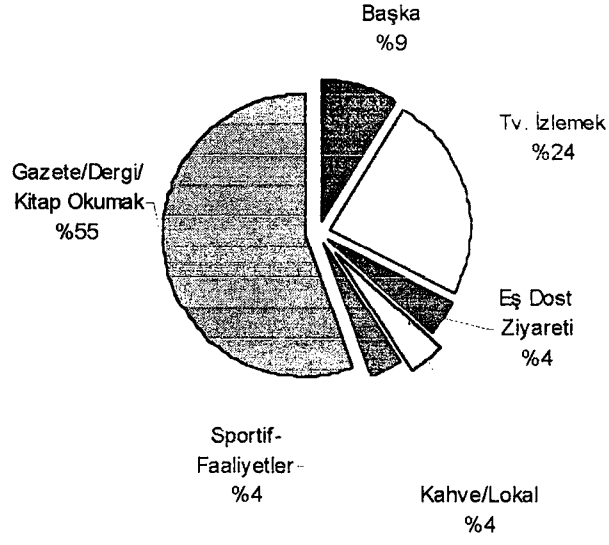

Grafik 7.2.12. Örneklem Grubunun Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Grafik 7.2.13. Örneklem Grubunun Başka Bir İşte Çalışma İsteğine Göre Dağılımı

:

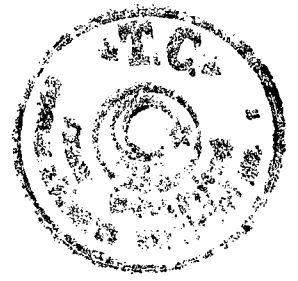

Tablo 7.3.1. Avukatların Yaşları İle Baba Mesleği Arasındaki İlişki

		Devlet memuru	Çiftçi	Avukat	Mühendis, Doktor vb.	İşçi/ Küçük esnaf	Başka	TOPLAM
20-30	S	6	7	-	3	14	4	34
	%	17.6	20.6	-	8.8	41.2	11.8	100.0
	%	8.0	9.3	-	4.0	18.7	5.3	45.3
31-40	S	4	4	1	1	11	2	23
	%	17.4	17.4	4.3	4.3	47.8	8.7	100.0
	%	5.3	5.3	1.3	1.3	14.7	2.7	30.7
41-50	S	3	2	-	-	2	1	8
	%	37.5	25.0	-	-	25.0	12.5	100.0
	%	4.0	2.7	-	-	2.7	1.3	10.7
51 ve üstü	S	4	3	-	1	2	-	10
	%	40.0	30.0	-	10.0	20.0	-	100.0
	%	5.3	4.0	-	1.3	2.7	-	13.3
TOPLAM	S	17	16	1	5	29	7	75
	%	22.7	21.3	1.3	6.7	38.7	9.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Avukatların yaşları ile babalarının meslekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Avukatların yaşlarına göre baba mesleğinin dağılımına baktığımızda 20 ile 30 yaşları arasında bulunan genç avukatların 34'nün (tamamının %45.3) sadece 3 ünün (tamamının %8.8) babasının doktor, mühendis ve öğretmen gibi üniversite mezunu mesleklere sahip olması, avukatlar için genel bir kanı olan avukatlık mesleğinin alt ve orta sınıf ailelerin tercih ettiği gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır. Aynı zamanda avukatlık mesleğinin sosyal hareketliliğe yatkınlığının somut bir delilidir. Tabloya baktığımızda anlıyoruz ki, yaş düzeyi arttıkça avukatlık mesleğini icra edenlerin baba mesleklerinde üniversite düzeyinde meslek sahiplerini azaldığı görülmektedir. Buda bize avukatlık mesleğinde sosyal hareketliliğin sadece yakın zamanlara ait bir özellik olmadığını anlatmaktadır.

Tablo 7.3.2. Avukatların Çalışma Süreleri İle Aylık Kazançları Arasındaki İlişki

		Cevapsız	200-300 milyon	301-400 milyon	401-500 milyon	501 milyon ve yukarısı	TOPLAM
1-5	S	9	7	12	3	9	40
	%	22.5	17.5	30.0	7.5	22.5	100.0
	%	12.0	9.3	16.0	4.0	12.0	53.3
6-10	S	3	2	3	2	4	14
	%	21.4	14.3	21.4	14.3	28.6	100.0
	%	4.0	2.7	4.0	2.7	5.3	18.7
11-15	S	1	-	-	1	2	4
	%	25.0	-	-	25.0	50.0	100.0
	%	1.3	-	-	1.3	2.7	5.3
16-20	S	1	1	1	2	2	7
	%	14.3	14.3	14.3	28.6	28.6	100.0
	%	1.3	1.3	1.3	2.7	2.7	9.3
21-28	S	3	-	4	-	3	10
	%	30.0	-	40.0	-	30.0	100.0
	%	4.0	-	5.3	-	4.0	13.3
TOPLAM	S	17	10	20	8	20	75
	%	22.7	13.3	26.7	10.7	26.7	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Avukatların çalışma süreleri ile kazançları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aylık kazançlarını belirtmekten kaçınan avukatların çoğunluğunu (%12.0 ile) genç avukatlar oluşturmaktadır. Bunun nedenini ise ancak yaptığımız görüşmeler doğrultusunda elde ettiğimiz verilerin paralelinde ifade edebiliriz. Genç avukatların beyan ettiklerinden fazla kazandıklarını konuşmalarından ve ifadelerinden anlıyoruz. Buna rağmen bu soruya cevap veren avukatların en fazla kazananları yine 1 ile 5 yıl arasında çalışan avukatlardır. En yüksek limitle çalışan 20 avukatın 9 tanesi %12.0'la genç avukatlar oluşturmaktadır. Genç avukatlar kendi içinde 301 ile 400 milyon arasında kazanarak %30.0'la birinci sırayı alırken, yine genç avukatlar %12.0'la en yüksek kazanç olan 501 milyon ve üzerinde kazançla yine diğer avukatlar arasında birinciliği elde ederken

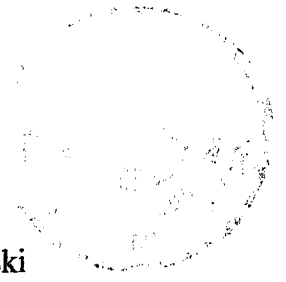
kendi içerisinde ikinciliği elde etmektedir. Kısacası genç avukatlar her limit de bariz olarak diğer avukatlardan fazla kazanmaktadırlar.

Tablo 7.3.3. Avukatların Yaşları İle Bürolarında Çalıştırdıkları İşçiler Sayısı Arasındaki İlişki

		Yok	1-2	3-4	TOPLAM	
20-30	S	19	12	3	34	
	%	55.9	35.3	8.8	100.0	
	%	25.3	16.0	4.0	45.3	
31-40	S	10	12	1	23	
	%	43.5	52.2	4.3	100.0	
	%	13.3	16.0	1.3	30.7	
41-50	S	6	2	-	8	
	%	75.0	25.0	-	100.0	
	%	8.0	2.7	-	10.7	
51 ve üstü	S	5	5	-	10	
	%	50.0	50.0	-	100.0	
	%	6.7	6.7	-	13.3	
TOPLAM		S	40	31	4	75
		%	53.3	41.3	5.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların yaşları ile iş yerinde maaşlı kaç kişi çalıştırdıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu tablo, görüşülen avukatlardan 40'nın %53.3 'nün yanlarında ücretli işçi çalıştırmadıklarını, 35'nin ise 1 ile 4 arasında ücretli işçi çalıştırdıklarını göstermektedir. Yanlarında ücretli işçi çalıştıran avukatların yarısından fazlasının (tamamının %35.3) 20 ile 40 olarak sınırlaya bileceğimiz genç avukatların yanında çalışıyor olması, genç avukatların daha fazla kazandığına ve iş yoğunluğunun daha fazla olduğunun bir göstergesidir.

Tablo 7.3.4. Meslek Ahlakı İle Meslek Tatminsizliği Arasındaki İlişki

		Evet	Hayır	Kısmen	TOPLAM
Cevap Yok	S	1	-	-	1
	%	100.0	-	-	100.0
	%	1.3	-	-	1.3
Evet	S	16	22	2	40
	%	40.0	55.0	5.0	100.0
	%	21.3	29.3	2.7	53.3
Hayır	S	4	27	3	34
	%	11.8	79.4	8.8	100.0
	%	5.3	36.0	4.0	45.3
TOPLAM	S	21	49	5	75
	%	28.0	65.3	6.7	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların mesleklerini tatmin edici bulmalarıyla meslek ahlakı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Avukatların mesleğini tatmin edici bulan 40 kişiden 22'si (%55.0) meslek ahlakına uyulmadığını söylemektedir. Tatmin edici bulmayan 34 kişiden 27'si (%36.0) ise meslek ahlakına uyulmadığını vurgulamıştır. Tatmin edici bulmayanların yarısından fazlası hatta kısmen diyerek cevap veren 3 kişiyi de ilave ettiğimizde hemen hemen tamamına yakını uyulmadığını ifade etmiştir. Buda ekonomik kazancın meslek ahlakına uyumu ne kadar etkilediğini göstermektedir. Meslek ahlakının çiğnenmesinin asıl nedeninin mesleki tatminsizliğe dayanmaktadır.

Tablo 7.3.5. Avukatların Yaşları İle İlk Siyasi Faaliyetleri Arasındaki İlişki

		Lise ögr. devresinde	Üniversite ögr. devresinde	Staj devresinde	Avukatlığa başladıktan	Hiçbiri	TOPLAM
20-30	S	7	7	-	6	14	34
	%	20.6	20.6	-	17.5	41.2	100.0
	%	9.3	9.3	-	8.0	18.7	45.3
31-40	S	7	5	-	6	5	23
	%	30.4	21.7	-	26.1	21.7	100.0
	%	9.3	6.7	-	8.0	6.7	30.7
41-50	S	1	5	-	1	1	8
	%	12.5	62.5	-	12.5	12.5	100.0
	%	1.3	6.7	-	1.3	1.3	10.7
51 ve üstü	S	3	2	-	5	-	10
	%	30.0	20.0	-	50.0	-	100.0
	%	4.0	2.7	-	6.7	-	13.3
TOPLAM	S	18	19	-	18	20	75
	%	24.0	25.3	-	24.0	26.7	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların yaşları ile ilk siyasal faaliyette bulunma zamanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş dilimi yükseldikçe görülüyor ki siyasetle uğraşma yaşı düşmektedir. Yani eskiye oranla gençler siyasete daha yatkın görülmekte ve daha erken yaşda tanışmaktadır. 51 ve üstü siyasetle uğraşımını avukatlık mesleğine başladıktan sonra göstermiştir. Ama yaş dilimi küçüldükçe siyasetle uğraşma zamanında da düşme görülmektedir. 20 ile 30 yaş dilimindeki avukatların %20.6'sı lisede, %26.6'sı ise üniversitede siyasete atılmışlardır.

Genç avukatların siyasi faaliyetle 20 ile 40 yaşları arasında karşılaşmaları bunun bir belirtisidir. Genç avukatların %18.6'sı lisede siyasi faaliyetlerde başlamaları bunun açık bir göstergesidir. Genç avukatların siyasetle daha erken yaşlarda karşılaşmaları Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapıda meydana gelen değişimlere somut bir örnek teşkil etmektedir.

Tablo 7.3.6. Avukatların Çalışma Süreleri İle Mesleksel Tatminlik Arasındaki İlişki

			Cevapsız	Evet	Hayır	TOPLAM
1-5	S		-	21	19	40
	%		-	52.5	47.5	100.0
	%		-	28.0	25.3	53.3
6-10	S		1	6	7	14
	%		7.1	42.9	50.0	100.0
	%		1.3	8.0	9.3	18.7
11-15	S		-	3	1	4
	%		-	75.0	25.0	100.0
	%		-	4.0	1.3	5.3
16-20	S		-	3	4	7
	%		-	42.9	57.1	100.0
	%		-	4.0	5.3	9.3
21-28	S		-	7	3	10
	%		-	70.0	30.0	100.0
	%		-	9.3	4.0	13.3
TOPLAM	S		1	40	34	75
	%		1.3	53.3	45.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Avukatların çalışma süreleriyle mesleklerine karşı duydukları tatmin arasında anlamlı bir ilişki göze çarpmaktadır. Genç avukatların çok kazandığını belirtmiştik. Bu tabloya baktığımızda genç avukatların %28.0'inin mesleklerini tatmin edici bulduklarını görüyoruz. Ancak %25.3 gibi küçük sayılmayacak bir oranda tatmin edici olmadığını söylemişlerdir. İlginç olan şudur ki bu grup da 1 ile 5 yıllık genç avukatlardan çıkmıştır. Bu kadereci yaklaşımın dışında bir yaklaşım olduğunu söyleye biliriz.

Genç avukatların çok kazandığı gerçeği diğer tablolarda açıkça ortaya konmuştu. Bu tabloya baktığımızda da genç avukatların %52.5'inin mesleklerini tatmin edici bulduklarını ifade etmeleri şu gerçeği aklımıza getirmektedir, 'mesleki tatminliğin ekonomik kazançla olan paralelliği' dir. Ancak, %47.5 gibi küçük sayılmayacak bir oranda genç avukatların mesleklerini tatmin edici bulmamalarında şu gerçekle açıklamamız mümkün olacaktır, 'elde ettiğimiz verilerden anlıyoruz ki, avukatlık sistemini yeterli

görmeyen ve eleştiren avukatların çoğunluğunu yine genç avukatlar oluşturmaktadır' bu düşüncelerin genç avukatların mesleki tatminsizliklerine neden olduğunu düşünmekteyim.

Tablo 7.3.7. Avukatların Yaşları İle Hukuk Sistemine Yaklaşımları Arasındaki İlişki

		Evet	Hayır	TOPLAM
20-30	S	2	32	34
	%	5.9	94.1	100.0
	%	2.7	42.7	45.3
31-40	S	4	19	23
	%	17.4	82.6	100.0
	%	5.3	25.3	30.7
41-50	S	2	6	8
	%	25.0	75.0	100.0
	%	2.7	8.0	10.7
51 ve üstü	S	3	7	10
	%	30.0	70.0	100.0
	%	4.0	9.3	13.3
TOPLAM	S	11	64	75
	%	14.7	85.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların yaşları ile avukatlık sistemini yeterli ve işleyişini yeterli bulup bulmadıkları arasında anlamlı bir ilişki göze çarpmaktadır. Genç avukatların mevcut sisteme daha eleştirel yaklaştıklarını görüyoruz. Örneklem grubunda 20 ile 30 yaş arasında bulunan 34 avukattan hemen hemen tamamına yakını %94.1 ile avukatlık sisteminin yapısını ve işleyişini yeterli görmemektedirler. Bunun yanı sıra 41 ile 51 ve yukarısı arasında bulunan 18 avukattan sadece 13 tanesi sistemin yetersizliğinden yakınmışlardır. Bu sonuçlar bize genç avukatların daha idealist olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla, gençliğin dinamizmi ve hayattan beklentileri bu sonucu etkileyen en önemli faktörleridir. Tablonun verilerinden anlıyoruz ki, avukatların yaş dilimleri yükseldikçe sisteme olan uyumları artmaktadır. Sistem yetersiz olsa dahi süreç içerisinde kişilerin bu olumsuzluklara dahi uyum sağladıkları görülmektedir.

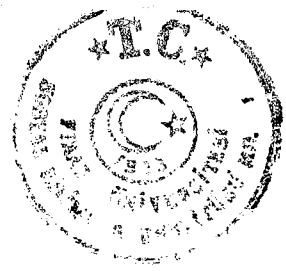
Tablo 7.3.8. Meslek Ahlakı İle Avukatların Çalışma Süreleri Arasındaki İlişki

		1-5	6-10	11-15	16-20	21-28	TOPLAM
Evet	S	8	3	1	2	7	21
	%	38.1	14.3	4.8	9.5	33.3	100.0
	%	10.7	4.0	1.3	2.7	9.3	28.0
Hayır	S	30	9	3	5	2	49
	%	61.2	18.4	6.1	10.2	4.1	100.0
	%	40.0	12.0	4.0	6.7	2.7	65.3
Kısmen	S	2	2	-	-	1	5
	%	40.0	40.0	-	-	20.0	100.0
	%	2.7	2.7	-	-	1.3	6.7
TOPLAM	S	40	14	4	7	10	
	%	53.3	18.7	5.3	9.3	13.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Avukatların meslek ahlakına bakışları ile çalışma süreleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genç avukatlar meslek ahlakına uyulmadığını ifade etmişlerdir. Çalışma süresini 1 ile 10 yıl arasında tuttuğumuzda oran oldukça fazlalaşmaktadır. Bu oran 39 kişiye ulaşırken evet diyenlerin sayısı 11 kişide kalmaktadır.

Çalışma süreleri az olan avukatların meslek ahlakının çiğnenmesi konusuna daha eleştirel yaklaştıkları görülmektedir. Genç avukatların %40.0'ı meslek ahlakına uyulmadığını ifade etmiştir. Çalışma süresi 21 ile 25 yılları arasında olan avukatlarda ise tam tersi meslek ahlakına uyulduğunu ifade edilmişlerdir. Bu da belli bir süre avukatlık mesleğini icra eden avukatların zamanla faaliyetlerine mantıklı bir takım çerçeve oluşturdukları gereceğini ortaya koymaktadır.

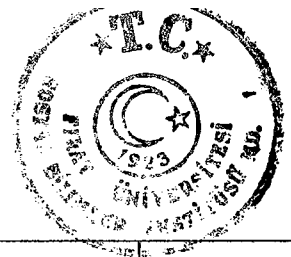
Tablo 7.3.9. Cinsiyetle İlk Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki.

		Lise ögr. devresinde	Üniversite ögr. devresinde	Staj devresinde	Avukatlığa başladıktan	Hiçbiri	TOPLAM
Evet	S	18	18	-	17	17	70
	%	25.7	25.7	-	24.3	24.3	100.0
	%	24.0	24.0	-	22.7	22.7	93.3
Hayır	S	-	1	-	1	3	5
	%	-	20.0	-	20.0	60.0	100.0
	%	-	1.3	-	1.3	4.0	6.7
TOPLAM	S	18	19	-	18	20	75
	%	24.0	25.3	-	24.0	26.7	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Avukatların cinsiyetleri ile siyasete ilgi duyma zamanları arasında anlamlı bir ilişki göze çarpmaktadır. Tablodan da anlaşılacağı gibi bayan avukatların erkek meslektaşlarına göre siyasi faaliyette bulunma yaşları daha ileri bir yaşa denk gelmektedir. Erkek avukatların 18'i (tamamının %25.7) lisede ve üniversitede siyasi faaliyete atılmışlardır. Bayan avukatların %60.0 siyasete mesleklerini elde ettikten sonra atılmaları Türk toplumunun genel yapısının bir göstergesi olarak sunulabilir. Siyasetin erkeklerin tekelindeymiş gibi algılanması bu verilerle pekişmektedir. Türk ailesinin yapısı olarak aileye bağımlılık kız çocuklarında daha fazla kendini hissettirmesi nedeniyle daha erken çağlarda siyasi katılımın erken çağlarda teşekkül etmemesinin bir nedenidir.

Tablodan elde ettiğimiz verilerle kıyasladığımızda siyasetle uğraşmış erkek avukatların yarıdan fazlasının üniversite ve mesleğe atıldıktan sonra olduğunu görüyoruz ki bu oran 51 kişiyle 36. tablo ile bir paralellik arz etmektedir.

Tablo 7.3.10. Cinsiyetle Siyasi Faaliyet Arasındaki İlişki

		Daha önce bir siyasi partiye üye oldum	Bir siyasi partiye üyeyim	Siyasal veya kamusal bir gör.bulundum	Öğrenci hareketlerinde bulundum	Aday olarak Katıldım	Hiçbiri	TOPLAM
Erkek	S	9	15	6	6	4	30	70
	%	12.9	21.4	8.6	8.6	5.7	42.9	100.0
	%	12.0	20.0	8.0	8.0	5.3	40.0	93.3
Kadın	S	1	-	-	-	-	4	5
	%	20.0	-	-	-	-	80.0	100.0
	%	1.3	-	-	-	-	5.3	6.7
TOPLAM	S	10	15	6	6	4	34	75
	%	13.3	20.0	8.0	8.0	5.3	45.3	100.0

$$x^2 < 0.5$$

Elazığ Barosuna kayıtlı örneklem grubunun cinsiyeti ile herhangi bir siyasi faaliyete katılıp katılmadıkları veya ne tür bir siyasi faaliyete katıldıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Örneklem grubu içerisinde bulunan 5 bayanın dört tanesi (tamamının %80.0) herhangi bir siyasi faaliyette bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla, hukuk fakültesinden hemen hemen yarı yarıya mezun olan bayanların çoğunun avukatlık yapmadığı gerçeğinin yanı sıra yapanların çoğunda siyasi herhangi bir faaliyete katılmadıkları aşikardır.

Tablodan elde ettiğimiz verilerle açıkça şunu vurgulayabiliriz; 70 avukat dan 40'ının siyasi faaliyetlerde her hangi bir şekilde bulunmuş olmaları bu mesleğin ve meslek sahiplerinin siyasi yatkınlıklarını bir kez daha teşçillemektedir.

Siyasi yapılanmanın erkeklerin tekelinde ki, bir ülkede bu sonucun elde edilmiş olması yadırganacak bir sonuç değildir. Bunun yanı sıra, toplumun gelenekselliğinin ağırlığı bu alanda da kendisini hissettirmektedir. Mesleğin içeriği siyasi faaliyetlere yatkında olsa anlıyoruz ki, geleneksel motiflerin ağırlığı toplumumuzda oldukça önem arz eder.

SONUÇ

II. Dünya Savaşından sonra, gelişmekte olan ülkeler gelişmiş olan ülkelere daha önce geçmiş olduğu süreçleri daha hızlı geçerek, karmaşık toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapılar üretmişlerdir. Şurası bir gerçek ki, bugünkü Türkiye sanayileşmesini tam olarak tamamlayamamış olsa bile, profesyonelleşme alanında oldukça yol katetmiştir. Hukukçuluk, mühendislik bugün Türk Halkının yakından tanıdıkları meslek gruplarıdır. Bu meslek grupları Türkiye’de kendilerini bir örgüt etrafında toplamışlardır. Bu açıdan sosyolojik bir çalışma için değer gruplardır.

İnsanların birbirleriyle toplu halde yaşamaya başlamalarıyla zorunlu olarak sosyal olaylar meydana gelmiştir. İnsanoğlunun en doğruyu bulup birbirleriyle iyi geçinmeye başlamalarıyla sosyal bir düzenin belirdiği müşahede edilmektedir. İnsanları birbirleriyle toplu halde yaşamaya, bir bakıma insanın doğası gereği sosyal ve siyasi bir varlık olması zorlamaktadır. İnsanların toplumsallık özelliği birbirleriyle barış içinde, birbirlerinin hak ve hukukuna el atmadan yaşamasını zorunlu kılmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde hızlanan Batılılaşma kendisini hukuk sisteminde de hissettirmiştir. Bu değişim hukuk sisteminde iki başlılığı beraberinde getirerek, (batı hukuku, şariat hukuku) hukuk sistemini kaosa itmiştir. Bu ikilem ancak Cumhuriyetin ilanıyla son bulmuştur.

Tarihi süreç içerisinde bütün toplumlar yavaş veya hızlı olmak üzere bir takım hareketlilikleri yaşamak suretiyle değişime maruz kalmışlardır. Değişim sayesinde toplumlar, hayatiyetini sürdürme ve geliştirmede dinamik bir yapı oluşturmuşlardır. Bu bağlamda toplumu meydana getiren meslekler sinsilerindeki değişimler toplumsal dinamizmin anahtarını oluşturmaktadır. Mesleksenel değişimler toplumların sosyal yapılarında mevcut olan hareketliliğe ve dinamizmüne bağlıdır. Aynı zamanda kısır döngü doğrultusunda toplumsal hareketliliği ve dinamizmi de mesleki fenomenler, değişimler sağlamaktadır. Her ne kadar bir takım problemleri de beraberinde getirmesine rağmen insan topluluklarının bugünkü şekillenmelerinde mesleki formasyonların önemi görülmektedir.

Fakat, günümüz toplumlarında mesleksel değişimin bu önemli rolü, farklı bir yörüngeye girmek suretiyle, farklı bir boyut kazanmıştır. Bu, boyut mesleklerin profesyonelleşmesine ve siyasi yapılanmada söz sahibi olmasına dayanmaktadır. Bu değişimin arkasında yoğun teknolojinin yakıtı niteliğindeki bilginin ardı arkası kesilmez bir oranda artışı yatmaktadır. Kişilerin bir konu hakkındaki biriken bilgilerin hepsini bilemez duruma gelmesi, sanayileşmeye bağlı olarak yeni iş bölümlerinin oluşmasına yol açmıştır. Bu değişim, bugünkü toplumların belirli merhaleleri kat ederek uygarlık ve medeniyet oluşturmasında bilginin önemi kaçınılmazdır. Bilgi birikiminin artması bilginin tekelleşmesini doğurmuştur. Durum böyle olunca, değişim hızı, her gecen gün katlanarak artmaya devam etmek suretiyle, insanları bir taraftan yoğun bilgi birikimine, diğer taraftan da bu bilgi birikimleri yoluyla toplumsal değişimi hızlandırmaya ve yeni oluşumlara doğru yöneltmektedir. Bütün bunlar, yeni denge mekanizmalarını ifade ve işaret etmektedir. İşte bu denge mekanizmalarını bilgiyi tekelleştirmiş olan profesyonel meslek sahiplerinin önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Toplumdaki yeni oluşumun şekillenmesinde profesyonelliğin önemi teknolojik gelişmeye bağlı olarak artışını hızlı bir şekilde gerçekleştirmektedir. Daha çok davranışlar biçiminde dışa vurulan bilgi potansiyeli dışsallaştırılmaktadır. Buda kişinin toplumdaki rolünü ortaya koymaktadır. Mesleki icraatlar süresinin her aşamasında yönlendirici olarak mevcut oldukları söylenebilir. Mesleki faaliyetlerin bu ifadeye bağlı olarak toplumsallaşma sürecinde içselleştirilerek kazanıldığı ileri sürülebilir.

İnsanların gündelik yaşantılarında mesleki tercihlerine kadar birçok eğilimi, onların toplumsal rollerinin bir görünümüdür. Buda bilgi kültürü içerisinde meydana gelmektedir.

Bir hukuk devletinin amacı, üst düzeyde adaleti gerçekleştirmektir. Avukat da hukuka hizmet ederek bu amaca ulaşılmasına yardımcı olduğundan, bağımsızlık avukatlı hukuk devletinin vazgeçilmez bir öğesidir. Avukata tanınan yetkiler ve haklar ne denli yoğun olursa, bu oranda hukuk devletini gerçekleştirmek yolunda olumlu adımlar atılmış olur. Unutmayalım ki, sınırsız özgürlük şeytanlar içindir. Biliyoruz ki, her düşünce karşıtı

ile vardır ve gücünü karşıtına borçludur. Marksizm liberalizmin, liberalizm Marksizmin yanlışlarını ortaya koyarak ve yeni sentezler yaratarak düşünceleri güçlendirmişlerdir. Bundan dolayı suçun olmadığı bir toplum olamaz. sadece suçun az olduğu bir toplum olabilir.

Avukatlar yeni sistemin yeni üyeleridirler. Bu meslek grubuna yönelik bir araştırma hem profesyonel mesleklere yönelik hem de hukuk mesleğinin yapısını anlamaya ve Elazığ Barosuna kayıtlı avukatların mevcut sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel durumların tespitine yönelik olacaktır. Elazığ'da yapılan bir alan araştırması çerçevesinde şu sonuçlara erişmek mümkündür.

Serbest avukatlık mesleği Elazığ'da daha çok erkeklerce yerine getirmektedir.

Elazığ'da avukatlık mesleğini genç kriterlerine sokabileceğimiz insanlarca yapılmaktadır.

Avukatlar genel olarak doğdukları bölgelerde mesleklerini icra etmektedir.

Elazığ'da avukatlık mesleği toplumun üst kesimlerinin tercih ettiği bir meslek değildir. Buna bağlı olarak bu meslekte sosyal hareketlilik oldukça yüksektir.

Avukatlık mesleğini icra edenler gerçekten bu meslekte çalışmak isteyenlerce icra edilmektedir.

Avukatlar arasında yarı yarıya toplu halde ve bir yardımcı ile birlikte bürolarında hizmet sunmaktadırlar.

Genel kurul toplantıları dışında baroların geniş kitlelere hizmet verebilecek durumda olmadığı vurgulanmaktadır.

Avukatların çoğunun baro toplantılarına katılmadıkları görülmektedir. Birçoğu baroların yönetiminde bulunan kişilerin dışındaki avukatlara bir faydası olmadığını düşünmektedirler.

Avukatlık mesleği içeriğine bağlı olarak yönetilmek değil yönetme sürecinde yer almayı istemektedirler.

Avukatlık sisteminin bugünkü haliyle avukatları tatmin edici olmaktan çok uzak da olduğu görülmektedir. Halkın inancıda o dur ki, hukuk sistemi halkın arzularına cevap verecek durumda değildir.

Avukatların çoğu ilgilendikleri siyasi alanda pasif değil, aktif görev almaktadırlar.

Birçok avukat başarılı olmak için siyasi platformda olmanın gerekmediğini vurgulamışlardır.

Birçok avukat meslek taşlarını meslek ahlakına uymadıkları konusunda eleştirmektedirler. Günümüz hukuk sisteminde rüşvetle iş halletme geleneğinin hem avukatları hem de müvekkillerin işine geldiği görülmüştür.

Birçok avukat toplumun sosya-kültürel ve sosyo-ekonomik alanlarında toplumun gelişmesinde faydalı olacaklarına inanmaktadırlar.

Avukatların boş zamanlarının çoğunu gazete, dergi ve kitap okuyarak geçirmeleri entelektüel bir faaliyet olarak algılayabiliriz. Özellikle haber ağırlıklı kanalları izlemeleri entelektüel özellikleriyle pekişmektedir.

Son söz olarak söyleye biliriz ki, hukuk mesleğinin içinde bulunduğu kaosun bir geçmişi bulunmaktadır. Sadece geçmişten bu yana boyutları değişmiştir. Günümüze mal etmemiz düşebileceğimiz en büyük hatadır. Toplumsal bir reform yapılmadığı sürece hukuk sistemini dengeye oturtmamız mümkün değildir.

Unutmayalım ki, Yaşamak İçin Gerekli Organlarla
Donatılan İnsana Bunları Kullanma Fırsatı Vermek,
Gelişmenin Ön Koşuludur

ÖNERİLER

Meslekler sosyolojisi açısından avukatlar ve avukatlık mesleği doğrultusunda Elazığ Barosu avukatları üzerine yapılan bu araştırmanın, bulgularından yararlanarak bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1- Avukatların meslek ahlakını çiğnedikleri Mine Tan'ın, Cihrinlioğlu'nun ve yapılan çalışma ile açıkça ortaya konmuştur. Avukatların mesleki ahlaka uymalarını sağlanması öncelikle barolara daha sonra meslektaşlarına ve toplumun sosyo-kültürel yapısına bağlıdır. Özellikle baroların yaptırım güçlerini kullanarak bu konuya daha itinayla yaklaşmaları gerekir.

2-Her üç çalışmada açık bir şekilde hukuk sisteminde ki aksaklıklar ve yetersizlikler vurgulanmaktadır. Ancak anlaşılıyor ki, bu aksaklık 1972'den buyana hiçbir düzelme göstermemiştir. Bu aksaklıkların sadece avukatların çabalarıyla olabileceğini düşünmemiz hata olacaktır. Dolayısıyla, siyasi bir platform oluşturulmadıkça bu aksaklıkların kendiliğinden düzeleceğini düşünmemiz utopik olur kanaatindeyim. Türkiye'de değişimin yukarıdan aşağı doğru olduğu düşünüldüğünde en büyük ağırlığın siyasicilerimize olduğunu düşünmekteyim.

3- Baroların faaliyetlerindeki aksaklıkların giderile bilmesi ve topluma yönelebilmesi ancak aktif bir yönetimle mümkündür. Profesyonel bir meslek olan avukatların oluşturdukları baroların toplumsal acıdan yapmaları gereken (yönlendirme, aydınlatıcı bilgiler sunma ve üyelerini denetim altında tutma) asli görevlerinden uzak oldukları görülmektedir. Avukatların halka inmeleri yapacakları yayınlar ve halkı aydınlatıcı panellerle mümkündür.

Son söz olarak vurgulaya biliriz ki, Günümüz Türkiye'sinde hukukçular ve ilgili birimler hukuk sistemi ve mesleğine ilişkin acil köklü tedbirler alınmadıkça kalıcı ve görel bir dengeye ulaşmak söz konusu olmayacaktır. Avukatların siyasete duydukları yoğun ilgi ve talepleri bu tür bir değişim ihtiyacının bir göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, M.: 'Türkiye'nin İktisadi ve İdari İçtimai Tarihi', D.T.G. Fakültesi Yayını, Ankara, 1971.
- Akdoğan, M.: 'Türkiye'nin İktisadi Ve İçtimai Tarihi', D.T.G. Fakültesi Yayını, Ankara, 1971.
- Alan, Swingewood: 'Sosyoloji Düşüncesinin Kısa Tarihi', Çeviren: Osman Akınay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1991.
- Ana Britanika Ansiklopedisi, C.11
- Atay, Mahmut: 'Tabakalaşma Ders Notları', Üniversite Kitabevi, Elazığ, 1998.
- Aytaç, Ömer: 'Sosyoloji Açısından Kamu Bürokrasisinde Memurlar ve Memur Bilinci (Elazığ uygulaması) yayınlanmamış doktora tezi Elazığ, 1996
- Baymur, Feriha, 'Genel Psikoloji', İnkılap ve Akakitabevi, İstanbul, 1978.
- Besim, Baykal: 'Organizasyonların Yönetimi', İ.Ü.İ.F. Yayınları, İstanbul, 1981.
- Bile, Necip: 'Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel Kavramı Ve Kurumları' Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.
- Büyük Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Can, Cahit: 'Oluşum Süreci İçerisinde Hukuk Sosyolojisi'. Savaş Yayınları, Ankara, 1993.
- Cerit, Cevdet: 'Profesyoneller İktidarı', Pınar Yayınları, İstanbul, 1994.
- Cirhinlioğlu, Zafer: 'Meslekler Sosyolojisi', Gündoğan Yayınları, Ankara, 1996.
- Cirhinlioğlu, Zafer: 'Türkiye'de Hukuk Mesleği', Gündoğan Yayınları, Ankara, 1997.
- Cüceloğlu, Doğan: 'Anlamlı ve Çoşkulu Bir Yaklaşım İçin', Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- Çağatay, Neşet: 'Bir Türk Kurumu Olarak Ahilik', Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya, 1989.
- Çağatay, Neşet: 'Makaleler ve İncelemeler', Selçuk Üniversitesi Yayını, Konya, 1983.
- Çiğdem, Ahmet: 'Akıl ve Toplumun Özgürleşmesi', Vadi Yayınları, Ankara, 1997.
- Demir-Acar: 'Sosyal Bilimler Sözlüğü', Vadi Yayınları, İstanbul, 1976.
- Demircioğlu-Center, 'İş Hukuku' Beta Basım Yayın, İstanbul, 1993.
- Dolunay, Şenol Çevik: 'Tabakalaşma Ve Eğitim', İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul, 1993.

- Dönmez, Ali: 'Eğer Hintler İsteseydi', Gündoğan Yayınları, Ankara, 1994.
- Dönmez, Sulhi: 'Sosyoloji', Savaş Yayınları, Ankara, 1982.
- Durmuş, Çiğdem: 'Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi', Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.
- Durmuş, Çiğdem: 'Değerlerin Meslek Grupları Açısından İncelenmesi', Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Marmara Üniversitesi), İstanbul, 1996.
- Ekinci, Yusuf, 'Ahi Birliklerinin Kurulma Amacı' Türk Tarih Kurumu Yayınları', Ankara, 1990.
- Ekşioğlu, Kani: 'Cumhuriyet Döneminde Odalar'.
- Erkal, Mustafa: 'Sosyoloji', Der Yayınevi, İstanbul, 1995.
- Erkal, Mustafa: 'Sosyoloji', K.Ü.İ.İ.B.F. Yayınları, Trabzon, 1982.
- Erkan, Hüsnü: 'Bilgi Toplumu Ve Ekonomik Gelişme', İş Bankası Yayını, Ankara, 1993.
- Eröz, Mehmet: 'Ekonomi Sosyolojisine Başlangıç', İ.Ü.İ.F. Yayınları, İstanbul, 1973.
- Eröz, Mehmet: 'İktisat Sosyolojisine Başlangıç', Filiz Kitabevi, İstanbul, 1985.
- Ertekin, Yücel: 'Halkla İlişkiler ve Meslekleşme Olgusu', A.Ü.B.Y.Y.O. Sempozyumu, Today Yayınları, Ankara, 1987.
- Eyüpoğlu, Nilüfer: 'Meslekler, Kişilik Özellikleri Ve Avukatlar İle Muhasebecilerin Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma', Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993.
- Fındıkoğlu, Z.F: 'İçtimai Değişmelerimiz Ve Sosyal Tabakalaşma', İktisat Fakültesi Dergisi, İstanbul, 1959.
- Ficher, Joseph: 'Sosyoloji Nedir?', Çeviren: Doç. Dr. N. Çelebi, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1990.
- Gökalp, Ziya: 'Türk Medeniyet Tarihi', Yalçın Toker, Toker Yayınları, İstanbul, 1995.
- Güllülü, Sabahattin, 'Sosyoloji Açısından Ahi Birlikleri' Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1992.
- Güngör, Erol: 'Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak', Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1997.
- Güriz, Adnan: 'Hukuk Fakültesi Ders Notları', 72 Teksir-Daktilo, Ankara, 1975.
- İlhan, Erdoğan: 'İşletmelerde Personel Seçimi ve Başarı Değerlendirme Teknikleri', İ.Ü.İ.F. Yayınları, İstanbul, 1991.
- İslam Ansiklopedisi, C.1
- Kemerlioğlu, Eyüp: 'Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik', Saray Kitabevi, İzmir, 1996.
- Kızılcılık, Erjem: 'Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü', Saray Kitabevi, İzmir, 1996.

- Kızılçelik, Sezgin: 'Sosyoloji Teorileri 1', Mimoza Yayınları, Konya, 1992.
- Köksalan, Bahadır: 'Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Faktörler', Doktora Tezi, Malatya, 1999.
- Kösemihal, Niyazi Şazi: 'Durkehim Sosyolojisi', Remzi Kitabevi, İstanbul, 1971.
- Kuzgun, Yıldız: 'Psikolojik Danışma ve Rehberlik', ÖSYM Yayınları, Ankara, 1988.
- Mays Arthur B.: 'Meslek Eğitiminin Prensipleri ve Tatbikatı', Çeviren: Remzi Öncül, Maarifet Kitabevi, Ankara, 1957.
- Meydan Louse Ansiklopedisi, C.4
- Okul Kültür Ansiklopedisi, Meydan Gazetesi Yayınları, 1994.
- Özcan, Ali Osman. 'Ülkemizde İsbetli Olabilecek Bir Meslek Yönetme Denemesi', İ.Ü.İ.E.F. Yayınları, İstanbul, 1985.
- Özkalp, Enver: 'Sosyoloji', A.Ü.A.Ö.F. Yayınları, Eskişehir, 1994.
- Özkalp, Enver: 'Sosyolojiye Giriş', Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1990.
- Parla, Taha: 'Ziya Gökalp Kemalizm ve Türkiye'de Korporatizm', İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.
- Pars, Esin: 'İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika', A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara, 1982.
- Sabah Gazetesi, 19 Mayıs, 2000.
- Selçuk, Sami: 'Demokrasi Manifestosu Ve Yeni Bir Anayasa Önerisi', Aktüel Yayınları, 1999.
- Sencer, Muzaffer: 'Sosyal Sınıflar', Gözlem Yayıncılık, İstanbul, 1974.
- Sezal, İhsan: 'Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar', Akçağ Yayıncılık, Ankara, 1991.
- Soyer, Serap: 'Endüstri Sosyolojisine Giriş', Saray Kitabevi, İzmir, 1996.
- Sungurtekin, Meral: 'Avukatlık Mesleği Avukatın Hak ve Yükümlülükleri', Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Ankara Üniversitesi), Ankara, 1994.
- Şerafettin, Gökalp: 'Avukatlık Kanunu', Seçkin Yayınevi, Ankara, 1997.
- T.M.M.O.B. Elektrik Mühendisler Odası, İzmir Şubesi Bülteni, Sayı:109, 1999.
- Tan, E. Mine, 'Meslek Olarak Hukuk ve Siyasette Hukukçu', Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.
- Tezcan, Mahmut, 'Eğitim Sosyolojisi', Zirve Ofset, Ankara, 1992.
- Tezcan, Mahmut: 'Sosyolojiye Giriş', Ofset Tesisleri, Ankara, 1993.

Türk Dil Kurumu, 1988.

Türk İdare Dergisi, Sayı:413, Aralık, 1996.

Türkiye Gazetesi, 11 Ocak, 2000.

Türkiye Günlüğü, Sayı:30, Eylül-Ekim, 1994.

Türkiye Günlüğü, Sayı:39, Mart-Nisan, 1996.

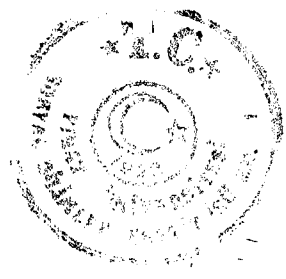
Türkiye Günlüğü, Sayı:40, Mayıs-Haziran, 1996.

Ünlü, Sezen: 'Psikoloji', A.Ü.A.F. Yayınları, Eskişehir, 1993.

Yörükoğlu, Atalay: 'Çocuk Ruh Sağlığı', Özgür Yayıncılık, İstanbul, 1994.

Zaman Gazetesi,24 Mart, 2000.

5- Evli iseniz eşinizin eğitim durumu nedir?

1() Okur-yazar	5() Yüksekokul
2() İlkokul	6() Üniversite
3() Ortaokul	7() Yüksek Lisans
4() Lise ve dengi okullar	8() Doktora

6- Eşiniz üniversite mezunu ise hangi bölümden mezundur?

7- Mezun olduğunuz lisenin niteliği

1() Düz lise	4() İmam Hatip Lisesi
2() Kolej, özel okul vb.	5() Yabancı okullar
3() Meslek lisesi	6() Başka _____

8- Mezun olduğunuz üniversitenin ismi nedir?

9- Babanızın mesleği nedir?

1() Devlet memuru	4() Doktor, Mühendis, Öğretmenler vb.
2() Çiftçi	5() İşçi / küçük esnaf
3() Hukukçu	6() Başka _____

10- Babanızın eğitim durumu nedir?

1() Okur-yazar	4() Lise
2() İlkokul	5() Üniversite
3() Ortaokul	

11- Çocuğunuz veya çocuklarınız varsa ne tür bir yüksek öğrenim görmesini isterdiniz?

1() Hukuk	5() Askeri okullar
2() Mühendislik	6() Güzel sanatlar
3() İdari bilimler	7() Sosyal bilimler
4() Tıp	8() Başka _____

12- Ailenizde sizden başka hukuk fakültesi mezunu var mı?

1() Eşim	3() Hukuk eğitimi gören/çocuklarım
2() Annem / Babam	4() Yok

13- Avukatlık mesleğini seçmenizdeki etkili olan en önemli faktörü işaretleyiniz.

- 1() Gelir düzeyi
- 2() Toplumdaki saygınlığı
- 3() Mesleğin içeriğine duyduğum ilgi
- 4() Ailemin yönlendirmesi
- 5() Siyasi alanda etkili olma isteği
- 6() Bilinçsizce
- 7() Başka _____

14- Lisans sonrası mesleğiniz ile ilgili bir öğrenim gördünüz mü?

1() Evet	2() Hayır

15- Uzmanlığınız var mı? Varsa hangi branşta?

1() Evet (Belirtiniz _____)
2() Hayır

16- Mesleki konumunuzu dikkate aldığınızda kendinizi hangi meslek grubuna yakın görüyorsunuz?

- 1() Mali Müşavir
2() Üst düzey yönetici
3() Teknik personele
4() İdari personele
5() Doktor, Mühendis
6() Hiçbiri

17- Meslek grupları göz önünde bulundurulduğunda aşağıdaki meslek gruplarından hangisi profesyonel meslek grubu içine girmektedir?

- 1() Teknik personel
2() İdari personel
3() Doktor, Avukat, Mühendis
4() Hiçbiri

18- Sizce avukatlar mesleki ahlak kurallarına uygun hareket ediyorlar mı?

- 1() Evet
2() Hayır

19- Cevabınız hayır ise aşağıdaki şıklardan üç tanesini önem sırasına göre işaretleyiniz.

- 1() Aldıkları davaları iyi incelemiyorlar
2() Avukatlar siyasi örgütlerle ve devlet memurlarıyla yakın ilişkilere giriyorlar.
3() Avukatlar müvekkillerini su istimal ediyorlar.
4() Avukatlar kendi siyasi görüşlerini mahkemelerde adalete ulaştırmaktan daha önemli addediyorlar

5() Başka (Belirtiniz _____)

20- 'Avukatlar mesleki konularda karar verirken öncelikle her hangi bir özel çıkar değil, toplumun genel çıkarlarını korumakla yükümlüdürler' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1() Hiç katılmıyorum 2() Tümüyle katılıyorum 3() Kısmen katılıyorum

21- Bugün meslek seçimi yapsaydınız yine avukatlık mesleğini seçer miydiniz?

- 1() Evet 2() Hayır (Neden _____)

22- Kaç yıldır avukatsınız?

- 1() 1-5 2() 6-10 3() 11-15 4() 16-20 5() 21-28

23- Avukatlık mesleği sizce tatmin edici mi?

- 1() Evet 2() Hayır

24- Cevabınız hayır ise niye tatmin edici bulmuyorsunuz?

- 1() Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlardan dolayı
2() Bölgenin içinde bulunduğu ekonomik şartlardan dolayı
3() Avukat sayısının fazlalığından dolayı
4() Başka (Belirtiniz _____)

25- Aylık ortalama net kazancınız ne kadar?

- 1() 200-300 milyon 2() 301-400 milyon 3() 401-500 milyon 4() 501 milyon ve yukarısı

26- Başka bir ek uğraşınız (hobiniz) var mı?

- 1() Evet (Belirtiniz _____)

2() Hayır

27- Başka bir işte çalışmak ister miydiniz?

- 1() Kamu görevinde çalışan bir avukatlık

2() Başka (Belirtiniz _____)

3() Hayır

28- Günümüzde avukatlık mesleğinin karşı karşıya kaldığı belli başlı sorunlardan en önemlisini işaretleyiniz?

- 1() Müvekkillerin avukatlık ücretlerini yüksek bulması
 2() Koşullara göre yasaların güncelleştirilmemesi (hukuk sisteminin yetersizliği)
 3() Halkın yeteri kadar saygı göstermemesi
 4() Siyasal müdahaleye açık oluşu
 5() Avukatların halk arasındaki olumsuz imajı
 6() Başka _____

29- İş yerinizde ücretli/maaşlı olarak kaç kişi çalıştırıyorsunuz?

- 1() Yok 3() 2-3
 2() 1-2

30- Çalışma saatleri içinde (içerisinde) en fazla hangi konu zamanınızı alıyor?

- 1() Müvekkillerle görüşme 4() İş takibi
 2() Mahkemeye gitmek (ulaşım) 5() Bürokratik işler
 3() Meslektaşlarla görüşmek 6() Başka _____

31-Avukatlık sisteminin yapısını ve işleyişini yeterli görüyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır (Neden _____)

32- Her hangi bir siyasi faaliyete katıldınız mı?

- 1() Daha önce bir siyasi partiye üye oldum
 2() Bir siyasi partiye üyeyim
 3() Siyasal veya kamusal bir görevde bulundum
 4() Öğrenci hareketleri ve gösterilerde bulundum
 5() Daha önce öğrenci hareketlerinde bulundum ve su anda aktif olarak da uğraşmaktayım
 6() Aday olarak seçime katıldım
 7() Hiçbiri

33- Mesleki ilerlemede siyasi katılım önemli mi?

- 1() Evet 2() Hayır

34- Hukuk fakültesine girerken gelecekte siyasetle uğraşmayı düşünüyor muydunuz?

- 1() Evet 2() Hayır

35- Siyasete atılmaya kararlı bir kimsenin hukuk ve avukatlığı seçmesi siyasal kariyeri bakımından yararlı olabilir mi?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Bir ölçüde yararlıdır 4() Fikrim yok

36- İlk defa ne zaman siyasal faaliyette bulundunuz?

- 1() Lise öğrenimi devresinde
 2() Üniversite öğrenimi devresinde
 3() Staj devresinde
 4() Avukatlığa başladıktan sonra

37- Avukatların siyasete faal olarak katılmalarının sebebi nedir?

- 1() Meslek konusu
 2() Kamu hizmeti sorumluluğu
 3() Mesleki menfaat
 4() Statü kazanmak
 5() Başka _____

38- 'Avukatların Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal gelişimine katkıda buldukları' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1 () Evet 2 () Hayır 3 () Kısmen

39- Sizce avukatlar ne şekilde Türkiye'nin kalkınmasına yardımcı olabilirler? En önemlisini işaretleyiniz.

- 1 () Baroların daha aktif hale getirilmeleri şeklinde
 2 () Siyasetle daha fazla ilgilenmeleri şeklinde
 3 () Mesleki etike dayalı olarak görevlerini yerine getirmeleri ile
 4 () İnsan haklarının, hak ve adaletin gelişmesine katkıda bulunarak
 5 () Başka _____

40-Türkiye'nin yakın gelecekte ekonomik ve toplumsal sorunlarını çözerek gelişmiş bir ülke düzeyine ulaşacağı konusunda nasıl bir beklenti içerisindeyiz?

- 1 () İyimserim
 2 () Kötümserim (Neden _____)

41- Türkiye'nin bugünkü toplumsal, ekonomik ve siyasi yapısını dikkate aldığımızda, devletin konumu ve yapılanması hakkında aşağıda sunulan görüşlerden hangisine daha yakınsınız?

1 () Devlet, toplumdaki tüm kesimlerin taleplerini eşit derecede yansıtabilen tarafsız bir yapı niteliğindedir.

2 () Devlet, ekonomik ve mali güce sahip olan toplumsal kesimlerden bağımsız olarak hareket edememekte, yasa ve politikalarını bu kesimlerin talepleri doğrultusunda biçimlendirmektedir.

3 () Devlet, yönetici bir seçkinler (elit) grubu tarafından kontrol edilen, toplumsal dinamiklerden etkilenmeyen bağımsız bir yapı görünümündedir.

42- Türkiye'de devletin ekonomide sahip olması gereken rolü ve işlevi hakkında aşağıdaki görüşlerden hangisine katılıyorsunuz?

1 () Devlet, üretimde doğrudan yer almalı ve iktisadi kalkınmanın öncüsü olmalıdır.

2 () Devlet, üretimde doğrudan yer almalı, ancak yönlendirici kararlarla özel sektörün gelişmesine katkı sağlamalı.

3 () Devlet, tümüyle ekonomik alanın dışında olmalı, özel sektör teşvik edilmeli.

43- Devletin yeniden yapılanması taleplerinin avukatlık mesleğini ne şekilde etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

1 () Olumlu (Nasıl _____)

2 () Olumsuz (Nasıl _____)

44- Hukuk kurallarının oluşumunda dinsel rollerin (kuralların) bir rolü var mıdır?

- 1 () Evet 2 () Hayır

45-Baro toplantılarına katılıyor musunuz?

- 1 () Evet 2 () Hayır (Neden _____)

46- Baro yönetiminde aktif görev aldınız mı?

1 () Evet, hala görevliyim 3 () Hayır

2 () Evet, geçmişte görev aldım

47- Baro sizce iyi çalışıyor mu?

- 1 () Evet 2 () Hayır

48- Cevabınız hayır ise niçin iyi çalışmıyorlar?

- 1() Meslek ahlakını ve disiplini koruyamıyor
 2() Meslek üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılayamıyor
 3() Ciddi maddi sorunlar var
 4() Siyasi müdahaleye açık olmasından
 5() Başka _____

49- Sizce bazı siyasi partilerin ve örgütlenmelerin barolar üzerinde belirleyici etkileri var mı?

- 1() Evet 2() Hayır

50- 'Barolar sadece üyelerinin değil, ülkedeki değişik kesimlerin demokratik hak ve taleplerinin korunup gelişmesinde aktif olarak yer almış ve böylelikle ülkemizin demokratikleşme sürecinde öncü rol oynamıştır' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

51- 'Barolar yönetim kadrolarını demokratik seçimler yoluyla belirlemiş ve bu seçimlere üyelerinin eşit şanslara katılabileceği ortamlar hazırlanmıştır' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

52- 'Baroların gerçekleştirdiği eğitim, danışmanlık, bilimsel yayın, toplantı, kongre vb. etkinlikleri toplumsal değişimi hızlandırmaktadır' görüşüne katılıyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır 3() Fikrim yok

53- Sizce mesleki odalar (barolar vb.) gereklidir?

- 1() Evet 2() Hayır

54- Meslek odalarının kendi alanlarında mesleki icralarda tek söz sahibi olmasını bireysel özgürlükler bakımından nasıl karşılıyorsunuz?

- 1() Olumlu 2() Olumsuz

55- Meslek odalarının kendi alanlarında mesleki icralarda tek söz sahibi olması hukukun gelişmesini nasıl etkiler?

- 1() Olumlu 2() Olumsuz

56- Aşağıda yer alan ulusal TV kanallardan en fazla (en sık) izlediğiniz hangisidir? (Tek seçenek)

- 1() TRT 6() STV
 2() ATV 7() NTV
 3() Kanal D 8() Kanal 7
 4() Show TV 9() STAR
 5() TGRT 10() Diğer

57- Yerel TV Kanallarını izliyor musunuz?

- 1() Evet 2() Hayır(Neden _____)

58- Boş zamanlarda en fazla (sıklıkla) yapmış olduğunuz faaliyet hangisidir?

- 1() TV izlemek 4() Eş dost ziyareti
 2() Gazete/Dergi/Kitap okumak 5() Kahve/lokal
 3() Sportif faaliyetler 6() Başka _____

ÖZGEÇMİŞ

1971 yılında Giresun'da doğdum. İlkokul, ortaokulu ve liseyi Rize'de bitirdim. 1992 yılında K.T.Ü. laboratuvar teknisyenliğinden, 1996 yılında da Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldum.

Halen Elazığ Devlet Hastanesinde laboratuvar teknisyeni olarak çalışmaktayım.

Elazığ/Eylül 2000

Hasan UZUN

